

Euroopa rändevõrgustik

Kokkuvõttev aruanne ERV 2015. aasta uuringu jaoks

Sisserände staatuse ja riigis viibimise aluse muutmine – ülevaade ELi praktikatest

Põhineb 24 liikmesriigi esitatud aruannetel: Austria, Belgia, Bulgaaria, Eesti, Hispaania, Horvaatia, Iirimaa, Itaalia, Kreeka, Küpros, Leedu, Luksemburg, Läti, Madalmaad, Poola, Prantsusmaa, Rootsi, Saksamaa, Slovakkia, Sloveenia, Soome, Tšehhi Vabariik, Ungari ja Ühendkuningriik.

Sisukord

Vastutuse välistamine.....	4
Kommenteeritud kokkuvõte.....	5
Oluline taustteave.....	5
1 Sissejuhatus.....	7
1.1 Uuringu põhjus ja eesmärgid.....	7
1.2 Kvantitatiivne teave.....	8
1.3 Aruande struktuur.....	11
2 ELi õigusraamistik ja riiklikud rändesüsteemid seoses staatuse muutmisega.....	12
2.1 ELi õigusraamistik.....	12
2.2 Üldine ülevaade riiklikest rändesüsteemidest seoses staatuse muutmisega.....	13
2.2.1 Riiklikud rändesüsteemid.....	13
2.2.2 Kohalikud arutelud staatuse muutmise teemal.....	14
2.3 Peamised stiimulid/põhjused staatuse muutmise edendamiseks seadusandjate poolt.....	15
3 Seaduslikud võimalused staatuse muutmiseks, jäädes edasi liikmesriigi territooriumile.....	16
3.1 Seaduslikud võimalused staatuse muutmiseks liikmesriigis viibides.....	16
3.1.1 Perekond.....	16
3.1.2 Haridus.....	18
3.1.3 Tasustatud tegevus.....	20
3.1.4 Kaitse eesmärgil.....	25
3.1.5 Muu.....	26
3.2 Õiguste muutmine.....	26
3.3 Kaasatud sidusrühmad.....	28
3.4 Teave staatuse muutmise võimaluste kohta.....	28
4 Vastuvõtukriteeriumid ja õiguslik alus.....	29
4.1 Õiguslik alus.....	29
4.2 Peamised vastuvõtukriteeriumid.....	29
4.3 Staatused, mille puhul vastuvõtukriteeriumid erinevad esmakordse taotluse omadest.....	32
4.3.1 Üliõpilase või teadlase staatuse muutmine.....	32
4.3.2 Perekonnal põhineva staatuse muutmine.....	33
4.3.3 Tööga seotud staatuste muutmine.....	33
4.3.4 Pikaajalisel (D-liiki) viisal põhineva staatuse muutmine.....	34
4.3.5 Varjupaigataotleja staatuse muutmine.....	34
4.3.6 Muude staatuste muutmine.....	34
4.4 Kvoodilimiidid.....	34
4.5 Menetluste lihtsustamine.....	34
5 Riikliku poliitika tõhusus, mõju ja tajumine seoses staatuse muutmisega.....	35
5.1 Riikliku poliitika tõhusus ja mõju.....	35
5.2 Staatuse muutmise tajumine riiklikul tasandil.....	37
5.3 Staatuse muutmine ja ebaseadusliku olukorra vältimine.....	37
6 Probleemid, hea tava ja staatuse muutmisel saadud kogemused.....	37
6.1 Riigiasutustel ja taotlejatel esinevad probleemid.....	37
6.2 Hea tava ja saadud kogemused.....	38

7 Järeldused.....	39
1. lisa Õiguste miinimumnõuded ELi ja riiklikult reguleeritud staatuste puhul.....	42
<u>Tabel A1.1</u> Õiguste miinimumnõuded ELi reguleeritud staatuste puhul.....	42
<u>Tabel A1.2</u> Õiguste miinimumnõuded ELi õigusega reguleeritud riiklike staatuste puhul ⁴⁵	
2. lisa Seaduslikud võimalused staatuse muutmiseks	46
<u>Tabel A2.1</u> Seaduslikud võimalused staatuse muutmiseks riigist lahkumata	46
<u>Tabel A2.2</u> Staatuse muutmise seaduslike võimaluste osakaal liikmesriikides iga rändestaatust omavate riikide koguarvust	50
3. lisa Ühised vastuvõtukriteeriumid.....	52
<u>Tabel A3.1</u> Ühiste vastuvõtukriteeriumide ülevaade	52
4. lisa Statistika.....	55
<u>Tabel A4.1</u> Kõik kehtivad elamisload põhjuste kaupa 31. detsembri seisuga ja nimetatud põhjustel välja antud elamislubade osakaal elamislubade koguarvust liikmesriigis (2010–2014)	55
<u>Tabel A4.2</u> Rahvusvahelise kaitse taotlejate arv ja osakaal (2010–2015).....	61
<u>Tabel A4.3</u> Väljaantud ELi siniste kaartide arv ja osakaal (2012–2014).....	63
<u>Tabel A4.4</u> Väljaantud kvalifitseeritud ja kõrgelt kvalifitseeritud riiklikud tööload (2010–2015)	64
<u>Tabel A4.5</u> Inimkaubanduse ohvrite (tuvastatud ja oletatavad) koguarv abi ja kaitse kaupa: direktiivil 2004/81 põhinev elamisluba ja muud antud elamisload (2010– 2012)	65
<u>Tabel A4.6</u> Rändestaatuse lubade muutmiste arv põhjuste kaupa (2010–2014).....	66
<u>Tabel A4.7</u> Mitu korda oma rändestaatust muutnud isikute arv Prantsusmaal (2010– 2014)	69
<u>Tabel A4.8</u> Staatuse muutmise keskmine menetlusaeg (ajavahemik staatuse muutmise taotlemise ja staatuse muutmise lubamise vahel) riigis viibimise põhjuste kaupa 2014. aastal	71

VASTUTUSE VÄLISTAMINE

Käesoleva kokkuvõtva aruande on koostanud Euroopa rändevõrgustik (ERV), mis hõlmab Euroopa Komisjoni, Euroopa rändevõrgustiku teenusepakkujat (ICF International) ja Euroopa rändevõrgustiku riiklike kontaktpunkte. Aruanne ei pruugi väljendada Euroopa Komisjoni, ERV teenusepakkuja (ICF International) ega ERV riiklike kontaktpunktide arvamusi ja seisukohti ning selle järeldused ei ole neile siduvad. Samuti ei vastuta Euroopa Komisjon, ICF International ega ERV riiklikud kontaktpunktid selle eest, kuidas esitatud teavet kasutatakse.

Käesolev uuring oli ERV 2015.–2016. aasta tööprogrammi osa.

SELGITAV MÄRKUS

Antud kokkuvõttev aruanne koostati ERV 24 riikliku kontaktpunkti (Austria, Belgia, Bulgaaria, Eesti, Hispaania, Horvaatia, Iirimaa, Itaalia, Kreeka, Küpros, Leedu, Luksemburg, Läti, Madalmaad, Poola, Prantsusmaa, Rootsi, Saksamaa, Slovakkia, Sloveenia, Soome, Tšehhi Vabariik, Ungari ja Ühendkuningriik) aruannete põhjal ühtse spetsifikatsiooni järgi, mille töötas välja Euroopa rändevõrgustik ja mida ERV riiklikud kontaktpunktid järgisid maksimaalse võrreldavuse tagamiseks.

Riikide aruanded põhinesid peamiselt kehtivate õigusaktide ja poliitikadokumentide, aruannete, teaduskirjanduse, internetiallikate ning riikide ametiasutuste esitatud aruannete ja teabe teoreetilisel analüüsil. Statistilised andmed on saadud riiklikelt ametiasutustelt ja muudest (riiklikest) andmebaasidest. Kokkuvõttes aruandes esitatud liikmesriikide loetelu tuleneb ERV riiklike kontaktpunktide poolt riiklikes aruannetes esitatud teabe kättesaadavusest.

Oluline on märkida, et selles aruandes esitatud teave viitab olukorrale eespool nimetatud liikmesriikides kuni 2015. aastani (k.a), eriti aga asjaomaste liikmesriikide riiklike kontaktpunktide aruannetele. Üksikasjalikum teavet aruandes käsitletud teemade kohta võib leida ERV veebilehel kättesaadavatest riikide aruannetest, millega soovitame ka tungivalt tutvuda.

Teiste liikmesriikide ERV riiklikud kontaktpunktid ei saanud seekord eri põhjustel uuringus osaleda, ent nad on osalenud muudes ERV meetmetes ja aruannetes.

Kommenteeritud kokkuvõte

OLULINE TAUSTTEAVE

Kui kolmanda riigi kodanik soovib sisse rännata ELi, nõuab enamik liikmesriike, et ta esitaks esmase taotluse välisriigis. Kui kolmanda riigi kodanik elab (seaduslikult) juba liikmesriigi territooriumil, on tal sageli siiski lubatud taotleda **senise rändestaatuse muutmist** riigist lahkumata.

Uuring käsitles liikmesriikides kehtivaid erinevaid õigusraamistikke, menetlusi ja tavasid, mis võimaldavad kolmandate riikide kodanikel muuta oma rändestaatust, ning sellise muutmise suhtes kohaldatavaid tingimusi. Ühtlasi käsitles see olemasolevaid takistusi ja häid tavasid.

Kõikides liikmesriikides on **vähemalt mõningad seaduslikud võimalused** rändestaatuse muutmiseks. Osa liikmesriike on kehtestanud seaduslikud võimalused peaaegu kõikide olemasolevate rändestaatuste jaoks, kuid teiste lähenemisviis on piiravam. Liikmesriikide **peamised stiimulid** sellise muutmise lubamiseks on eelkõige **majanduslikku laadi**. Peamiselt lähtutakse **makromajanduslikest** põhjustest, nagu tööjõu ja oskustöötajate nappuse kõrvaldamine ning andekate sisserändajate meelitamine ja hoidmine. Osa liikmesriike peab silmas ka **mikromajanduslikke** põhjuseid, mis on seotud nende rändesüsteemide kulutõhususe ja paindlikkuse suurendamisega. Kolmandate riikide kodanikud taotlevad staatuse muutmist peamiselt praeguse staatuse vältimatu aegumise, muudest staatustest tulenevate suuremate õiguste ja nende tegeliku olukorra muutumise tõttu.

Enamikus liikmesriikides on staatuse muutmise **taotlemisel vastuvõtukriteeriumid** ja **-tingimused** suuresti sarnased esmakordsete taotlejate suhtes kohaldatavatega. Kriteeriumide erinevuse korral on need enamasti leebemad võrreldes nendega, mida kohaldatakse esmakordsete taotlejate suhtes. Mõnel juhul on need siiski rangemad, enamasti siis, kui taotletakse staatuse muutmist tasustatud tegevusel põhinevaks staatuseks.

Haridusel põhineva staatuse muutmise muuks staatuseks on liikmesriikides kõige sagedamini seaduslikult lubatud ja seda toimub ELis ka kõige rohkem (asjaomast elamisluba omavatest isikutest muutis 2014. aastal oma staatust 6%). Võttes arvesse üha suuremat vajadust kõrgelt kvalifitseeritud

töötajate järele ja teisalt vajadust hoida ära selle rändestaatuse kuritarvitamist, on sellise staatuse muutmise seoses peetud mitmes liikmesriigis ulatuslikke arutelusid ja tehtud õigusaktide muudatusi.

Tasustatud tegevusel põhineva staatuse muutmise on ELis sageduselt teisel kohal (tasustatud tegevusega seotud elamisluba omavatest isikutest muutis 2014. aastal oma staatust 4%). Liikmesriigid pakuvad selleks mitmesuguseid seaduslikke võimalusi, kuigi on teatavaid märke sellest, et pärast majanduskriisi on osa riike kehtestanud oma tööturu kaitseks piiravama lähenemisviisi.

Pererändel põhineva staatuse muutmise muuks staatuseks on küll sageli seaduslikult võimalik, kuid seda toimub kõige harvemini (ajavahemikul 2010–2014 muutis sellist elamisluba omavatest isikutest oma staatust aastas ligikaudu 1%). Osaliselt võib seda selgitada kõnealuse staatuse ning sellest tulenevate õiguste ja hüvede suhtelise pikaajalisusega, kuigi need sõltuvad suuresti sponsori staatusest.

Vaid vähesed liikmesriigid on hinnanud staatuse muutmist võimaldava riikliku poliitika tõhusust või mõju. Prantsusmaal ja Hispaanias tehtud uuringud näitasid, et staatuse muutmist hõlbustavad õigusaktide muudatused võivad anda **positiivse panuse majandusse** ja toetada **integratsiooni**. Saksamaal tehtud uuringust selgus, et 55% välisriikide üliõpilastest jäi pärast kõrghariduse saamist staatuse muutmise tulemusena Saksamaale edasi.

Liikmesriigid juhtisid tähelepanu ka esinenud **probleemidele**, eriti järgmistes küsimustes:

- ★ staatuse muutmise **uuringute** puudumine (BG, LU);
- ★ staatuse muutmise **väärkasutamine** ja **kuritarvitamine** kas sisserändajate endi või nende sponsorite või tööandjate poolt (CZ, LT, LU, LV, SE ja UK) ja
- ★ **juurdepääsu puudumine** staatuse muutmise võimalusi käsitlevale **teabele** (BE, FR).

Mitmes liikmesriigis on kindlaks tehtud **hea tava**, peamiselt seoses suutlikkusega hoida andekaid inimesi, pakkudes staatuse muutmise võimalusi eelkõige oma õpingud edukalt lõpetanud

rahvusvahelistele üliõpilastele (BE, EE, FR, IE, LT, NL, PL ja SE).

1 Sissejuhatus

1.1 UURINGU PÕHJUS JA EESMÄRGID

Liikmesriigid reguleerivad sisserändevoogusid, tagades oma asjaomaste õigusaktide kaudu konkreetset sisserändekanalid, mis on seotud riigis viibimise konkreetsete eesmärkidega. Iga sisserände eesmärgi või aluse puhul on kehtestatud konkreetset nõuded või tingimused, mis peavad olema täidetud, et saada juurdepääs liikmesriikide territooriumile ja õiguse seal viibida.

Kolmanda riigi kodanikul võib olla võimalik muuta oma õiguslik staatus muud liiki staatuseks riigis seaduslikult viibimise ajal. Kui tähtjalist elamislooma või viisat omav kolmanda riigi kodanik ei vasta enam asjaomase viibimislooma seotud kriteeriumidele, võidakse talt nõuda lahkumist või ta muutub ebaseaduslikuks sisserändajaks, kui ta otsustab jääda riigi territooriumile. Osades liikmesriikides võib teataval eesmärgil riiki lubatud kolmanda riigi kodanik kvalifitseeruda mõnel teisel eesmärgil ja seega taotlema teist staatust, et jääda seaduslikult liikmesriigi territooriumile (nt rahvusvahelistel üliõpilastel lubatakse jääda riiki ja otsida tööd, võõrtöötajad hakkavad tegutsema füüsilisest isikust ettevõtjatena või muutuvad ettevõtjateks, rahvusvahelise kaitse taotlejad saavad võõrtöötaja staatuse või riigis viibimise õiguse seoses perekonnaga jmt). Liikmesriikide valmisolek võimaldada sellist staatuse muutmist võib tuleneda soovist suurendada oma sisserändesüsteemi paindlikkust, nii et see oleks suuteline kulu- ja ajatõhusalt reageerima tööjõu ja oskustöötajate nappusele, aktiveerida ja vabastada olemasolevate sisserändajate oskuste potentsiaal ja/või hoida ära kolmandate riikide kodanike muutumist ebaseaduslikeks sisserändajateks (seda käsitletakse praegu peamiselt piiravate meetmete (tagasisaatmine) rakendamise või riigis viibimise seadustamise või amnestiate kaudu).¹Antud ERV uuringu eesmärk on anda ülevaade tingimustest, mis reguleerivad staatuse muutmist kolmandate riikide kodanike eri kategooriate vahel 24 ELi liikmesriigis, mis on esitanud käesoleva uuringu jaoks oma aruande, ning analüüsida neid tingimusi.

Selles aruandes tõlgendatakse riiki jäämise eesmärgil staatuse muutmise mõistet suhteliselt laialt, hõlmates kõik erinevate viibimisloomadega (v.a esialgne luba) taotlused nende kolmandate riikide kodanike kategooriate kaupa, kelle (tähtjaline või pikaajaline) viibimine on liikmesriigis lubatud. Uuring hõlmab kolmandate riikide kodanike järgmisi kategooriaid:

★ rahvusvahelise kaitse taotlejad, sealhulgas:

¹ Uuring ei käsitle selliste kanalite kuritarvitamisega seotud küsimusi, kuigi tunnustatakse seonduvate riskide võimalikku olemasolu, kui ajutised sisserändajad kuritarvitavad seda võimalust ja kahjustavad riigi sisserändekanalite õigusaktide eesmärki. Käesolev uuring ei hõlma ka kuritegelikust käitumisest, näiteks pettusest või ametnike šantažeerimisest tulenevat staatuse muutmist.

- ✓ kolmandate riikide kodanikud, kelle riigis viibimine on lubatud põhjusel, et nende varjupaigataotlust menetletakse;
- ✓ kolmandate riikide kodanikud pärast lõpliku negatiivse otsuse saamist;
- ✓ kolmandate riikide kodanikud, kelle tagasisaatmine on peatatud ja kellele on antud riigis viibimise luba;
- ★ muudel (st humanitaarsetel, meditsiinilistel) alustel riikliku kaitse taotlejad, sealhulgas:
  - ✓ kolmandate riikide kodanikud, kelle riigis viibimine on lubatud põhjusel, et nende taotlust menetletakse;
  - ✓ kolmandate riikide kodanikud pärast lõpliku negatiivse otsuse saamist;
  - ✓ kolmandate riikide kodanikud, kelle tagasisaatmine on peatatud ja kellele on antud riigis viibimise luba²:
    - taotlejad, kelle taotlus on tagasi lükatud, kuid keda ei saa välja saata, ja
    - teised kolmandate riikide kodanikud, kes ei ole varjupaika taotlenud, kuid keda ei saa välja saata;
- ★ üliõpilased (sh need, kes kuuluvad üliõpilaste direktiivi 2004/114/EÜ³ reguleerimisalasse);
- ★ teadlased (sh need, kes kuuluvad teadlaste direktiivi 2005/71/EÜ⁴ reguleerimisalasse);
- ★ tasustatud tegevuse eesmärgil riiki lubatud sisserändajad, sealhulgas:
  - ✓ töötajad;
  - ✓ füüsilisest isikust ettevõtjad;
  - ✓ ettevõtjad;
  - ✓ kõrgelt kvalifitseeritud töötajad, kes kuuluvad direktiivi 2009/50/EÜ (sinine kaart)⁵ reguleerimisalasse;
  - ✓ kõrgelt kvalifitseeritud töötajad (kõrgelt kvalifitseeritud) oskustöötajatele ettenähtud riiklike töölubade alusel;
  - ✓ hooajatöötajad (sh need, kes kuuluvad hooajatöötajate direktiivi 2014/36/EL⁶ reguleerimisalasse);

² Kahes Euroopa Kohtu kohtuotsuses tehakse selget vahet rahvusvahelise kaitse taotlejatel ja muud liiki (riikliku) kaitse taotlejatel: kohtuotsus C-542/13: M'Bodj ja kohtuotsus C-562/13: Abdida, kättesaadavad veebisaidil <http://curia.europa.eu/>.

³ Nõukogu direktiiv 2004/114/EÜ, 13. detsember 2004, kolmandate riikide kodanike riiki lubamise kohta õpingute, õpilasvahetuse, tasustamata praktika või vabatahtliku teenistuse eesmärgil.

⁴ Nõukogu direktiiv 2005/71/EÜ, 12. oktoober 2005, kolmandate riikide kodanike teadusuuringute eesmärgil riiki lubamise erimenetluse kohta.

⁵ Direktiiv 2009/50/EÜ, 25. mai 2009, kolmandate riikide kodanike kõrget kvalifikatsiooni nõudva töö eesmärgil riiki sisenemise ja seal elamise tingimuste kohta.

- ✓ ettevõtjasiseselt üleviidud töötajad (sh need, kes kuuluvad ettevõtjasiseselt üleviidud töötajate direktiivi 2014/66/EL⁷ reguleerimisalasse);
- ★ investorid;
- ★ pereliikmed (v.a kolmandate riikide kodanikud, kes on Euroopa Liidu kodaniku pereliikmed);
- ★ pikaajalise (D-liiki) viisa omanikud;
- ★ inimkaubanduse ohvrid või ebaseaduslikult üle piiri toimetatud kolmandate riikide kodanikud⁸;
- ★ teised, st kolmandate riikide kodanikud, kelle (pikaajaline) riigis viibimise luba ei kuulu pikaajaliste elanike direktiivi (2003/109/EÜ⁹) reguleerimisalasse.

Uuring hõlmab seega riigis viibimise luba omavaid sisserändajaid, kes ei ole ebaseaduslikud sisserändajad (v.a rahvusvahelise kaitse ja muud liiki riikliku kaitse taotlejad, kes on saanud lõpliku negatiivse otsuse¹⁰), ja kõiki olukordi, kus **staatuse muutmine toimub konkreetse liikmesriigi territooriumil**, kusjuures puudub nõue, et isik peab kõigepealt lahkuma liikmesriigist või pöörduma tagasi oma päritoluriiki.

See uuring hõlmab konkreetselt järgmisi peamisi uurimisküsimusi:

- ★ käesoleva uuringuga hõlmatud kolmandate riikide kodanike suhtes kohaldatavate riiklike õigusaktide ja poliitika ning nende kolmandate riikide kodanike omandatud õiguste kaardistamine;
- ★ selliste riigis viibimise eesmärgil staatuse muutmist käsitlevate riiklike eeskirjade kindlakstegemine, mida kohaldatakse (võib kohaldada) selle uuringuga hõlmatud sisserändajate kategooriate suhtes;
- ★ konkreetse staatuse saanud sisserändajate kategooriatele antavate erinevate õiguste ja nende sisserändajate õigustele staatuse muutmise tuleneva mõju uurimine;
- ★ riigis viibimise eesmärgil staatuse muutmise suhtes kehtestatud erineva riikliku poliitika võrdlemine ja hindamine, tehes kindlaks peamised stiimulid riiklike seadusandjate perspektiivist lähtudes;

- ★ selle uuringuga hõlmatud sisserändajate kategooriate staatuse muutmise hõlbustamiseks liikmesriikides sisse seatud konkreetsete meetmete kindlakstegemine;
- ★ kõnealuse poliitika rakendamise seotud probleemide analüüs;
- ★ seaduslikult riiki lubatud kolmandate riikide kodanike staatuse muutmiseks turvaliste ja halduslikult lihtsate süsteemide väljatöötamisel kujunenud hea tava ja saadud kogemuste kogumine.

Uuringus esitatakse ka Eurostatilt ja liikmesriikidelt saadud **statistilised andmed** kolmandate riikide kodanike arvu kohta, kellel on viimasel viiel aastal (2010–2014) võimaldatud muuta oma staatust.

See uuring **ei hõlma** neid, kellele on antud pikaajalise elaniku staatus vastavalt direktiivile 2003/109/EÜ, ega neid, kes on tunnustatud pagulasteks või kellele on antud täiendav kaitse vastavalt **uuesti sõnastatud kvalifitseerumisdirektiivile** (2011/95/EL)^{11, 12} See **ei hõlma** ka staatuse muutmist, mis tuleneb **riigis viibimise seadustamisest** (st liikumist lubamatu viibimise kategooriast lubatud viibimise kategooriasse) või amnestiast.

1.2 KVANTITATIIVNE TEAVE

Kõikides liikmesriikides ei ole olemas kõiki käesoleva uuringuga hõlmatud rändestaatusi. See ei tähenda, et nende sisserändajate kategooriate viibimine liikmesriigis ei ole lubatud – nad saavad omandada asjaomase staatuse muu olemasoleva skeemi alusel. Tabelis 1.1 esitatakse konkreetsed rändestaatused sisse seadnud liikmesriikide ülevaade.

Mõningates liikmesriikides liigitatakse staatused, mis mujal esinevad eraldi staatustena, koos ühte kategooriasse. **Eestis** ja **Rootsis** puudub näiteks kõrgelt kvalifitseeritud töötajate staatus – selle asemel saavad nad sama liiki staatuse nagu teised võõrtöötajad. Teistes liikmesriikides puudub eraldi staatus teatavate sisserändajate kategooriate jaoks, näiteks ettevõtjad, hooajatöötajad, ettevõtjasiseselt üleviidud töötajad või investorid, kuid need kategooriad saavad omandada staatuse olemasolevate skeemide kaudu (nt töötaja, füüsilisest isikust ettevõtja, kõrgelt kvalifitseeritud töötaja jmt).¹³

Tabel 1.1. Uuringuga hõlmatud liikmesriikides olemasolevate rändestaatuste ülevaade

Rändestaatus	Liikmesriik
--------------	-------------

⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/36/EL, 26. veebruar 2014, kolmandate riikide kodanike hooajatöötajatena riiki sisenemise ja seal viibimise tingimuste kohta.

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/66/EL, 15. mai 2014, kolmandate riikide kodanike liikmesriiki sisenemise ja seal elamise tingimuste kohta ettevõtjasisese üleviimise korral.

⁸ Direktiivis 2004/81/EÜ on viimased (ebaseaduslikult üle piiri toimetatud kolmandate riikide kodanikud) määratletud kui pädevate asutustega koostööd tegevad kolmandate riikide kodanikud, kelle ebaseaduslikule sisserändele on kaasa aidatud. Tuleb märkida, et ainult kümme liikmesriiki (AT, BE, CZ, EL, EE, LU, MT, PT, RO, SE) on otsustanud pidada salaja üle piiri toimetatud isikuid direktiivi kohaselt elamisloa tingimustele vastavateks.

⁹ Nõukogu direktiiv 2003/109/EÜ, 25. november 2003, pikaajalistest elanikest kolmandate riikide kodanike staatuse kohta.

¹⁰ Tingimusel, et riiklikud õigusnormid lubavad neil oma staatust muuta (FR puhul näiteks ei luba).

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/95/EL, 13. detsember 2011, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule (uuesti sõnastatud).

¹² Kuna antud luba on alaline, ei vaja need kolmandate riikide kodanikud staatuse muutmise võimalust.

¹³ Üksikasjalik ülevaade kõikidest seaduslikest võimalustest rändestaatuste ja liikmesriikide kaupa esitatakse 2. lisas.

	On olemas	Ei ole olemas
Perekond (24 liikmesriiki)	Kõik liikmesriigid: AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK, UK	
Haridus (24)	Kõik liikmesriigid: AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK, UK	
Teadus (23)	AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK	UK
Sinine kaart (22)	AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK	IE, UK
Kõrgelt kvalifitseeritud töötaja (15)	AT, BE, BG, CY, DE, EL, ES, FI, FR, IE, IT, LV, NL, SI, UK	CZ, EE, HR, HU, LT, LU, PL, SE, SK
Töötaja (24)	Kõik liikmesriigid: AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK, UK	
Füüsilisest isikust ettevõtja (21)	AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LU, LV, NL, SE, SI, SK	LT, PL, UK
Ettevõtja (17)	BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LV, PL, SK, UK (piirangutega)	AT, BE, FI, LU, NL, SE, SI
Hooajatöötaja (15)¹⁴	AT, CY, CZ, DE, EL, ES, FR, HR, HU, IT, LT, LV, NL, SI, SK	BE, BG, EE, FI, IE, LU, PL, SE, UK
Ettevõtjasiseselt üleviidud töötaja (16)¹⁵	AT, CY, CZ, DE, EL, ES, FR, HR, IE, IT, LT, LV, PL, SI, SK, UK	BE, BG, EE, FI, HU, LU, NL, SE
Investor (13)	BG, CY, EL, ES, FR, HR, HU, IE, IT, LV, NL, SI, UK	AT, BE, CZ, DE, EE, FI, LT, LU, PL, SE, SK
Pikaajalise (D-liiki) viisa omanik (22)	AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK	IE, UK
Varjupaigataotleja (24)	Kõik liikmesriigid: AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK, UK	
Inimkaubanduse ohver ja/või salaja üle piiri toimetatud isik¹⁶ (23)	AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK	UK ¹⁷

2014. aasta lõpus oli ELi liikmesriikides kehtiv elamisluba kokku 17,8 miljonil kolmanda riigi kodanikul. Neist 82% kehtisid 12 kuud ja kauem, 15% kehtisid 6–11 kuud ja 3% kehtisid 3–5 kuud. Enamik elamislubadest kehtis **pererände** põhjustel (39% ehk

¹⁴ Hooajatöötajate direktiivi ülevõtmise tähtaeg on 30. september 2016. See võib olla põhjus, miks see staatust puudub (seni) Belgias, Bulgaarias, Luksemburgis, Poolas ja Rootsis.

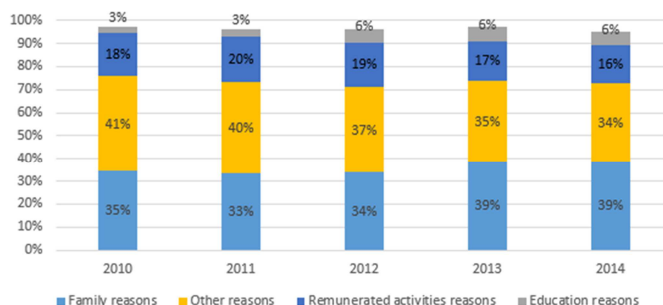
¹⁵ Ettevõtjasiseselt üleviidud töötajate direktiivi ülevõtmise tähtaeg on 29. november 2016. See võib olla põhjus, miks see staatust puudub (seni) Belgias, Bulgaarias, Luksemburgis ja Rootsis. Poola ei ole veel ettevõtjasiseselt üleviidud töötajate direktiivi üle võtnud. Riiklikes õigusnormides viidatakse siiski välismaalastele, kelle välisriikide tööandjad on saanud Poola territooriumile.

¹⁶ Üheksa liikmesriiki (AT, BE, CZ, EL, LU, MT, PT, RO, SE) on otsustanud pidada salaja üle piiri toimetatud isikuid direktiivi kohaselt elamisloa tingimustele vastavateks.

¹⁷ Inimkaubanduse ohver võib saada loa ametniku äranägemisel, kuid inimkaubanduse ohvrite jaoks eraldi staatus puudub.

6 917 324), **muudel** põhjustel¹⁸ (34% ehk 5 977 599) ja **tasustatud** tegevusega¹⁹ seotud põhjustel (16% ehk 2 923 932). Hariduse omandamiseks antud elamislubade arv on aja jooksul suurenenud – 2010. aastal 606 303 ning 2013. ja 2014. aastal 1,1 miljonit, nagu näidatud joonisel 1.1.

Joonis 1.1. Osakaal kehtivate elamislubade koguarvust ELis põhjuste kaupa, 2010–2014²⁰

Allikas: Eurostat, 21. märts 2016

EN	ET
Family reasons	Pererände põhjused
Other reasons	Muud põhjused
Remunerated activities reasons	Tasustatud tegevusega seotud põhjused
Education reasons	Hariduslikud põhjused

Tabelis 1.2 esitatakse ELis kehtivate elamislubade koguarvust suurima osakaaluga liikmesriikide ülevaade põhjuste kaupa 2014. aastal. Osa liikmesriike on teatavates rändestaatuse kategooriates rohkem esindatud. Näiteks oli 29% kõikidest ELis kehtivatest elamislubadest, mis olid seotud tasustatud tegevusega, välja antud **Itaalias**, samal ajal kui 47% kõikidest hariduse omandamiseks antud elamislubadest oli välja antud **Ühendkuningriigis**.

¹⁸ Muud põhjused ei hõlma pagulase staatuse ja täiendava kaitse alusel antud elamislube, mis moodustasid ajavahemikul 2010–2014 vastavalt ligikaudu 2% (suurenedes absoluutarvudes 256 068-lt 2010. aastal 399 569-le 2014. aastal) ja 1% (2014. aastal 192 297) kõikidest elamislubadest asjaomasel aastal. Koguandmed (31. detsembri seisuga) hõlmavad järgmisi kategooriaid: humanitaarsed põhjused, saatjata alaealsed (mitte varjupaigaga seotud), inimkaubanduse ohvrid, ainult elamisluba, ülejäänud kategooriad.

¹⁹ Eurostati metaandmete kohaselt (http://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/Annexes/migr_res_es_ms_an6.pdf) hõlmab see järgmisi kategooriaid: kõrgelt kvalifitseeritud oskustöötajad, ELi sinine kaart, teadlased, hooajatöötajad, muu tasustatud tegevus (nt töötajad ja füüsilisest isikust ettevõtjad, tasustatud praktikandid ja tasustatud lapsehoidjad).

²⁰ 31. detsembri seisuga.

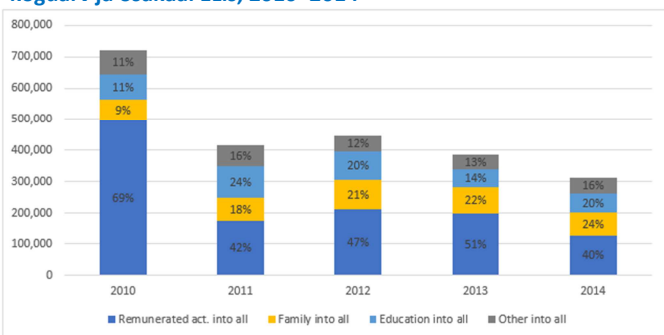
Tabel 1.2. ELis kehtivate elamislubade koguarvust suurima osakaaluga liikmesriigid põhjuste kaupa, 2014

Perekondlikud põhjused	Muud põhjused ²¹	Tasustatud tegevus ²²	Haridus
IT: 29% DE: 22% FR: 15% ES: 14%	DE: 28% ES: 23% FR: 20% AT: 6%	IT: 59% UK: 12% ES: 8% PL: 5%	UK: 47% FR: 13% DE: 13% IT: 5%

Allikas: Eurostat, 21. märts 2016

Joonise 1.2 kohaselt on staatuse muutmiste arv vähenenud alates tippohetkest 2010. aastal, kui registreeriti üle 700 000 staatuse muutmise. 2014. aastal toimus 310 372 staatuse muutmist. Ajavahemikul 2010–2014 muutus ka erinevate staatusekategoriate muutmise suhteline osakaal, kusjuures tasustatud tegevusel põhineva staatuse muutmise osakaal vähenes 69%-lt 2010. aastal 40%-le 2014. aastal. Need andmed ei anna staatuse muutmistest siiski täielikku ülevaadet, sest Eurostati andmed kajastavad ainult laiade kategooriate vahel toimunud muutmisi, mitte staatuse muutmist paljude erinevate tasustatud tegevuse liikide vahel, mis registreeriti liikmesriikides.

Joonis 1.2. Nimetatud staatusest muuks staatuseks muutmiste koguarv ja osakaal ELis, 2010–2014²³

Allikas: Eurostat, 21. märts 2016

EN	ET
Remunerated act. into all	Tasustatud tegevusel põhineva staatuse muutmise muudeks staatusteks
Family into all	Perekonnal põhineva staatuse muutmise muudeks staatusteks
Education into all	Haridusel põhineva staatuse muutmise muudeks staatusteks
Other into all	Muude staatuste muutmise muudeks staatusteks

Joonisel 1.3 esitatakse staatuse muutmiste ülevaade 2014. aastal. Enamik muutmisi tasustatud tegevusel

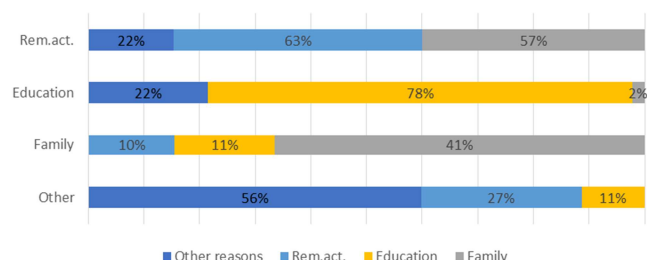
²¹ Staatuse muutmise puhul viitab see vooandmetele ja hõlmab järgmisi kategooriaid: pagulase staatus ja täiendav kaitse, humanitaarsed kaalutlused, saatjata alaealised (mitte varjupaigaga seotud), inimkaubanduse ohvrid, ainult elamis luba, ülejäänud kategooriad.

²² Hõlmab järgmisi kategooriaid: kõrgelt kvalifitseeritud oskustöötajad, ELi sinine kaart, teadlased, hooajatöötajad, muu tasustatud tegevus (nt töötajad ja füüsilisest isikust ettevõtjad, tasustatud praktikandid ja tasustatud lapsehoidjad).

²³ Ei hõlma järgmisi andmeid: BG, CY, HR, NL – 2010. aasta andmed; BE, BG, CY, HR, NL – 2011. aasta andmed; BE, CY, HR, NL – 2012. aasta andmed; BE, CY, LT, NL – 2013. aasta andmed; BE, CY ja EL – 2014. aasta andmed.

põhinevaks staatuseks tehti haridusel põhinevast staatusest (63%), haridusel põhinevaks staatuseks tasustatud tegevusel põhinevast staatusest (78%) ja perekonnal põhinevaks staatuseks muudel põhjustel saadud staatustest (41%).

Joonis 1.3. Nimetatud staatuseks muutmiste osakaal muutmiste koguarvust ELis põhjuste kaupa, 2014²⁴

Allikas: Eurostat, 21. märts 2016

EN	ET
Other reasons	Muud põhjused
Rem. act.	Tasustatud tegevus
Education	Haridus
Family	Perekond

Tabelis 1.3 tuuakse esile staatuse muutmiste suurima osakaaluga liikmesriigid põhjuste kaupa ELis 2014. aastal. Näiteks **Hispaania** osakaal tasustatud tegevusel põhinevast staatusest muuks staatuseks muutmiste koguarvust oli 52%, samal ajal kui enamik esialgu perekondlikel põhjustel antud staatuse muutmisi muuks staatuseks toimus **Prantsusmaal**. **Prantsusmaal** registreeriti kõige rohkem staatuse muutmisi tasustatud tegevusel ja perekonnal põhinevateks staatusteks, kuid **Saksamaal** ja **Ühendkuningriigis** haridusel põhinevaks staatuseks. Muude põhjustega seotud andmetesse tuleks siiski suhtuda ettevaatusega, kuna selles kategoorias registreeritud muutmiste liigid on liikmesriigiti väga erinevad.

Tabel 1.3. Suurima osakaaluga liikmesriigid nimetatud staatusest muuks staatuseks ja muust staatusest nimetatud staatuseks muutmiste koguarvust ELis põhjuste kaupa, 2014

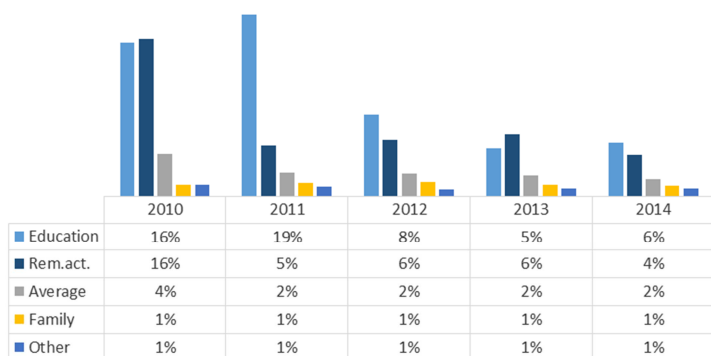
LÄHTESTAATUSE ALUS			
Tasustatud tegevus	Perekondlikud põhjused	Haridus	Muud põhjused
ES: 52% PT: 16% FR: 10% CZ: 7%	FR: 49% ES: 26% DE: 13% CZ: 3%	FR: 33% DE: 20% UK: 19% ES: 6%	FR: 43% UK: 15% ES: 14% DE: 13%
SIHTSTAATUSE ALUS			
Tasustatud tegevus	Perekondlikud põhjused	Haridus	Muud põhjused
FR: 36% DE: 16% UK: 14% ES: 12%	FR: 41% UK: 19% DE: 15% ES: 14%	DE: 29% UK: 23% FR: 13% CZ: 11%	ES: 45% FR: 25% PT: 11% DE: 7%

Allikas: Eurostat, 21. märts 2016

²⁴ Andmed puuduvad BE, CY ja ELi kohta.

Ajavahemikul 2010–2014 muutis igal aastal oma staatust ligikaudu 2% kehtivat elamislubade omavatest kolmandate riikide kodanikest (vt joonis 1.4). Keskmiselt on muutumise osakaal vähenenud 4%-lt 2010. aastal 2%-le 2011.–2014. aastal. Kõige sagedamini muudeti haridusel põhinevat staatust mis tahes muul nimetatud põhjusel antud staatuseks. See on aja jooksul siiski suuresti muutunud. 2011. aastal muutis 19% hariduse omandamiseks saadud elamislubade omavatest kolmandate riikide kodanikest oma staatust, kuid 2014. aastal oli nende osakaal vähenenud 6%-le. Tasustatud tegevusel põhinevast staatusest muuks staatuseks muutumise osakaal on samuti vähenenud, moodustades 2014. aastal ainult 4%.

Joonis 1.4. Nimetatud staatusest muuks staatuseks muutumise osakaal kehtivate elamislubade koguarvust ELis, 2010–2014

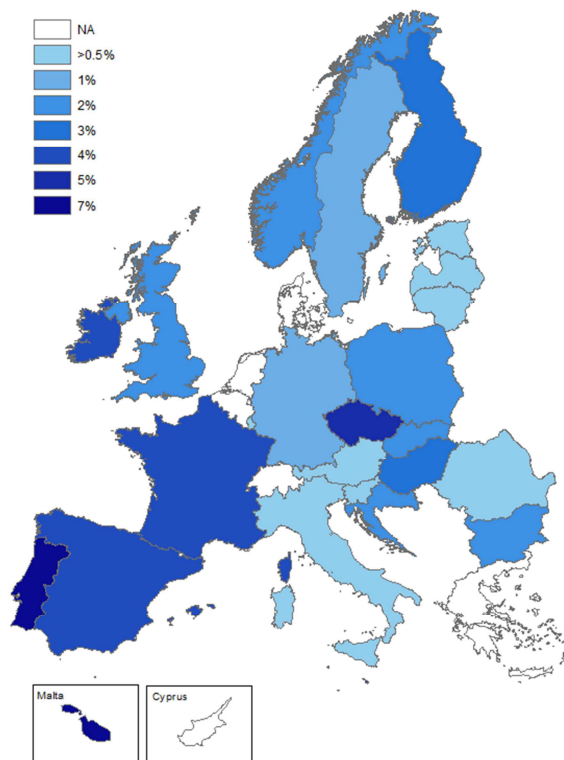

Allikas: Eurostat, 21. märts 2016

EN	ET
Education	Haridus
Rem. act.	Tasustatud tegevus
Average	Keskmine
Family	Perekond
Other	Muu

Joonisel 1.5 kujutatakse staatuse muutumise osakaalu kehtivate elamislubade koguarvust²⁵ 2014. aastal (see on vahemikus alla 1% kuni 7%). 2014. aastal muudeti staatust sagedamini **Portugal** (6,9%), **Maltas** (6,6%), **Tšehhi Vabariigis** (4,7%), **Iirimaa** (3,9%), **Hispaanias** (3,7%) ja **Prantsusmaal** (3,5%).²⁶

Joonis 1.5. Staatuse muutumise osakaal kehtivate elamislubade koguarvust 2014. aastal

Allikas: Eurostat, 21. märts 2016; andmed puuduvad BE, CY ja ELi kohta

Portugal (99% liikmesriigis tehtud muutumise koguarvust), **Tšehhi Vabariigis** (69%) ja **Hispaanias** (65%) moodustas staatuse muutmistest enamiku **tasustatud tegevusel** põhineva staatuse muutmine **muudel** põhjustel antud staatuseks.²⁷ **Prantsusmaal** oli suurim osakaal **perekonnal** põhineva staatuse muutmisel muudel põhjustel antud staatuseks (40% liikmesriigis tehtud muutumise koguarvust), samas kui **Iirimaa** toimus enamik muutumisi **haridusel** põhinevast staatusest (49%) tasustatud tegevusel põhinevaks staatuseks (46%) ja perekonnal põhinevaks staatuseks (36%). Mujal aruandes esitatakse vajaduse korral täiendav andmeanalüüs.

1.3 ARUANDE STRUKTUUR

2. jaos esitatakse ELi õigusaktide ja riiklike rändesüsteemide ülevaade seoses staatuse muutmisega. Samuti käsitletakse selles staatuse muutmise riiklikku käsitlusviisi ja selle kajastamist kohalikes aruteludes ning kirjeldatakse staatuse muutmist reguleerivate liikmesriikide õigusraamistike arendamise peamisi stiimuleid võrreldes Euroopa rände tegevuskavas seatud ELi seadusliku rände eesmärkidega.

3. jaos esitatakse ülevaade liikmesriikides olemasolevatest seaduslikest võimalustest staatuse muutmiseks ja staatuse muutmise tõttu muudetud õigustest. Ühtlasi käsitletakse selles staatuse

²⁵ Eurostati andmed Ühendkuningriigi kohta ei pruugi olla täielikult võrreldavad teiste riikide statistikaga. Ühendkuningriigi statistika ei põhine väljaantud elamislubade andmetel (kuna Ühendkuningriik ei haldada elamislubade süsteemi), vaid on seotud selliste riiki saabuvate kolmandate riikide kodanike arvuga, kellele lubatakse riiki siseneda teatavate sissereände kategooriate alusel. Ühendkuningriigi ametiasutuste teatel põhinevad andmed Siseministeeriumi statistikakogumikus „Control of Immigration: Statistics, United Kingdom“ avaldatava teabe ja mitteavaldatud juhtimisteabe kombinatsioonil. Staatuse muutmine (nn riigisisene laiendamine) ei ole väljaantavate viisade alamkategooria, vaid eraldi kategooria.

²⁶ Andmed puuduvad BE, CY, ELi ja NLi kohta.

²⁷ Eurostati andmetel.

muutmise poliitika väljatöötamisse kaasatud sidusrühmi ning staatuse muutmise võimaluste kohta teabe esitamiseks kasutatavaid kanaleid.

4. jaos esitatakse liikmesriigi territooriumilt lahkumata teostatavate staatuse muutmise protseduuride õiguslike aluste ülevaade, loetletakse konkreetse riigis viibimise loa või elamisloa väljaandmise põhikriteeriumid, uuritakse juhtumeid, kus staatuse muutmise kriteeriumid erinevad esmakordse taotlusmenetluse kriteeriumidest, ning tuuakse esile liikmesriikides staatuse muutmise suhtes kohaldatavad kvoodilimiidid. Selles esitatakse ka ülevaade liikmesriikides rakendatavatest lihtmenetlustest, mille eesmärk on lihtsustada staatuse muutmist võrreldes esmakordse taotlemisega.

5. jaos uuritakse olemasolevaid tõendeid riikliku staatuse muutmise poliitika tõhususe, mõju ja tajumise kohta ning seda, kuivõrd asjaomane poliitika on aidanud edendada või takistada staatuse muutmist liikmesriikides. Ühtlasi kirjeldatakse selles staatuse muutmise rolli ebaseadusliku olukorra vältimisel.

6. jaos käsitletakse probleeme, takistusi ja head tava seoses staatuse muutmisega kolmandate riikide kodanike poolt, kes viibivad samal ajal liikmesriikide territooriumil.

Käesoleva aruande järeldused esitatakse **7. jaos**.

1. lisas esitatakse lühiülevaade miinimumnõuetest, mis on seotud ELis reguleeritavatest staatusest tulenevate põhiõigustega.

2. lisas esitatakse üksikasjalik ülevaade kõikidest staatuse muutmise seaduslikest võimalustest selle uuringuga hõlmatud liikmesriikides.

3. lisas esitatakse ülevaade liikmesriikide peamistest ühistest vastuvõtukriteeriumidest, mida kohaldatakse esmakordsete taotlejate suhtes.

4. lisa sisaldab Eurostati ja riiklike aruannete asjakohaseid andmekogusid, mida kasutati selles aruandes esitatud analüüsi tegemiseks.

2 ELi õigusraamistik ja riiklikud rändesüsteemid seoses staatuse muutmisega

Selles jaos esitatakse asjaomaste ELi õigusaktide (punkt 2.1) ja riiklike rändesüsteemide ülevaade seoses staatuse muutmisega (punkt 2.2). Samuti käsitletakse selles staatuse muutmise riiklikku käsitusviisi praktikas ja uuritakse, kas kohalikud arutelud hõlmavad staatuse muutmise küsimust. Selle jao viimases osas (punkt 2.3) esitatakse staatuse muutmist reguleerivate liikmesriikide õigusraamistike arendamise peamised

stiimulid ning võrreldakse neid ELi seadusliku rände eesmärkidega.

2.1 ELI ÕIGUSRAAMISTIK

ELi õigus reguleerib suuremal või vähemal määral (selles mõttes, et liikmesriikides võib olla sarnane riiklik staatus) mitut uuringuga hõlmatud rändestaatust, nagu näidatud tabelis 2.1.

Tabel 2.1. ELi õigusaktidega reguleeritud rändestaatused

Rändestaatus	ELi õigusaktid	Liikmesriigil on loobumisvõimalus
Perekond	Perekonna taasühinemise direktiiv 2003/86/EÜ ²⁸ ja ühtse loa direktiiv 2011/98/EL ²⁹ (kui kolmanda riigi kodanikul on lubatud töötada)	Mõlemad: DK, IE, UK
Haridus	Üliõpilaste direktiiv 2004/114/EÜ Ühtse loa direktiiv 2011/98/EL (kui on juurdepääs tööturule)	Mõlemad: DK, IE, UK
Teadusuuringud	Teadlaste direktiiv 2005/71/EÜ Ühtse loa direktiiv 2011/98/EL	2005/71/EÜ: DK, UK 2011/98/EL: DK, IE, UK
Sinine kaart	Sinise kaardi direktiiv 2009/50/EÜ ja ühtse loa direktiiv 2011/98/EL	Mõlemad: DK, IE, UK
Hooajatöötaja	Hooajatöötajate direktiiv 2014/36/EL	DK, IE, UK
Ettevõtjasiseselt üleviidud töötaja	Ettevõtjasiseselt üleviidud töötajate direktiiv 2014/66/EL	DK, IE, UK
Varjupaigataotleja	Vastuvõtutingimuste direktiiv 2013/33/EL ³⁰ Varjupaigamenetluste direktiiv 2013/32/EL ³¹	2013/33/EL: DK, IE, UK 2013/32/EL: DK, IE, UK IE ja UK osalevad direktiivis 2005/85/EÜ ³²
Inimkaubanduse ohver	Inimkaubanduse ohvrite direktiiv 2004/81/EÜ ³³ ja direktiiv 2011/36/EL ³⁴	2004/81/EÜ: DK, IE, UK 2011/36/EL: DK, UK

Kuigi ükski neist direktiividest ei sisalda staatuse muutmist käsitlevaid sätteid, sätestatakse nendes miinimumnõuded õiguste suhtes, mis antakse kolmandate riikide kodanikele, kes saavad asjaomase staatuse. Käesoleva uuringu kontekstis kõige tähtsamate õigustega seotud miinimumnõuded on

²⁸ Nõukogu direktiiv 2003/86/EÜ, 22. september 2003, perekonna taasühinemise õiguse kohta.

²⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/98/EL, 13. detsember 2011, kolmandate riikide kodanikele liikmesriigis elamist ja töötamist võimaldava ühtse loa taotlemise ühtse menetluse ning liikmesriigis seaduslikult elavate kolmandatest riikidest pärit töötajate ühiste õiguste kohta.

³⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2013/33/EL, 26. juuni 2013, millega sätestatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtu nõuded (uuesti sõnastatud).

³¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2013/32/EL, 26. juuni 2013, rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete kohta (uuesti sõnastatud).

³² Nõukogu direktiiv 2005/85/EÜ, 1. detsember 2005, liikmesriikides pagulasseisundi omistamise ja äravõtmise menetluse miinimumnõuete kohta.

³³ Nõukogu direktiiv 2004/81/EÜ, 29. aprill 2004, elamisloa väljaandmise kohta kolmandate riikide kodanikele, kes on inimkaubanduse ohvrid või kes on olnud seotud ebaseaduslikule sisserändele kaasaitamisega, kuid teevad pädevate asutustega koostööd.

³⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/36/EL, 5. aprill 2011, milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset ja millega asendatakse nõukogu raamotsus 2002/629/JSK.

esitatud 1. lisas ja neid analüüsitakse täiendavalt punktis 3.2.

Perekonna taasühinemise direktiivi (2003/86/EÜ) eesmärk on kehtestada ühtlustatud eeskirjad seoses kolmandate riikide kodanike õigusega taasühineda oma perekonnaga. Seda kohaldatakse nende kolmandate riikide kodanike suhtes, kellel on vähemalt üheaastane **elamisluba** ja **tõeline võimalus saada pikaajaline elamisluba**. Direktiivis sätestatakse tingimused, menetlused ja kolmandate riikide kodanike pereliikmetele antavad õigused.

Ühtse loa direktiiviga (2011/98/EL) kehtestatakse ühtne elamis- ja tööloa nendele kolmandate riikide kodanikele, kes taotlevad sissepääsu liikmesriiki seal **viibimiseks** ja **töötamiseks** või juba **elavad** liikmesriigis ja omavad **juurdepääsu tööturule** või juba **töötavad** liikmesriigis. Selles määratakse kindlaks ka direktiiviga hõlmatud kolmandate riikide kodanikele antavad ühtsed õigused.

Üliõpilaste direktiiviga (2004/114/EÜ) kehtestatakse ühtlustatud eeskirjad ja tingimused seoses kolmandate riikide kodanike lubamisega liikmesriikidesse rohkem kui kolmeks kuuks **õpingute, õpilasvahetuse, tasustamata praktika** või **vabatahtliku teenistuse** eesmärgil ning liikmesriikidesse lubatutele antavad miinimumõigused.

Teadlaste direktiiviga (2005/71/EÜ) kehtestatakse erimenetlus, mis reguleerib nende kolmandate riikide kodanike riiki sisenemist ja seal elamist, kes tulevad **teadusprojekti läbiviimise** eesmärgil ELi rohkem kui kolmeks kuuks.

Euroopa Parlament kiitis 11. mail 2016 heaks **viisadirektiivi** (2016/801/EL)³⁵ muudatused, millega ühtlustatakse kolmandate riikide üliõpilaste ja teadlaste riiki sisenemise ja seal elamise eeskirjad. Uus viisadirektiiv võimaldab kolmandate riikide üliõpilastel ja teadlastel viibida riigis pärast oma õpingute või teadustegevuse lõpetamist vähemalt üheksa kuud, et otsida tööd või asutada ettevõtte, ning sätestab õiguse liikuda oma riigis viibimise ajal ELi piires, ilma vajaduseta esitada ühest liikmesriigist teise liikumisel uut viisataotlust, ja õiguse töötada oma õpingute ajal vähemalt 15 tundi nädalas. Teadlastel on õigus võtta endaga kaasa pereliikmeid ja nendel pereliikmetel on lubatud Euroopas viibimise ajal töötada.³⁶ ELi liikmesriikidel on aega kaks aastat, et

võtta vastu selle direktiiviga kooskõlas olevad seadused ja määrused.

Sinise kaardi direktiivi (2009/50/EÜ) kohaldatakse **kõrgelt kvalifitseeritud** kolmandate riikide kodanike suhtes, kes taotlevad liikmesriigis **töötamise** eesmärgil riiki lubamist rohkem kui kolmeks kuuks, sealhulgas nende pereliikmete suhtes. Selles sätestatakse sisenemistingimused, vastuvõtumenetlus ja antavad miinimumõigused.

Hooajatöötajate direktiivi (2014/36/EL) kohaldatakse kolmandate riikide töötajate suhtes, kelle peamine elukoht on kolmandas riigis ja kes sisenevad ELi liikmesriiki seal ajutiselt töötamiseks. Direktiiv kohustab liikmesriike koostama nende sektorite loetelu, mis sõltuvad hooajalistest tingimustest (nt suvine turism ja teatavate põllukultuuride koristamine). Liikmesriigid peavad direktiivi üle võtma 30. septembriks 2016.

Ettevõtjasiseselt üleviidud töötajate direktiivi (2014/66/EL) kohaldatakse nende kolmandate riikide kodanike (sh pereliikmete) suhtes, kelle **ettevõtte viib üle**, et nad töötaksid rohkem kui kolm kuud ühes või mitmes ettevõtte keskuses ELis. Direktiivis sätestatakse mehhanism, mis võimaldab üleviidud töötajal täita mitmes ELi liikmesriigis oma tööülesannet katkestusteta ja vajaduseta taotleda ühest riigist teise liikumisel iga kord uuesti riiki sisenemise luba. Liikmesriigid peavad direktiivi üle võtma 29. novembriks 2016.

Rahvusvahelise kaitse taotlejate õiguste suhtes kohaldatavad nõuded on sätestatud kahes ELi õigusaktis, nimelt **vastuvõtutingimuste direktiivis** (2013/33/EL), milles on sätestatud varjupaigataotlejate majutamise miinimumnõuded ja neile majutamise ajal antavad õigused, ning **varjupaigamenetluste direktiivis** (2013/32/EL), mis sisaldab menetlusnõudeid.

Inimkaubanduse ohvrite direktiivi (2004/81/EÜ) kohaldatakse ELi seaduslikult või ebaseaduslikult sisenenud kolmandate riikide kodanike suhtes. Selles on sätestatud eeskirjad ja tingimused, mille alusel võib liikmesriik anda elamisloa. Ohvrite kaitse tugevdamise meetmed on sätestatud ka direktiivis 2011/36/EL, millega kehtestatakse eelkõige ühised miinimumeeskirjad inimkaubandusega seotud süütegude avastamiseks ja karistuste määramiseks.

2.2 ÜLDINE ÜLEVAADE RIIKLIKEST SISSERÄNDESÜSTEEMIDEST SEoses STAATUSE MUUTMISEGA

2.2.1 RIIKLIKUD SISSERÄNDESÜSTEEMID

Kui kolmanda riigi kodanik soovib rännata ELi, nõuab enamik liikmesriike, et ta esitaks esmase taotluse välisriigis. Kui kolmanda riigi kodanik elab juba liikmesriigi territooriumil, on tal mõnikord siiski lubatud

³⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2016/801, 11. mai 2016, kolmandate riikide kodanike teadustegevuse, õpingute, praktika, vabatahtliku teenistuse, õpilasvahetuseprogrammides või haridusprojektides osalemise ja au pair'ina töötamise eesmärgil riiki sisenemise ja seal elamise tingimuste kohta (uuesti sõnastatud).

³⁶ Euroopa Parlament, pressiteade (11. mai 2016) „Uued eeskirjad kolmandate riikide üliõpilaste, teadlaste ja praktikantide meelitamiseks ELi“, kättesaadav aadressil: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/news-room/20160504IPR25749/New-rules-to-attract-non-EU-students-researchers-and-interns-to-the-EU>

taotleda senise rändestaatuse muutmist riigist lahkumata.

Üldiselt on kõikides liikmesriikides vähemalt mõningatel seaduslikult riigis elavate kolmandate riikide kodanike kategooriatel seaduslikult võimalik muuta oma staatust riigist lahkumata (**AT, BE, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LU, LT, LV, NL, PL, SE, SI, SK** ja **UK**). Neist osa on rakendanud seda võimalust enamiku nende riigis elavate kolmandate riikide kodanike kategooriate suhtes (**AT, BE,³⁷ EE, ES, FR,³⁸ HU, LT, NL, PL,³⁹ SK**), samas kui teiste lähenemisviis on piiravam, võimaldades staatuse muutmist ainult konkreetsetele kategooriatele (**LU, SE**) või kehtestades muutmiseks täiendavaid piiranguid (**CZ, LV**), nagu vajadus viibida teatava ajavahemiku jooksul riigis teise loa alusel (**CZ**) või üliõpilaste puhul nõue läbida teatav õppekursus (**LV**). **Hispaanias** on alates 2013. aastast võimalik muuta staatust andekusel, ettevõtlusel või investeeringul põhinevaks rändestaatuseks kõikidel riigis elavatel kolmandate riikide kodanike kategooriatel täiendavate nõueteta (st kohustuseta viibida teatava aja jooksul Hispaanias). Riigi esitatud aruande kohaselt on seda võimalust kasutanud eelkõige rahvusvahelised üliõpilased, kes soovisid muuta oma rändestaatuse kõrgelt kvalifitseeritud töötaja või ettevõtja staatuseks. **Tšehhi Vabariigis** on pereliikme staatuse muutmine muuks staatuseks näiteks võimalik ainult pärast kolmeaastast katkestusteta riigis viibimist, samas kui ettevõtlusel põhinevaks staatuse muutmiseks peab taotleja olema katkestusteta riigis viibinud kaks aastat. **Kreeka** lähenemisviis on piiravam, keelates enamikul kolmandate riikide kodanike kategooriatel (nt investoritel, üliõpilastel, teadlastel, kõrgelt kvalifitseeritud töötajatel, vabatahtlikel, sõjaväe- ja muude õppeasutuste lõpetajatel) staatust muuta.

Osa liikmesriike võimaldab seaduslikult oma staatust muuta ka kolmandate riikide kodanikel, kes ei ela alaliselt liikmesriigis.⁴⁰ Näiteks **Soome** ja **Rootsi** võimaldavad varjupaigataotlejatel, kelle taotlus on jäetud rahuldamata, saada staatuse perekondlikel põhjustel või teatavat liiki töö alusel; **Belgias** on varjupaigataotlejatel, kelle taotlus on jäetud rahuldamata, võimalik muuta oma staatus Belgia kodaniku pereliikme staatuseks (vt täielik loetelu tabelis A2.1), samas kui **Austrias, Tšehhi Vabariigis, Leedus, Poolas** ja **Saksamaal** võivad isikud, keda ei saa tagasi saata päritoluriiki, saada viibimisloa või humanitaarsetel kaalutlustel põhineva staatuse. Saksamaa võib lubada staatust muuta hiljem, kui on täidetud teatavad nõuded.

³⁷ Välistatud on külastajad ja kolmandate riikide kodanikud, kelle taotlus on menetlemisel.

³⁸ V.a kaks selle uuringuga hõlmatud kategooriat: hooajatöötajad ja ettevõtjasiseselt üleviidud töötajad.

³⁹ V.a muuhulgas varjupaigataotlejad.

⁴⁰ See uuring ei hõlma riigis viibimise seadustamist, st menetlust, millega ebaseaduslikult riigis viibivatele kolmandate riikide kodanikele antakse seaduslikult riigis viibimise staatus.

Lisaks tavapärastele staatuse muutmise mehhanismidele, mis on kättesaadavad kõikidele kolmandate riikide kodanikele, kes vastavad asjaomastele vastuvõtukriteeriumidele, on osas liikmesriikides sisse seatud *ad hoc* menetlused, mida kohaldatakse **üksikjuhtumi põhiselt (BE, CY)**. Need puudutavad peamiselt varjupaigataotlejate (kelle taotlus on jäetud rahuldamata) staatuse muutmist, kuid neid võidakse kohaldada ka teiste üksikisikute suhtes (**BE**).

Enamikus liikmesriikides (**v.a DE, EL, LV, SE** ja **UK**) on staatuse muutmise tingimused väga **sarnased esmakordsete taotlejate suhtes kohaldatavatega**, välja arvatud see, et ei kohaldata nõuet esitada taotlus välisriigi konsulaadi või saatkonna kaudu või elektrooniliselt välisriigis viibides (**SE**). Mitmes liikmesriigis on siiski kehtestatud erisätted (nt „ülemineku“ load⁴¹) või seatud sisse **lihtsustatud menetlused**, mis võimaldavad oma rändestaatust muuta kolmandate riikide kodanikel, kes juba viibivad riigi territooriumil. Neid käsitletakse täiendavalt 4. jaos.

2.2.2 KOHALIKUD ARUTELUD STAATUSE MUUTMISE TEEMAL

Liikmesriikide kohalikes aruteludes keskendutakse sisserändajate staatuse muutmise teemale erineval määral. Enamikus liikmesriikides **ei käsitleta** üldiselt rännet puudutavates aruteludes **avalikult** staatuse muutmise üldist teemat (**AT, BE, BG, CY, EE, ES, FI, HR, HU, IE, LV, LT, LU, NL, PL, SE, SI, SK** ja **UK**).

Hoolimata avaliku arutelu puudumisest arutavad siiski mõnes liikmesriigis teadlasi ja praktikuid esindavad **ekspertid** staatuse muutmisega seotud konkreetseid küsimusi. **Lätis** arutatakse sisserändajatele staatuse muutmise taotlemiseks võimaldatava aja üle, samas kui **Leedus** keskendub arutelu kõrgelt kvalifitseeritud töötaja ja ettevõtja staatuseks muutmise nõuetele. **Poolas** ja **Rootsis** peetakse arutelusid selle üle, kas üliõpilastel tuleks võimaldada muuta oma staatust võõrtöötaja staatuseks. Nii **Rootsis** kui ka **Poolas** on selle arutelu tulemusena kehtestatud 2014. aastal ülikooli lõpetanute jaoks töötaja luba. Sarnane arutelu toimub ka **Hispaanias**.

Avalike ja ekspertide arutelude raames käsitletakse kõige sagedamini üliõpilaste staatuse muutmist muuks staatuseks: kas seoses nende riigis viibimise õigusega

⁴¹ Saksamaal antakse näiteks Saksamaal ülikooli lõpetanud kolmandate riikide kodanikele kuni 18 kuud kehtiv töötaja luba (elamisloa seadus, 16(4)) ja kvalifitseeritud kolmandate riikide kodanikele kuni 6 kuud kehtiv töötaja luba (elamisloa seadus, 18c). Eestis on ühest staatusest teise ülemineku jaoks kehtestatud hiljuti õigusakti muudatus (kehtib alates 2016. aasta jaanuarist), mis näeb ette, et elamisloa tähtaja moodses kohaldatakse sisserändaja suhtes üleminekuperioodi, et võimaldada tal leida muu alus uue elamisloa saamiseks. Selline üleminekuperiood kestab tavaliselt 90 päeva, kuid üliõpilaste, teadlaste ja õppejõudude puhul võib seda pikendada 183 päevani. Hispaanias kehtib kord, et kui on esitatud staatuse muutmise taotlus, kehtib varasem luba kuni haldusmenetluse lõpuni. See tagab sisserändajatele kogu menetluse jooksul seadusliku staatuse.

(DE, ES, FR, IE, LU, PL, SE) või seoses rändesüsteemi kuritarvitamise ärahoidmisega (CZ, PL, UK). Ühendkuningriigis avastati näiteks, et kolmandate riikide üliõpilased, kes omavad eelnevat kõrgharidust, tegid kvalifitseerimata tööd.

Eriti vastuoluline arutelu puudutab varjupaigataotlejate (kelle taotlus on jäetud rahuldamata) staatuse muutmist majanduslikel põhjustel sisserändaja staatuseks. Rootsisis tõstatati see küsimus enne praegust rändekriisi, keskendudes varjupaigataotlejatele, kes olid riigis juba tööle asunud,⁴² kuid kelle varjupaigataotlus lõpuks tagasi lükati. 2008. aastal lubati õigusakti muudatusega muuta oma staatust neil varjupaigataotlejatel (kelle taotlus on jäetud rahuldamata), kes olid töötanud riigis vähemalt kuus kuud; 2014. aastal vähendati minimaalset tööperioodi neljale kuule, et veelgi lihtsustada sellist staatuse muutmist. Saksamaal algatati sarnane arutelu seoses praeguse rändeolukorraga. Teadlased, poliitikud ja laiem üldsus arutavad praegu selle üle, kas varjupaigataotlejatel (kelle taotlus on jäetud rahuldamata) tuleks võimaldada majanduslikel põhjustel sisserändaja staatuse taotlemist. 2015. aasta augustis kehtestatud elamisloa seaduse muudatusega lihtsustati staatuse muutmist seaduslikult riigis viibimise staatuseks nende hästi integreerunud noorte ja noorukite puhul, kes olid saanud viibimisloa, ning nende isikute puhul, kelle väljasaatmine oli peatatud ja kes olid alaliselt ühiskonda integreerunud.

2.3 PEAMISED STIIMULID/PÕHJUSED STAATUSE MUUTMISE EDENDAMISEKS SEADUSANDJATE POOLT

Euroopa 2020. aasta strateegia kontekstis käsitletakse tööjõurännet ühe viisina majanduskasvu toetamiseks, kusjuures terviklik ja kohanemisvõimeline tööjõurände poliitika pakub võimalusi paremini vastata tööturu vajadustele.⁴³ Komisjon algatas 2015. aasta **Euroopa rände tegevuskavas**⁴⁴ uue seadusliku rände poliitika ühena neljast sambast, mis aitavad paremini hallata rände kõiki aspekte. See poliitika peaks aitama ELil ligi meelitada töötajaid, kelle oskusi ta vajab, ning lahendada pikaajalisi majandus- ja demograafilisi probleeme. Kõik Euroopa riigid seisavad silmitsi oskustöötajate puuduse ja tööealise elanikkonna vähenemisega. Seoses sellega on ränne oluline element, mis tagab Euroopa riikide majanduse jätkusuutliku kasvu.

⁴² Nagu lubatud vastuvõtutingimuste direktiiviga 2013/33/EL.

⁴³ Euroopa Komisjon (2010), Euroopa 2020. aastal – Aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegia, KOM(2010) 2020 <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLETE%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>.

⁴⁴ Euroopa Komisjon (2015), Euroopa rände tegevuskava, COM(2015) 240 final http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/communication_on_the_european_agenda_on_migration_et.pdf.

Huvitav on märkida, et liikmesriikidel, kes aktiivselt hõlbustavad rändestaatuste muutmist, olid sageli stiimuliteks sarnased eesmärgid, nagu on seatud tegevuskavas (lisateave staatuse muutmist hõlbustavate liikmesriikide kohta on esitatud punktides 4.3 ja 4.5). Valdav enamik liikmesriike võimaldab sisserändajatel muuta oma staatust üldise majanduse nimel (**makromajanduslikud põhjused**), kuna see aitab vähendada tööjõupuudust, hoida andekaid sisserändajaid ja tagada territooriumil juba olemasolevate oskuste ärakasutamist (AT, BE, BG, CY, DE, IE, EE, ES, FR, HU, IT, LT, LU, NL, PL, SE, SK ja UK). Sellist staatuse muutmist võimaldatakse peamiselt üliõpilastele, kes soovivad saada majanduslikel põhjustel sisserändajateks, või teatavate majanduslike kategooriate piires (AT, BE, CY, DE, IE, EE, ES, FR, LT, LU, NL, PL, SE, SK ja UK). Belgias kehtestati majanduslikel põhjustel näiteks kõigepealt õigusaktide muudatused, mis võimaldavad üliõpilastel taotleda majanduslikel põhjustel sisserändaja staatust, ja seejärel laiendati seda võimalust peaaegu kõikidele teistele sisserändajate kategooriatele. Madalmaad annavad kolmandate riikide kodanikele, kes lõpetavad Madalmaades oma õpingud, võimaluse viibida riigis kõrgelt kvalifitseeritud isikutele ettenähtud kohanemisaasta läbimiseks. Eeldusel, et ränne on üks majandusliku ja sotsiaalse kasvu toetamise element, kaalutakse Hispaanias praegu staatuse muutmist strateegilise vahendina andekate inimeste hoidmiseks ja tööjõupuuduse kõrvaldamiseks rahvusvahelise taustaga professionaalide abil.

Osa liikmesriike märkis, et staatuse muutmise võimaldamine riigis suurendas rändemenetluste kulutõhusust ja kogu rändesüsteemi paindlikkust (**mikromajanduslikud põhjused**) (BE,⁴⁵ ES, IT, LU, SE, SK). Need liikmesriigid tõid esile väiksemad halduskulud, sest staatuse muutmise taotluste menetlemiseks kulus palju vähem aega ja vahendeid kui esmakordsete taotluste korral. Samuti rõhutasid nad tööandjatele tulenevat kasu, kes ei pidanud ootama, et sisserändaja esitaks uue taotluse, kuna sisserändaja võis taotlemise ajal viibida riigi territooriumil. Seetõttu võib staatuse muutmist pidada potentsiaalselt raskete olukordade pragmaatiliseks lahenduseks.

Lisaks makro- ja mikromajanduslikele põhjustele märkis mitu liikmeriiki, et staatuse muutmise võimaldamine suurendas sisserändajate integreerumist vastuvõtvasse ühiskonda (DE, ES, FR, SE) ja hoidis neid sattumast ebaseaduslikku olukorda (AT, IT, EL, ES). Luksemburg märkis ka sisserändajate suuremat isiklikku autonoomiat perekonnal põhineva staatuse isiklikel põhjustel antud staatuseks⁴⁶ muutmise põhjendamisel. Eriti seoses

⁴⁵ Belgias on kaudselt kohaldatavad ka mikromajanduslikud põhjused, kuigi need ei ole peamine stimul.

⁴⁶ Loa viibida riigis „isiklikel põhjustel“ võib anda, kui kolmanda riigi kodanik saab end oma vahenditest ülal pidada ja kui kolmanda riigi kodanik ei vasta perekonna taasühinemise tingimustele, kuid omab

varjupaigataotlejate (kelle taotlus on jäetud rahuldamata) ja viibimisloa saanud isikute staatuse muutmisega viitas mitu liikmesriiki **humanitaarsetele kaalutlustele (BE, DE, IE, PL, SE)**

Alates 2005. aastast on ELi rände- ja varjupaigapoliitika üldiseks raamistikuks olnud **rände ja mobiilsuse suhtes võetud üldine lähenemisviis**⁴⁷, mis põhineb ühistel poliitilistel põhimõtetel ja solidaarsusel. Rände ja liikuvuse suhtes võetud üldise lähenemisviisi tegevuskava aluseks on neli prioriteeti, mis rõhutavad paremini korraldatud **seaduslikku rännet** ning hästi hallatud mobiilsust, **ebaseadusliku rände** ennetamist ja tõkestamist, **rahvusvahelise kaitse** edendamist ning rände ja mobiilsuse poolt **arengule** avaldatava mõju suurendamist. Paar liikmesriiki nimetas staatuse muutmise stiimulina **arenguga seotud eesmärgi**, loetledes mitu erinevat motiivi. N-ö ajude äratõmbamise vältimine oli näiteks põhjuseks, miks **Luksemburg** võimaldas juba üht kõrgharidust omavatel üliõpilastel saada töökogemust kuni kahe (mittepiikendatava) aasta vältel, et tagada sisserändajate tagasipöördumine päritoluriiki ja panustamine oma kogukonda. **Rootsi** teatel toetas ülikooli lõpetanutele loa andmine jääda pärast lõpetamist määramata ajaks töötamise eesmärgil riiki arengut nende päritoluriigis rahasaadetiste ja oskuste ja töökogemuste siirde kaudu ning majanduslike ja kultuurisidemete loomisega Rootsi ja teiste riikide vahel.

Osas liikmesriikides olid stiimuliks põhjused, mis ei olnud poliitiliselt motiveeritud. **Läti** ja **Bulgaaria** viitasid näiteks ühtlustamisele ELi õigusega, nimetades selle ühe põhjusena staatuse muutmist käsitleva siseriikliku õiguse muutmisel (vt täiendavalt riikide aruanded). Selliste isikute arvukus, keda ei saa eri põhjustel päritoluriiki tagasi saata, on kutsunud **Saksamaal** esile arutelud selle üle, kuidas veelgi lihtsustada viibimisloal⁴⁸ põhineva staatuse muutmist töötaja staatuseks. Viimastel aastatel on juba tehtud mitu lihtsustust. **Prantsusmaa** ja **Iirimaa**⁴⁹ rõhutasid, et välisriikide üliõpilastele võimaluse andmine oma rändestaatuse muutmiseks pärast õpingute lõpetamist suurendas riigi kõrgharidussüsteemi atraktiivsust.

isiklike või perekondlike sidemeid, mis on nii olulised, et elamisloa andmisest keeldumine rikuks tema õigust era- ja pereelu austamisele ebaproportsionaalselt suures ulatuses võrreldes keeldumise motiividega. Teave on kättesaadav aadressil:

<http://www.guichet.public.lu/entreprises/en/ressources-humaines/recrutement/ressortissant-pays-tiers/raisons-privees/index.html>.

⁴⁷ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/international-affairs/global-approach-to-migration/index_en.htm

⁴⁸ Viibimisloal põhinev staatus ei ole elamisloa, vaid välismaalase väljasaatmise ajutine peatamine. Väljasaatmine peatatakse lühikeseks ajavahemikuks ja seda pikendatakse korduvalt, kuni tagasisaatmine on võimalik või asjaomane isik vastab senise staatuse seaduslikul elamisloal põhinevaks staatuse muutmise konkreetsetele nõuetele.

⁴⁹ Investing in Global Relationships: Ireland's International Education Strategy 2010-2015, kättesaadav aadressil: www.education.ie/en/Publications/Policy-Reports/Ireland-s-International-Education-Strategy-2010-2015-Investing-in-Global-Relationships.pdf.

Ühendkuningriik esitas põhjused nii staatuse muutmise hõlbustamiseks kui ka piiramiseks seoses sisserändajatega, kes vastavad üliõpilase staatusest tööga seotud staatuseks muutmise tingimustele, kuigi üks võimalustest tühistati pärast selle ulatuslikku kuritarvitamist. Ühendkuningriik tühistas 2012. aastal õpingute järgse võimaluse Tier 1⁵⁰ kategoorias, mis võimaldas üliõpilastel taotleda kõrgelt kvalifitseeritud töötaja staatust. See tühistati, kuna paljud ülikooli lõpetanud, kes oma staatust selliselt muutsid, ei töötanud kvalifitseeritud töökohal ja seetõttu jäi selle programmi eesmärk saavutamata. Nende muutmiste mõju käsitletakse täiendavalt punktis 3.1.2.

3 Seaduslikud võimalused staatuse muutmiseks, jäädes edasi liikmesriigi territooriumile

Selles jaos esitatakse ülevaade liikmesriikides kolmandate riikide kodanike jaoks oma staatuse muutmiseks olemasolevatest seaduslikest võimalustest ja sellest, kas uue staatuse saamine muudab nende õigusi. Esitatakse ka Eurostati andmed staatuse muutmise kohta, kuid ainult laiade kategooriate kaupa, nagu tasustatud tegevus, perekond, haridus ja muu (see hõlmab ka kaitse eesmärgi). Selles jaos esitatakse ka staatuse muutmise poliitika kujundamise ja praktikaga seotud sidusrühmade ülevaade.

3.1 STAATUSE MUUTMISE SEADUSLIKUD VÕIMALUSED VIIBIDES LIIKMESRIIGIS

Kõik selles uuringus osalevad liikmesriigid võimaldavad teatavat staatuse muutmist liikmesriigis, kus kolmanda riigi kodanik elab seaduslikult. Selline muutmine võib olla lubatud konkreetse õigusliku alusega või sisseseatud poliitika või tavaga (vt täiendavalt punkt 4.1). Üksikasjalik ülevaade kõikidest seaduslikest võimalustest rändestaatuste ja liikmesriikide kaupa esitatakse 2. lisas. Selles jaos esitatakse nii nende võimaluste kokkuvõtte kui ka staatuse muutmise ulatuse statistilised andmed.

3.1.1 PEREKOND

Kõik uuringus osalevad liikmesriigid võimaldavad muuta **pererändel** põhinevat staatust muuks staatuseks ja seetõttu on see ainus rändestaatus, mida saab muuta kõikjal ELis (vt võimalike muutmiste täielik loetelu tabelis A2.1).

Ajavahemikul 2010–2014 muutis igal aastal ainult 1% kolmandate riikide kodanikest, kellel oli perekondlikel põhjustel kehtiv elamisloa, oma staatust. Seega muudeti seda staatust kõige harvemini võrreldes haridusel põhineva staatuse (6%) ja tasustatud tegevusel põhineva staatuse (4%) muutmisega. Seda on võimalik selgitada antud loa pikaajalisusega ja

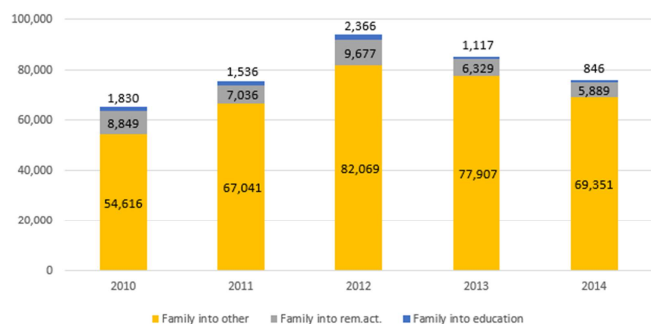
⁵⁰ Tier 1 on rändevõimalus, mis on kättesaadav investoritele, ettevõtjatele, ülikooli lõpetanud ettevõtjatele ja erakordselt andekatele isikutele.

pererändel põhineva staatuse paljude õigustega (kuigi, nagu punktis 3.2 täiendavalt märgitakse, perekonna taasühinemise direktiiviga (2003/86/EÜ) antavad õigused on enamasti seotud sponsorile⁵¹ antud õigustega).

Eurostati andmetel muudetakse **pererändel** põhinevat staatust enamasti **muudeks** rändestaatusteks (nende andmete täpsem liigendus ei ole kättesaadav). Pererändel põhineva staatuse muutmise haripunkt oli 2012. aastal, kui registreeriti 94 112 muutmist. 2014. aastal püsis tasustatud tegevusel põhinevaks staatuseks muutmiste osakaal üldiselt sama, mis 2013. aastal, kuigi selle osakaal pererändel põhineva staatuse muutmiste koguarvus veidi suurenes (7,4%-lt 7,7%-le), samas kui haridusel põhinevaks staatuseks muutmiste osakaal vähenes 2,5%-lt 2012. aastal 1,1%-le 2014. aastal.

Joonis 3.1. Pererändel põhineva staatuse muutmine muuks staatuseks ELis, 2010–2014⁵²

Allikas: Eurostat, 2. märts 2016

EN	ET
Family into other	Pererändel põhineva staatuse muutmine muudeks staatusteks
Family into rem. act.	Pererändel põhineva staatuse muutmine tasustatud tegevusel põhinevaks staatuseks
Family into education	Pererändel I põhineva staatuse muutmine haridusel põhinevaks staatuseks

ELi liikmesriikidest registreeriti 2014. aastal kõige rohkem pererändel põhineva staatuse muutmisi **Prantsusmaal** (37 158), **Hispaanias** (19 737), **Saksamaal** (10 269) ja **Tšehhi Vabariigis** (2011). Muutmiste suurt arvu **Hispaanias** saab selgitada perekondlikel põhjustel antud elamisloa suhtelise lühiajalisusega. Staatuse muutmist haridusel põhinevaks staatuseks toimub küll harvemini, kuid mõnes liikmeriigis on selliste muutmiste osakaal märkimisväärses. 2014. aastal oli näiteks **pererändel** põhineva staatuse **haridusel** põhinevaks staatuseks

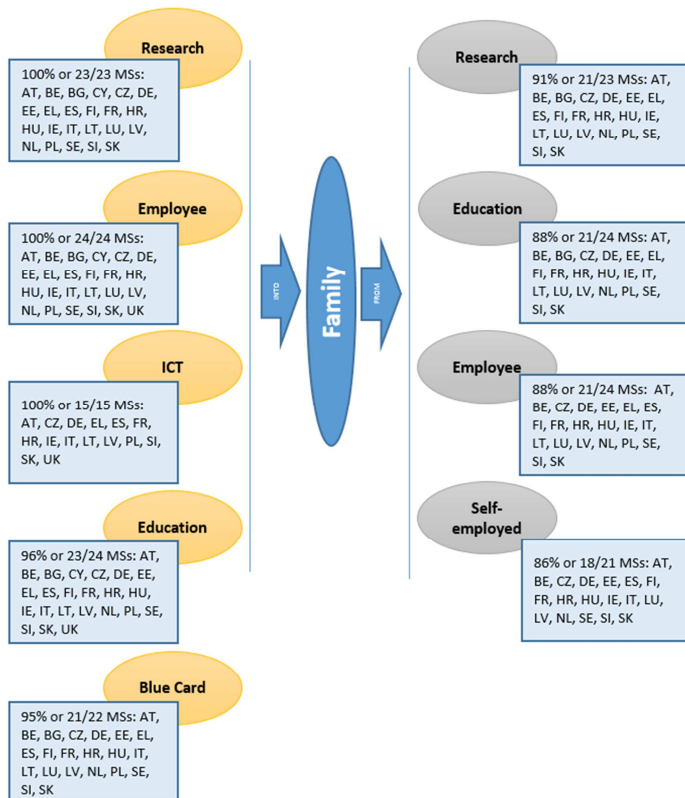
⁵¹ Taotluse esitaja on liikmesriigis seaduslikult elav kolmanda riigi kodanik, kes esitab taotluse või kelle pereliikmed esitavad taotluse perekonna taasühinemiseks, et temaga ühineda.

⁵² Ei hõlma järgmisi andmeid: BG, CY, HR, NL – 2010. aasta andmed; BE, BG, CY, HR, NL – 2011. aasta andmed; BE, CY, HR, NL – 2012. aasta andmed; BE, CY, LT, NL – 2013. aasta andmed; BE, EL, CY – 2014. aasta andmed.

muutmiste osakaal muutmiste koguarvust **Iirimaa** 36%, **Slovakkias** 28% ja **Poolas** 11%.

Joonisel 3.2 esitatakse kõige sagedamini esinevad seaduslikud võimalused pererändel põhineva staatuse muutmiseks muuks staatuseks ja vastupidi. Täielik loetelu esitatakse tabelis A2.1.

Joonis 3.2. Seaduslikud võimalused pererändel põhineva staatuse muutmiseks muuks staatuseks ja vastupidi⁵³

Märkus: muu staatuse muutmisel pererändel põhinevaks staatuseks on künnis >95% ja pererändel põhineva staatuse muutmisel muuks staatuseks >85%.

EN	ET
Research	Teadustegevus
Employee	Töötaja
ICT	Ettevõtjasiseselt üleviidud töötaja
Education	Haridus
Blue Card	Sinine kaart
Self-employed	Füüsilisest isikust ettevõtja
Family	Perekond
MS	Liikmesriik

Kuigi seaduslikud võimalused on olemas enamikus liikmesriikides, on osa liikmesriike kehtestanud teatavad nõuded, mille kolmanda riigi kodanik peab täitma, et tal oleks võimalik muuta pererändel põhinevat staatust muuks staatuseks või vastupidi. Neid käsitletakse üksikasjalikumalt punktis 4.3.2.

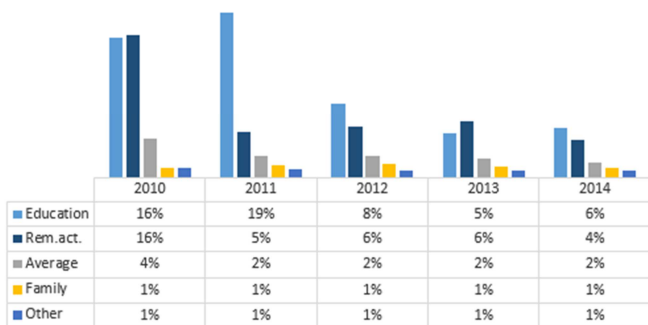
⁵³ Protsent arvutatakse seaduslikud võimalused kehtestanud liikmesriikide osakaaluna kõikidest liikmesriikidest, kus on olemas asjaomane rändestaatus. Vt nende täielik loetelu tabelites A2.1 ja A2.2.

3.1.2 HARIDUS

Kõik selles uuringus osalevad liikmesriigid (**AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LV, NL, PL, SE, SI, SK, UK**) võimaldavad mitmekordset muutmist haridusel põhinevast staatusest muuks staatuseks või vastupidi, välja arvatud **Luksemburg** ja **Hispaania**. **Luksemburgis** on haridusel põhineva staatuse muutmine töötaja staatuseks lubatud ainult kaheaastase piiratud (mitte pikendatava) perioodi vältel pärast üliõpilase staatuse aegumist. Haridusel põhinevat staatust ei saa muuta ühessegi muusse kategooriasse kuuluvaks staatuseks. **Hispaanias** on kehtiva elamislooga kolmandate riikide kodanikel õigus õppida staatust muutmata. Seetõttu ei toimu Hispaanias tegelikult staatuse muutmist haridusel põhinevaks staatuseks (vt võimalike muutmistele täielik loetelu tabelis A2.1).

Statistika kajastab hästi haridusel põhineva staatuse muutmise seaduslike võimaluste suurt osakaalu. Võrreldes ELis kehtivate elamisloade koguarvuga on haridusel põhineva staatuse muutmine muuks staatuseks kõige levinum. 2014. aastal muutis 6% haridusel põhineva kehtiva elamislooga kolmanda riigi kodanikest oma staatust, nagu näidatud joonisel 3.3. Seda saab selgitada asjaoluga, et haridusel põhinev staatus on oma olemuselt ajutine, st see lõpeb hariduse omandamise lõppemisel. Seetõttu on staatuse muutmine alati vajalik, kui isik soovib jääda liikmesriiki.

Joonis 3.3. Nimetatud staatusest muuks staatuseks muutmistele osakaal kehtivate elamisloade koguarvust ELis põhjuste kaupa, 2010–2014

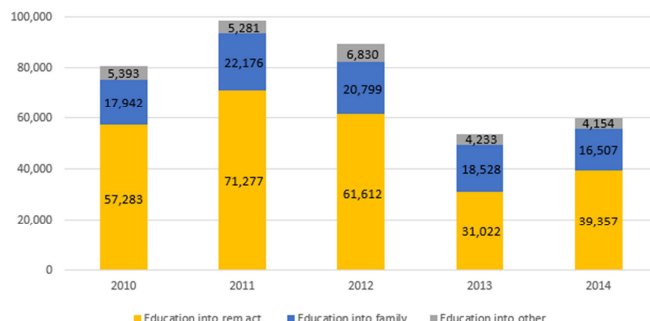
Allikas: Eurostat, 21. märts 2016

EN	ET
Education	Haridus
Rem. act.	Tasustatud tegevus
Average	Keskmine
Family	Perekond
Other	Muu

Haridusel põhinevast staatusest muuks staatuseks muutmistele arv on aastatel 2010–2014 muutunud. Selliste muutmistele arv oli suurim 2011. aastal – 98 734 muutmist ehk 24% kõikidest muutmistest, kuid aastate jooksul on see oluliselt vähenenud. 2014. aastal nende muutmistele arv ja osakaal taas veidi suurenesid – 60 018 muutmist ehk 19% kõikidest muutmistest. 2014. aastal registreeriti **haridusel põhineva staatuse muuks staatuseks muutmistele**

suurimad osakaalud Prantsusmaal (19 843 muutmist ehk 33% haridusel põhineva staatuse muutmistele koguarvust ELis), **Saksamaal** (12 150 ehk 20%) ja **Ühendkuningriigis** (11 677 ehk 19%), moodustades kokku 72% haridusel põhineva staatuse muutmistele koguarvust ELis.

Joonis 3.4. Haridusel põhineva staatuse muutmine muuks staatuseks ELis, 2010–2014⁵⁴

Allikas: Eurostat, 2. märts 2016

EN	ET
Education into rem. act.	Haridusel põhineva staatuse muutmine tasustatud tegevusel põhinevaks staatuseks
Education into family	Haridusel põhineva staatuse muutmine pererändel põhinevaks staatuseks
Education into other	Haridusel põhineva staatuse muutmine muudeks staatusteks

Saksamaal toimus enamik selliseid muutmistele tööl⁵⁵ (31%), perekonnal (31%) ja sinisel kaardil (17%) põhinevaks staatuseks.⁵⁶

Ühendkuningriigis, kus haridusel põhineva staatuse muuks staatuseks muutmistele arv vähenes 2013. aastal 31 348 võrra võrreldes 2012. aastaga (mis moodustas 89% haridusel põhineva staatuse muutmistele arvu koguvähendamisest 2013. aastal võrreldes 2012. aastaga), saab sellist vähendamist osaliselt selgitada riikliku poliitika muutmisega ja sellest tulenevatest seaduslike võimaluste vähenemisega. **Prantsusmaal** ei olnud õigusaktide muutmisel samasugust mõju. 2011. aastal andis Prantsusmaa välja ringkirja, millega piirati välisriikide üliõpilaste juurdepääsu tööturule. Praegu saavad tähtajalist elamisloa taotlejad ainult magistriskraadiga isikud. Ringkirja vastuvõtmise järel kardeti, et Prantsusmaal koolitatud või praktika läbinud üliõpilased leiavad töö teistes Lääne-Euroopa riikides ega soovi naasta Prantsusmaale. Parlamendis toimuvad praegu läbirääkimised uue kolmandate riikide kodanike puudutava seaduse eelnõu üle, mis sisaldab ettepanekut laiendada tähtajalist ajutist elamisloa

⁵⁴ Ei hõlma järgmisi andmeid: BG, CY, HR, NL – 2010. aasta andmed; BE, BG, CY, HR, NL – 2011. aasta andmed; BE, CY, HR, NL – 2012. aasta andmed; BE, CY, LT, NL – 2013. aasta andmed; BE, EL, CY – 2014. aasta andmed.

⁵⁵ Töötamine (elamisloa seaduse artiklid 18, 18a***).

⁵⁶ Allikas: riigi aruanne.

muudele üliõpilaste kategooriatele ja teistele staatustele, nagu teadlased või füüsilisest isikust ettevõtjad. 2011. aastal tehtud õigusaktide muudatused **ei mõjutanud** siiski **haridusel põhineva staatuse muuks staatuseks muutmiste arvu ega osakaalu Prantsusmaal**.⁵⁷

Eurostati andmetel muudeti **haridusel põhinev** staatus kõige sagedamini **tasustatud tegevusel** põhinevaks staatuseks. Ajavahemikul 2010–2014 tehti keskmiselt 67% kõikidest haridusel põhineva staatuse muutmistest tasustatud tegevusel põhinevaks staatuseks. 2013. aasta vähenes see osakaal järsult – keskmiselt 71%-lt 2010.–2012. aastal 58%-le 2013. aastal.

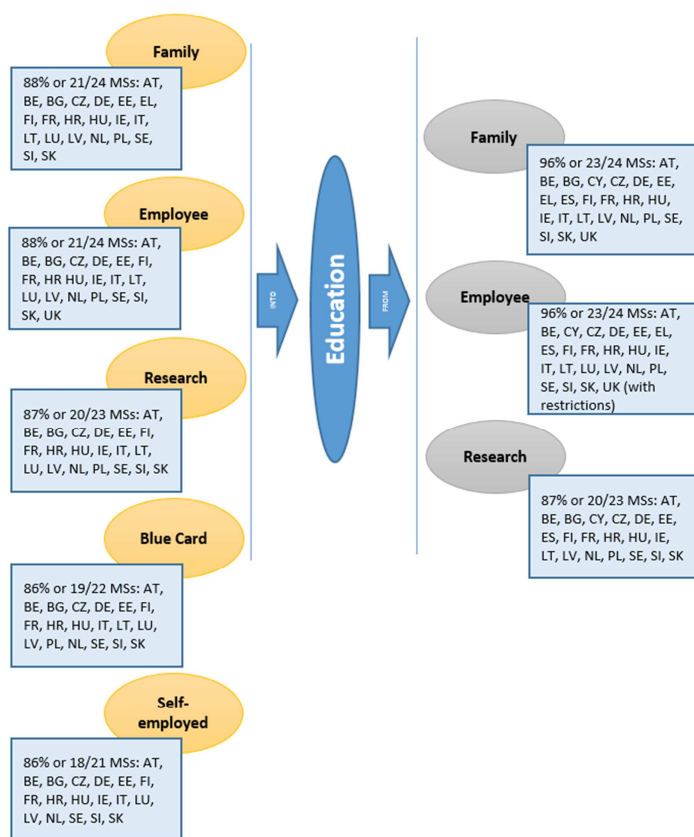
Hispaanias oli haridusel põhineva staatuse muutmine enne 2013. aastat piiratud. Kehtis üldine nõue, et isik pidi haridusel põhineva staatuse muutmiseks tasustatud tegevusel põhinevaks staatuseks olema eelnevalt riigis elanud kolm aastat. Ärikoolide populaarseimad kursused kehtsid siiski üks kuni kaks aastat. Seetõttu ei olnud rahvusvahelistel üliõpilastel lubatud oma staatust muuta tasustatud tegevusel põhinevaks staatuseks ja Hispaania ei suutnud rahvusvahelisi andekaid inimesi ligi meelitada ega hoida. Pärast parimate tavade kaardistamist ja SWOT-analüüsi⁵⁸ tegemist 2012. aastal muutis Hispaania 2013. aastal oma õigusnorme, kaotades kõrgelt kvalifitseeritud professionaalide ja innovaatiliste ettevõtjate puhul varasema elamise nõude. 2014. aastal tehtud hindamise tulemusena ühendasid **Madalmaad** kaks kõrgelt kvalifitseeritud töötajatele suunatud skeemi – kohanemisaasta ülikooli lõpetanutele ja kõrgelt kvalifitseeritud sisserändajate skeemi – üheks nimetusega “kohanemisaasta kõrgelt kvalifitseeritud isikutele”. Selle skeemi sihtrühma laiendati, kaasates ka oma teadustöö lõpule viinud teadlased ja Madalmaades või 200 parima hulka kuuluvas ülikoolis doktorikraadijärgse programmi läbinud kolmandate riikide kodanikud.

Ühendkuningriik muutis oma õigusnorme pärast sisserändesüsteemi korduva kuritarvitamise kindlakstegemist. Ajavahemikus 2008–2012 lubati ülikooli lõpetanutel õpingutejärgse töö skeemi alusel viibida töö tegemise või otsimise eesmärgil riigis kuni kaks aastat pärast oma õpingute lõpetamist. See võimalus siiski tühistati, sest tõenditest selgus, et sisserändajad ei saanud õpingute järel kvalifitseeritud tööd, mis oli selle sisserändekanali eesmärk. See muudatus kajastus otseselt statistikas, kuna haridusel põhinevast staatusest tasustatud tegevusel põhinevaks

staatuseks muutmiste arv vähenes järsult 38 505-lt 2012.aastal 6235-le 2013. aastal. Üliõpilastel on endiselt võimalik pärast oma õpinguid töötada uute, rohkem valikuliste skeemide alusel, mis on ettenähtud oskustöötajatele, ülikooli lõpetanud ettevõtjatele ning kutsekoolituseks või praktikaks.

Joonisel 3.5 esitatakse kõige levinumad seaduslikud võimalused haridusel põhineva staatuse muutmiseks muuks staatuseks ja vastupidi. Täielik loetelu esitatakse tabelis A2.1.

Joonis 3.5. Levinumad seaduslikud võimalused seoses haridusel põhineva staatuse muutmisega⁵⁹

Märkus: muu staatuse muutmisel haridusel põhinevaks staatuseks ja haridusel põhineva staatuse muutmisel muuks staatuseks on künnis >85%.

EN	ET
Research	Teadustegevus
Employee	Töötaja
Family	Perekond
Blue Card	Sinine kaart
Self-employed	Füüsilisest isikust ettevõtja
Education	Haridus
MS	Liikmesriik

⁵⁷ 2011. aastal registreeriti Prantsusmaal 14 803 haridusel põhineva staatuse muutmist muuks staatuseks, mis moodustas 18% staatuse muutmiste koguarvust Prantsusmaal. 2012. aastal toimus 16 935 muutmist (20%) ja 2014. aastal 19 843 muutmist (22%). 2014. aastal oli haridusel põhineva staatuse tasustatud tegevusel põhinevaks staatuseks muutmiste koguarv tegelikult suurim kui kunagi varem. 75% kõikidest kolmandate riikide kodanikest, kes muutsid oma haridusel põhinevat staatust, muutsid selle tasustatud tegevusel põhinevaks staatuseks.

⁵⁸ Tugevused, nõrkused, võimalused, ohud.

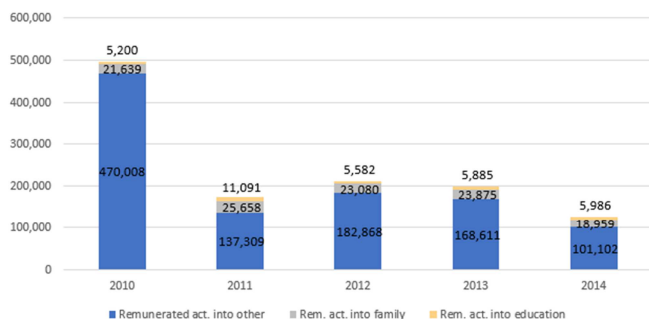
⁵⁹ Protsent arvutatakse seaduslikud võimalused kehtestanud liikmesriikide osakaaluna kõikidest liikmesriikidest, kus on olemas asjaomane rändestaatus. Vt nende täielik loetelu tabelites A2.1 ja A2.2.

3.1.3 TASUSTATUD TEGEVUS

ELis seaduslikult elavate kolmandate riikide kodanike puhul on **tasustatud tegevusel põhineva staatuse muutmine muuks staatuseks proportsionaalselt teine kõige sagedasem muutmiste liik** haridusel põhineva staatuse muutmise järel. 2014. aastal muutis oma staatust 4% (st 126 047) kolmanda riigi kodanikest, kellel oli elamisloa tasustatud tegevuse alusel (2 923 932). Absoluutarvudes oli see ELis kõige levinum muutmiste liik. 2010. aastal moodustasid tasustatud tegevusel põhinevast staatusest muuks staatuseks muutmised 69% (496 471) muutmiste koguarvust (720 822). Aja jooksul on see osakaal vähenenud 40%-le 2014. aastal (ehk 125 607 muutmist 310 372st). Nendesse andmetesse tuleks siiski suhtuda ettevaatusega. Eurostat registreerib üksnes staatuse muutmisi laiade kategooriate (perekond, haridus, tasustatud tegevus), mitte nende allkategooriate vahel.

Nagu järgmisel joonisel näidatud, on enamiku **tasustatud tegevusel põhineva staatuse muutmiste** (2014. aastal 80%) puhul sihtstaatuseks **muud rändestaatused** (liigendatavad andmed täiendavaks analüüsiks puuduvad). Ligikaudu 15% kolmandate riikide kodanikest muutis oma staatuse pererändel põhinevaks staatuseks ja 5% haridusel põhinevaks staatuseks.

Joonis 3.6. Tasustatud tegevusel põhineva staatuse muutmine muuks staatuseks ELis, 2010–2014⁶⁰

Allikas: Eurostat, 2. märts 2016

EN	ET
Remunerated act. into other	Tasustatud tegevusel põhineva staatuse muutmine muudeks staatusteks
Rem. act. into family	Tasustatud tegevusel põhineva staatuse muutmine pererändel põhinevaks staatuseks
Rem. act into education	Tasustatud tegevusel põhineva staatuse muutmine haridusel põhinevaks staatuseks

2014. aastal olid tasustatud tegevusel põhinevast staatusest muuks staatuseks muutmised

⁶⁰ Ei hõlma järgmisi andmeid: BG, CY, HR, NL – 2010. aasta andmed; BE, BG, CY, HR, NL – 2011. aasta andmed; BE, CY, HR, NL – 2012. aasta andmed; BE, CY, LT, NL – 2013. aasta andmed; BE, EL, CY – 2014. aasta andmed.

liikmesriikidest levinuimad **Hispaanias** (66 119), **Portugalis** (20 209), **Prantsusmaal** (12 468), **Tšehhi Vabariigis** (8448) ja **Saksamaal** (6216). Enamik neist muutmistest toimus muudele põhjustele tuginevaks staatuseks, v.a Prantsusmaal, kus 64% muutmistest toimus **perekonnal** põhinevaks staatuseks, ja Saksamaal, kus 38% muutmistest toimus **haridusel** põhinevaks staatuseks.

Osa riike on kolmandate riikide kodanike integratsiooni suhtes tööturul avatumad, võimaldades nii tasustatud tegevuse alusel riiki sisenenud isikutel muuta oma staatuse muuks staatuseks kui ka muud staatust omavatel isikutel taotleda tasustatud tegevusel põhinevat staatust ning soodustades selliseid staatuse muutmisi. Seda võib käsitada nende liikmesriikide püüdlusena suurendada oma töötajaskonda ning meelitada ligi ja hoida andekaid isikuid. **Itaalia** ei nõua näiteks teatavate staatuste vaheliseks üleminekuks ametlikku muutmist. Töötaja ja füüsilisest isikust ettevõtja elamisloa võib näiteks kasutada ka muuks lubatud tegevuseks.⁶¹ Neid lube nimetatakse multifunktsionaalseteks. Ka **Saksamaal** ei nõuta kolmanda riigi kodanikult oma staatuse muutmist töö põhinevaks loaks, kui tema kehtiv elamisloa hõlmab juba sõnaselgelt õigust töötada. **Tšehhi Vabariigis** ja **Poolas** võib kolmanda riigi kodanik asuda tööle, muutmata oma staatust tasustatud tegevusel põhinevaks staatuseks, juhul kui ta endiselt vastab heakskiidetud viibimiseesmärgile (st õpingud või perekonna taasühinemine). **Eestis, Poolas, Rootsis** ja **Hispaanias** võimaldavad peaaegu kõik elamisloa liigid töötamist. Staatuse muutmine tööpõhiseks loaks on seega vajalik üksnes siis, kui muu luba aegub.

Teised liikmesriigid tunduvad siiski piiravat juurdepääsu selle staatuse muuks staatuseks muutmisele ja vastupidi, kehtestades täiendavad kriteeriumid või kaotades juurdepääsu muudele staatustele. Sellist lähenemisviisi võib osaliselt seletada majanduskriisiga. Liikmesriigid on majanduskriisi järel rakendanud rohkem oma kodanikke tööturul kaitsvaid meetmeid (**BG, CZ**).

Allpool esitatakse üksikasjalikum ülevaade seaduslikest võimalustest erinevate rändestaatuste muutmiseks tasustatud tegevusel põhinevaks staatuseks ja vastupidi.

Sinine kaart

ELi liikmesriikidest antakse sinist kaarti kõige rohkem välja **Saksamaal**, samal ajal kui teised liikmesriigid annavad endiselt kõige rohkem välja kõrgelt kvalifitseeritud töötajatele ettenähtud riiklikke lube (vt ka tabel A2.1). 2014. aastal anti Saksamaal välja

⁶¹ Sisserände konsolideeritud seaduse rakendusmääruste (presidendi dekreet 394/1999) artikli 14 lõige 1 reguleerib teatavaid erijuhtumeid, mida võib määratleda vaikiva muutmisena. Neil juhtudel toimub muutmine elamisloa pikendamise ajal, muutes elamisloa taotlemise põhjust.

12 108 luba (88% ELi kogu arvust). 2014. aastal anti peaaegu 17% neist ehk 2031 luba välja seoses haridusel põhineva staatuse⁶² muutmisega muuks staatuseks. Väga vähesed inimesed muutsid oma sinisel kaardil põhinevat staatust muuks staatuseks: 2014. aastal muutis 36 isikut oma staatuse pererändel põhinevaks staatuseks ja 26 isikut haridusel põhinevaks staatuseks.

22 liikmesriiki (**AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK**) kinnitasid, et kasutavad sinisel kaardil põhinevat rändestaatust. Kõik need liikmesriigid, v.a **Küpros**, pakuvad seaduslikke võimalusi selle staatuse muutmiseks muuks staatuseks ja vastupidi (vt täielik loetelu tabelis A2.1).

★ **Sinise kaardi staatuse muutmise muuks staatuseks:**

21 liikmesriigis on seaduslikud võimalused staatuse muutmiseks **pererändel** põhinevaks staatuseks (v.a CY) ja suur osa, st 86% ehk 19 liikmesriiki 22st võimaldavad muutmist **haridusel** põhinevaks staatuseks (AT, BE, BG, CZ, DE, EE, FI, FR, HR, HU, IT, LT, LU, LV, PL, NL, SE, SI, SK) ja **teadustegevusel** põhinevaks staatuseks (AT, BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK) ning 82% ehk 18 liikmesriiki 20st pakuvad seaduslikke võimalusi staatuse muutmiseks **töötaja** staatuseks (AT, BE, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK).

★ **Muu staatuse muutmise sinise kaardi staatuseks:**

enamikus liikmesriikides on seaduslikud võimalused sinise kaardi staatuse saamiseks, kui enne omati **haridusel** põhinevat staatust (82% ehk 18 liikmesriiki 22st: AT, BE, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, LT, LV, NL, PL, SE, SI, SK), **pererändel** põhinevat staatust (77% ehk 17 liikmesriiki 22st: AT, BE, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, LU, LV, NL, PL, SI, SK), **töötaja** staatust (77% ehk 17 liikmesriiki 22st: AT, BE, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, LT, LU, LV, NL, PL, SK) või **füüsilisest isikust ettevõtja** staatust (73% ehk 16 liikmesriiki 21st: AT, BE, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, LU, LV, NL, SI, SK).

Leedus rakendati 2015. aastani üsna piiravat lähenemisviisi ning muu staatuse muutmise sinise kaardi staatuseks ei olnud riigist lahkumata võimalik.⁶³ Õigusnormide muutmise tulemusena saavad üliõpilase või töötaja staatust omavad kolmandate riikide

kodanikud alates 2016. aastast muuta oma staatuse sinise kaardi staatuseks riigist lahkumata.

Kõrgelt kvalifitseeritud töötajad ja teadustegevus

Riiklike andmete järgi andsid liikmesriikidest kõige rohkem riiklike lube kvalifitseeritud ja kõrgelt kvalifitseeritud kolmandate riikide kodanikele **Ühendkuningriik** (2014. aastal 90 697 luba)⁶⁴ ja **Saksamaa** (45 532 luba).⁶⁵ Saksamaa puhul hõlmab see arv ka teadlastele väljaantud elamisluube.

15 liikmesriigis (**AT, BE, BG, CY, DE, EL, ES, FI, FR, IE, IT, LV, NL, SI, UK**) on rändestaatusena kasutusel kõrgelt kvalifitseeritud töötaja staatus. Kõikides neis riikides on teatavad seaduslikud võimalused staatuse muutmiseks (vt seaduslike võimaluste täielik loetelu tabelis A2.1). Teistes liikmesriikides (nt EE, HU, PL, SE) puudub konkreetne riiklik staatus kõrgelt kvalifitseeritud töötajate jaoks – selle asemel nad saavad sama liiki staatuse nagu teised võõrtöötajad.

★ **Kõrgelt kvalifitseeritud töötaja staatuse muutmise muuks staatuseks:**

kõige sagedamini on staatust võimalik muuta **pererändel** põhinevaks staatuseks (87% ehk 13 liikmesriiki 15st: AT, BE, BG, DE, ES, FI, FR, IE, IT, LV, NL, SI, UK), **haridusel** põhinevaks staatuseks (80% ehk 12 liikmesriiki 15st: AT, BE, BG, DE, FI, FR, IE, IT, LV, NL, SI, UK), **teadustegevusel** põhinevaks staatuseks (73% ehk 11 liikmesriiki 15st: AT, BE, BG, DE, ES, FI, FR, IE, LV, NL, SI) ja **töötaja** staatuseks (73% ehk 11 liikmesriiki 15st: AT, BE, CY, DE, ES, FI, FR, IE, LV, NL, SI).

★ **Muu staatuse muutmise kõrgelt kvalifitseeritud töötaja staatuseks:**

kõige sagedamini on seaduslikud võimalused selle staatuse saamiseks, kui enne omati **haridusel** põhinevat staatust (88% ehk 12 liikmesriiki 15st: AT, BE, CY, DE, ES, FI, FR, IE, LV, NL, SI, UK (piirangutega)), **teadustegevusel** põhinevat staatust (73% ehk 11 liikmesriiki 15st: AT, BE, CY, DE, ES, FI, FR, IE, LV, NL, SI), **töötaja** staatust⁶⁶ (73% ehk 11 liikmesriiki 15st: AT, BE, CY, DE, ES, FI, FR, IE, LV, NL, SI) või **füüsilisest isikust ettevõtja** staatust (73% ehk 11 liikmesriiki 15st: AT, BE, CY, DE, ES, FI, FR, IE, LV, NL, SI).

⁶² Haridus I: ülikooliõpingud, õppekursusele kandideerimine, töötõtsingud pärast ülikooli lõpetamist või kooliharidus kutsekvalifikatsiooni omandamiseks (elamisloa seaduse artikkel 16).

⁶³ Muutmisel on lubatud ainult väga piiratud juhtudel (nt suurema palga maksmisel, töödandja vahetamisel esimese kahe aasta jooksul).

⁶⁴ Tier 2 (tööpakkumise saanud kvalifitseeritud sisserändajatele ettenähtud viisakategooria) viisad antakse kvalifitseeritud töötajatele. See hõlmab alamkategooriaid Tier 2 Üldine, Tier 2 Vaimulikud, Tier 2 Sportlased ja ettevõtjasiseselt üleviidud töötajad. Andmed hõlmavad riigist väljaspool väljaantud viisad (ei hõlma oma staatust muutnud isikuid).

⁶⁵ Andmed esitanud 13 liikmesriigist.

⁶⁶ UK puhul on peamine töötaja kategooria Tier 2, mida kasutatakse käesolevas uuringus kõrgelt kvalifitseeritud töötaja tähistamiseks ja seetõttu muutmist ei registreerita.

Hispaania võimaldab mis tahes staatuse muutmist kõrgelt kvalifitseeritud professionaali staatuseks, kui kolmanda riigi kodanik on saanud sobiva tööpakkumise. Juhtumipõhiselt kontrollitakse, kas isik asub tööpoolest tööle kõrgelt kvalifitseeritud professionaalina.

Teadustegevusel põhinev staatus on rändestaatus, mille puhul on enamikus liikmesriikides seaduslikud võimalused staatuse muutmiseks (sarnaselt haridusel ja perekonnal põhinevate staatustega). Kõik liikmesriigid, kus selline rändestaatus on olemas, lubavad kolmandate riikide kodanikel muuta teadustegevusel põhinevat staatust muuks staatuseks (**AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK**), samas kui kõik liikmesriigid, v.a **Itaalia**, lubavad vähemalt mõne staatuse muutmist teadustegevusel põhinevaks staatuseks (vt täielik loetelu tabelis A2.1)

★ **Teadustegevusel põhineva staatuse⁶⁷ muutmise muuks staatuseks:** kõikides liikmesriikides on seaduslikud võimalused selle staatuse muutmiseks **perekonnal** põhinevaks staatuseks. Suur osa lubab seda staatust muuta ka **haridusel** põhinevaks staatuseks (87% ehk 20 liikmesriiki 23st: AT, BE, BG, CZ, DE, EE, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK), **töötaja** staatuseks (87% ehk 20 liikmesriiki 23st: AT, BE, CY, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, IE, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK) ja **füüsilisest isikust ettevõtja** staatuseks (86% ehk 18 liikmesriiki 21st: AT, BE, CY, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, IE, LU, LV, NL, SE, SI, SK).

★ **Muu staatuse muutmise teadustegevusel põhinevaks staatuseks:** sarnaselt haridusel põhineva staatusega on kõige sagedamini seaduslikud võimalused selle staatuse saamiseks, kui enne omati **haridusel** põhinevat staatust (91% ehk 21 liikmesriiki 23st: AT, BE, BG, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK), **töötaja** staatust (91% ehk 21 liikmesriiki 23st: AT, BE, BG, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, LT, LV, LU, NL, PL, SE, SI, SK), **haridusel** põhinevat staatust (87% ehk 20 liikmesriiki 23st: AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, IE, LT, LV, NL, PL, SE, SI, SK), **sinise kaardi** staatust (86% ehk 19 liikmesriiki 22st: AT, BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK) või **füüsilisest isikust ettevõtja** staatust (86% ehk 18 liikmesriiki 21st: AT, BE, BG, CZ,

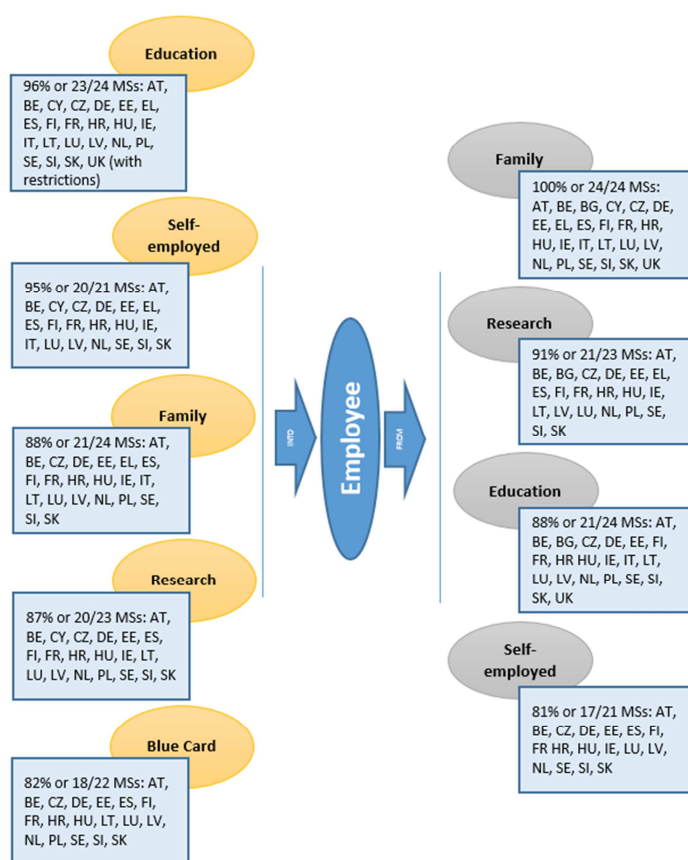
DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, IE, LU, LV, NL, SE, SI, SK).

Töötaja

Kõigis 24 liikmesriigis (**AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK** ja **UK**⁶⁸) on üks või mitu **töötaja** rändestaatust (vt täielik loetelu tabelis A2.1).

Joonisel 3.7 esitatakse kõige levinumad seaduslikud võimalused töötaja staatuse muutmiseks muuks staatuseks ja vastupidi. Täielik loetelu esitatakse tabelis A2.1.

Joonis 3.7. Levinumad seaduslikud võimalused seoses töötaja staatuse muutmisega⁶⁹

Märkus: muu staatuse muutmisel töötaja staatuseks ja töötaja staatuse muutmisel muuks staatuseks on künnis >80%.

EN	ET
Research	Teadustegevus
Family	Perekond
Education	Haridus
Blue Card	Sinine kaart
Self-employed	Füüsilisest isikust ettevõtja

⁶⁸ Tier 2 Üldine on peamine töötaja kategooria UKs ja seda kasutatakse selles aruandes.

⁶⁹ Protsent arvutatakse seaduslikud võimalused kehtestanud liikmesriikide osakaaluna kõikidest liikmesriikidest, kus on olemas asjaomane rändestaatus. Vt nende täielik loetelu tabelis A2.1.

⁶⁷ UKs ei ole eraldi kategooriana olemas teadustegevusel põhinevat staatust.

Employee	Töötaja
MS	Liikmesriik

Füüsilisest isikust ettevõtja

Füüsilisest isikust ettevõtja rändestaatus on olemas kõikides liikmesriikides (**AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE,⁷⁰ IT, LU, LV, NL, SE, SI, SK**), v.a **Leedus, Poolas⁷¹** ja **Ühendkuningriigis⁷²**, ning kõik liikmesriigid, kus selline staatus on olemas, pakuvad võimalusi selle muutmiseks muuks staatuseks ja vastupidi (vt täielik loetelu tabelis A2.1).

★ Füüsilisest isikust ettevõtja staatuse muutmine muuks staatuseks:

kõige sagedamini on liikmesriikides seaduslikud võimalused selle staatuse muutmiseks **töötaja** staatuseks (95% ehk 20 liikmesriiki 21st: AT, BE, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LU, LV, NL, SE, SI, SK), **pererändel** põhinevaks staatuseks (90% ehk 19 liikmesriiki 21st: AT, BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LU, LV, NL, SE, SI, SK), **haridusel** põhinevaks staatuseks (86% ehk 18 liikmesriiki 21st: AT, BE, BG, CZ, DE, EE, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LU, LV, NL, SE, SI, SK) ja **teadustegevusel** põhinevaks staatuseks (86% ehk 18 liikmesriiki 21st: AT, BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, IE, LU, LV, NL, SE, SI, SK).

★ Muu staatuse muutmine füüsilisest isikust ettevõtja staatuseks:

kõige sagedamini on liikmesriikides seaduslikud võimalused selle staatuse saamiseks, kui enne omati **pererändel** põhinevat staatust (86% ehk 18 liikmesriiki 21st: AT, BE, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LU, LV, NL, SE, SI, SK), **teadustegevusel** põhinevat staatust (86% ehk 18 liikmesriiki 21st: AT, BE, CY, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, IE, LU, LV, NL, SE, SI, SK), **haridusel** põhinevat staatust (81% ehk 17 liikmesriiki 21st: AT, BE, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LV, NL, SE, SI, SK) või **töötaja** staatust (81% ehk 17 liikmesriiki 21st: AT, BE, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, IE, LU, LV, NL, SE, SI, SK).

⁷⁰ Algaja ettevõtja programm (STEP) on Iiri staatus, mis vastab sellele füüsilisest isikust ettevõtja määratlusele seni, kuni algaja ettevõtja loob ettevõtte. STEP-sisserändeluba kehtib ka pärast ettevõtte loomist ja Iiri kontekstis käsitatakse isikut endiselt füüsilisest isikust ettevõtjana. Kui isik soovib muuta oma STEP-loal põhineva staatuse muuks staatuseks, teeb sisserändeametnik otsuse üksiku juhtumi põhisel.

⁷¹ Poolas puudub eraldi staatus füüsilisest isikust ettevõtjatele. See kategooria lubab siiski staatuse omandada olemasoleva ettevõtjate skeemi kaudu.

⁷² Tier 1 rändestaatused võimaldavad siiski ka tegutsemist füüsilisest isikust ettevõtjana.

Ettevõtja

Ettevõtjate jaoks on rändestaatus olemas 17 liikmesriigis (**BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FR, HR, HU, IE,⁷³ IT, LT, LV, PL,⁷⁴ SK,⁷⁵ UK**) ja kõik nad pakuvad seaduslikke võimalusi muutmiseks, v.a **Küpros**. See staatus puudub seitsmes liikmesriigis (**AT, BE, FI, LU, NL, SE** ja **SI**). Ometigi on ettevõtjatel võimalik seal elada muude rändestaatuste alusel. Näiteks **Austrias, Madalmaades** ja **Rootsis** liigitatakse ettevõtja füüsilisest isikust ettevõtja alla. (Vt seaduslike muutmiste täielik loetelu tabelis A2.1).

★ Ettevõtja staatuse muutmine muuks staatuseks:

sarnaselt muu tasustatud tegevusega on enamikus liikmesriikides seaduslikud võimalused selle staatuse muutmiseks **pererändel** põhinevaks staatuseks (94% ehk 16 liikmesriiki 17st: BG, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LV, PL, SK, UK), **haridusel** põhinevaks staatuseks (82% ehk 14 liikmesriiki 17st: BG, CZ, DE, EE, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LV, PL, SK) ja **teadustegevusel** põhinevaks staatuseks (82% ehk 14 liikmesriiki 17st: BG, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, IE, LT, LV, PL, SK).

★ Muu staatuse muutmine ettevõtja staatuseks:

kõige sagedamini on liikmesriikides seaduslikud võimalused selle staatuse saamiseks, kui enne omati **haridusel** põhinevat staatust (76% ehk 13 liikmesriiki 17st: BG, CZ, DE, EE, ES, FR, HU, IE, LT, LV, PL, SK, UK (erirahastamisega)), **töötaja** staatust (76% ehk 13 liikmesriiki 17st: BG, CZ, DE, EE, ES, FR, HU, IE, LT, LV, PL, SK, UK), **pererändel** põhinevat staatust (71% ehk 12 liikmesriiki 17st: BG, CZ, DE, EE, ES, FR, HU, IE, LT, LV, PL, SK) või **teadustegevusel** põhinevat staatust (71% ehk 12 liikmesriiki 17st: BG, CZ, DE, EE, ES, FR, HU, IE, LT, LV, PL, SK).

Hooajatöötaja

Hooajatöötaja rändestaatus on olemas 15 liikmesriigis (**AT, CY, CZ, DE, EL, ES, FR, HR, HU, IT, LT, LV, NL, SI, SK**)⁷⁶ ja kõik need riigid, v.a **Prantsusmaa⁷⁷, Leedu** ja **Hispaania**, pakuvad seaduslikke võimalusi selle staatuse muutmiseks

⁷³ Ettevõtlusloa skeem on alates 16. märtsist 2016 peatatud. See ei mõjuta kehtiva loa omanikke ega isikuid, kes esitasid taotluse enne 16. märtsi 2016.

⁷⁴ Poolas hõlmab see staatus ka füüsilisest isikust ettevõtjaid ja investoreid.

⁷⁵ Ettevõtja liigitatakse füüsilisest isikust ettevõtja alla ja seetõttu ei ole nende staatuste vastastikused muutmised võimalikud.

⁷⁶ Poolas saavad hooajatöötajad tavaliselt elamisloa töötamise eesmärgil ja seetõttu puudub eraldi staatus. Eestis võivad hooajatöötajad töötada lühiajalise registreerimise skeemi alusel.

⁷⁷ V.a muutmisel pererändel põhinevaks staatuseks teatavatel tingimustel.

muuks staatuseks ja vastupidi (vt täielik loetelu tabelis A2.1).

★ **Hooajatöötaja staatuse muutmine muuks staatuseks:**

kõige sagedamini on staatust võimalik muuta **inimkaubanduse ohvri** staatuseks (67% ehk 10 liikmesriiki 15st: CY, CZ, DE, EL, ES, HR, HU, LV, SI, SK), **pererändel** põhinevaks staatuseks (67% ehk 10 liikmesriiki 15st: CZ, DE, EL, ES, FR, HR, HU, IT, SI, LV), **haridusel** põhinevaks staatuseks (40% ehk 6 liikmesriiki 15st: CZ, DE, HR, IT, LV, SI), **teadustegevusel** põhinevaks staatuseks (40% ehk 6 liikmesriiki 15st: CZ, DE, HR, HU, LV, SI) ja **töötaja** staatuseks (40% ehk 6 liikmesriiki 15st: CY, DE, HR, IT, LV, SI).

★ **Muu staatuse muutmine hooajatöötaja staatuseks:**

kõige sagedamini on seaduslikult võimalik seda staatust saada, kui enne omati **haridusel** põhinevat staatust (47% ehk 7 liikmesriiki 15st: AT, CY, CZ, HR, LV, SI, SK), **pererändel** põhinevat staatust (40% ehk 6 liikmesriiki 15st: AT, CZ, HR, LV, SI, SK), **teadustegevusel** põhinevat staatust (40% ehk 6 liikmesriiki 15st: AT, CZ, HR, LV, SI, SK), **sinise kaardi** staatust (40% ehk 6 liikmesriiki 15st: AT, CZ, HR, LV, SI, SK) või **füüsilisest isikust ettevõtja** staatust (40% ehk 6 liikmesriiki 15st: CZ, CY, HR, LV, SI, SK).

Ettevõtjasiseselt üleviidud töötajad

Ettevõtjasiseselt üleviidud töötaja rändestaatus on olemas 16 liikmesriigis (**AT, CY, CZ, DE, EL, ES, FR,⁷⁸ HR, IE, IT, LT, LV, PL,⁷⁹ SI, SK, UK**).⁸⁰ Kõigis neis, välja arvatud **Küpros**, on teatavad seaduslikud võimalused selle staatuse muutmiseks (vt täielik loetelu tabelis A2.1).

★ **Ettevõtjasiseselt üleviidud töötaja staatuse muutmine muuks staatuseks:**

kõige sagedamini on seda staatust seaduslikult võimalik muuta **pererändel** põhinevaks staatuseks (94% ehk 15 liikmesriiki 16st: AT, CZ, DE, EL, ES, FR, HR, IE, IT, LT, LV, PL, SI, SK, UK), **haridusel** põhinevaks staatuseks (63% ehk 10

liikmesriiki 16st: AT, CZ, HR, IT, LT, LV, PL, SI, SK, UK) ja **töötaja** staatuseks (63% ehk 10 liikmesriiki 16st: AT, CZ, HR, ES, IE, LT, LV, PL, SI, SK).

★ **Muu staatuse muutmine ettevõtjasiseselt üleviidud töötaja staatuseks:**

kõige sagedamini on seda staatust seaduslikult võimalik saada, kui enne omati **pererändel** põhinevat staatust (50% ehk 8 liikmesriiki 16st: AT, CZ, EL, HR, LT, LV, PL, SK), **haridusel** põhinevat staatust (44% ehk 7 liikmesriiki 16st: AT, CZ, HR, LT, LV, PL, SK), **teadustegevusel** põhinevat staatust (44% ehk 7 liikmesriiki 16st: AT, CZ, HR, LT, LV, PL, SK), **sinise kaardi** staatust (44% ehk 7 liikmesriiki 16st: AT, CZ, HR, LT, LV, PL, SK) või **töötaja** staatust (44% ehk 7 liikmesriiki 16st: AT, CZ, HR, LT, LV, PL, SK).

Investor

Investori rändestaatus on riikide andmetel olemas 13 liikmesriigis (**BG, CY, EL, ES, FR, HR, HU, IE, IT, LV, NL, SI, UK**) ja kõigis neis, v.a **Sloveenias**, on teatavad seaduslikud võimalused selle staatuse muutmiseks (vt täielik loetelu tabelis A2.1).

★ **Investori staatuse muutmine muuks staatuseks:**

kõige sagedamini on seda staatust seaduslikult võimalik muuta **pererändel** põhinevaks staatuseks (92% ehk 12 liikmesriiki 13st: BG, CY, EL, ES, FR, HR, HU, IE, IT, LV, NL, UK), **teadustegevusel** põhinevaks staatuseks (69% ehk 9 liikmesriiki 13st: BG, CY, ES, FR, HR, HU, IE, LV, NL) ja **töötaja** staatuseks (69% ehk 9 liikmesriiki 13st: CY, ES, FR, HR, HU, IE, LV, NL, UK).

★ **Muu staatuse muutmine investori staatuseks:**

kõige sagedamini on seda staatust seaduslikult võimalik saada, kui enne omati **haridusel** põhinevat staatust (77% ehk 10 liikmesriiki 13st: BG, CY, ES, FR, HR, HU, IE, LV, NL, UK) või **töötaja** staatust (77% ehk 10 liikmesriiki 13st: BG, EL, ES, FR, HR, HU, IE, LV, NL, UK).

Selle rändevõimaluse väärkasutamist on täheldatud **Lätis**, kus märkimisväärne osa muutmistest toimub investori staatusest pererändel põhinevaks staatuseks ja vastupidi. Selle põhjuseks on asjaolu, et investeeringud ei ole elamisloa säilitamise nõuete täitmiseks piisavalt tõhusad. Sageli muudetakse pereliige seetõttu investoriks, muutes investeeringu olemust, ja peamine taotleja (varasem investor) omandab pereliikme staatuse. Selle väärkasutamise kõrvaldamiseks plaanitakse muuta sisserändeseadust.

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Poola ei ole veel *ettevõtjasiseselt üleviidud töötajate direktiivi* üle võtnud. Riiklikes õigusnormides viidatakse ainult välismaalastele, kelle välisriikide tööandja on saatnud Poola territooriumile. Iirimaal on ettevõtjasiseselt üleviidud töötaja staatust võimalik muuta haridusel või teadustegevusel põhinevaks või füüsilisest isikust ettevõtja staatuseks, kuid see oleneb individuaalsetest asjaoludest, mida sisserändeametnik hindab üksikjuhtumi põhisel.

⁸⁰ Eestis ja Rootsis saavad ettevõtjasiseselt üleviidud töötajad tavaliselt elamisloa töötamise eesmärgil ja seetõttu puudub eraldi staatus.

Pikaajalise (D-liiki) viisa omanik⁸¹

Paljudes liikmesriikides ei ole kolmandate riikide kodanikel võimalik saada riigis viibides viisat, kuna tavaliselt kehtib nõue, et viisat tuleb taotleda välisriigis. Ainult **Lätis** ja **Leedus** on mõne üksiku staatuse puhul ette nähtud võimalus saada riigis viibides pikaajalist (D-liiki) viisat. **Belgias** on selline muutmine lubatud ainult inimkaubanduse ohvrite puhul.

★ **Pikaajalise (D-liiki) viisa omaniku staatuse muutmine muuks staatuseks:** 16 liikmesriiki teatasid, et on olemas teatavad võimalused pikaajalise (D-liiki) viisa omaniku staatuse muutmiseks muuks staatuseks. 59% liikmesriikidest, kus on olemas pikaajaline (D-liiki) viisa, lubavad muuta seda staatust **pererändel** põhinevaks staatuseks (13 liikmesriiki 22st: BG, DE, EE,⁸² EL, ES, FR, HU, IT, LT, LU, PL, SI, SK) ja **inimkaubanduse ohvri** staatuseks (13 liikmesriiki 21st: BE, DE, EE, ES, FR, HU, LT, LU, LV, PL, SE, SI, SK) ning 53% lubavad seda muuta **ettevõtja** staatuseks (9 liikmesriiki 17st: BG, DE, EE,⁸³ ES, FR, LT, LV, PL, SK). (Vt täielik loetelu tabelis A2.1).

3.1.4 RAHVUSVAHELISE KAITSE TAOTLEMISE EESMÄRGIL

Rahvusvahelise kaitse taotlejad (nimetatud ka kui varjupaigataotlejad) ja inimkaubanduse ohvrid on kaks peamist kaitsega seotud kategooriat, mida käesolev uuring hõlmab.

Varjupaigataotleja on tähtajaline/eesialgne staatus, mida kolmanda riigi kodanik võib kooskõlas ELi, rahvusvahelise ja riikliku õigusega taotleda mis tahes liikmesriigis (tavaliselt liikmesriigis, kuhu ta esimesena saabub). Seadusliku elukoha staatuse muutmine varjupaigataotleja staatuseks võib olla seaduslik võimalus, mida inimesed kasutavad (nt isik, kes õpib välisriigis ja taotleb varjupaika), kui nende riik muutub ebatavaliseks. See võib olla ka võimalus oma riigis viibimise pikendamiseks, kui seaduslikud võimalused on ammendunud. Kuna seda õigust pakutakse kõikides ELi liikmesriikides, ei analüüsita selles uuringus siiski staatuste võimalikku muutmist varjupaigataotleja staatuseks, vaid ainult varjupaigataotleja staatuse võimalikku muutmist muuks rändestaatuseks.

Varjupaigataotlejate arv on viimastel aastatel ELis oluliselt suurenenud ja pagulaskriisi tõttu oli ELis 2015. aastal 1,3 miljonit varjupaigataotlejat. Eurostati andmetel oli neist enamik **Saksamaal** (36%), **Ungaris** (13%), **Rootsis** (12%), **Austrias** (7%), **Itaalias** (6%) ja **Prantsusmaal** (6%). See viitab

nende isikute hulgale, kes on potentsiaalselt huvitatud oma staatuse muutmiseks muuks kui varjupaigal põhinevaks staatuseks. Ainult kaks liikmesriiki, **Soome** ja **Rootsi**, esitasid andmeid varjupaigataotleja staatuse muuks staatuseks muutmise kohta, mis näitab, et sellist muutmist toimub praktikas suhteliselt harva.

Tabel 3.1. Riiklikud andmed varjupaigataotleja staatuse muutmise kohta

Varjupaigataotleja staatuse muutmise järgmiseks staatuseks:	2010	2011	2012	2013	2014
Töötaja (SE) ⁸⁴	505	325	325	151	172
Perekond (FI) ⁸⁵		6	10	4	3
Haridus (FI)			1		

Allikas: riikide aruanded.

24 liikmesriigist 17s (**AT, BE, CZ, CY, DE, EE, ES, FI, HU, IT, LT, LV, LU, PL, SE, SI, UK**) on olemas teatavad seaduslikud võimalused varjupaigataotleja staatuse muutmiseks muuks staatuseks. Kõige sagedamini on liikmesriikides seaduslikud võimalused selle staatuse muutmiseks **inimkaubanduse ohvri** staatuseks (61% ehk 14 liikmesriiki 24st: AT, BE, CY, CZ, DE, EE, ES, FI, HU, LT, LU, LV, PL, SE), **pererändel** põhinevaks staatuseks (46% ehk 11 liikmesriiki 24st: DE, EE, ES, FI, HU, IT, LT, LV, SI, SE, UK), **teadustegevusel** põhinevaks staatuseks (29% ehk 7 liikmesriiki 23st: DE,⁸⁶ EE, ES, FI, HU, LT, LV) ja **töötaja** staatuseks (29% ehk 7 liikmesriiki 24st: DE,⁸⁷ EE, ES, FI, IT, LV, SE). Viis liikmesriiki võimaldavad muutmist ka muuks tööga seotud staatuseks – **füüsilisest isikust ettevõtja** (EE, ES, FI, IT, LV), **ettevõtja** (EE, ES, LT, LV), **sinise kaardi** (EE, ES, FI, LV) ja **ettevõtjasiseselt üleviidud töötaja** staatuseks (LT, LV). **Saksamaal** on varjupaigataotleja staatuse muuks staatuseks muutmise võimalused väga piiratud. See on võimalik ainult erandjuhul liidumaa kõrgeima võimu loal. **Leedus** võib varjupaigataotleja oma staatust muuta ainult siis, kui tal on kehtiv reisidokument, tema isik on tuvastatud ja muu staatuse saamise tingimused on täidetud. Praktikas muudetakse seda staatust äärmiselt harvadel juhtudel, kuna isikud ei suuda neid nõudeid täita.

Väga vähe andmeid on olemas **inimkaubanduse ohvritele** direktiivi 2004/81/EÜ alusel **antud elamislubade arvu** kohta. 2011. ja 2012. aasta kohta olemasolevad andmed näitavad, et nendel alustel antud elamislubade arv on suhteliselt väike. Näiteks 2012. aastal anti ELis kokku 1953 elamisluba, peamiselt **Itaalias** (1038), **Madalmaades** (400) ja

⁸¹ See staatus puudub IEs ja UKs.

⁸² Teatavatel juhtudel on muutmine võimalik.

⁸³ Teatavatel juhtudel on muutmine võimalik.

⁸⁴ Andmed hõlmavad peamisi taotlejaid ja ülalpeetavaid.

⁸⁵ Andmed hõlmavad ainult peamisi taotlejaid.

⁸⁶ Erandjuhul liidumaa kõrgeima võimu loal.

⁸⁷ Erandjuhul liidumaa kõrgeima võimu loal.

Prantsusmaal (196).⁸⁸ Ainult **Soome, Prantsusmaa** ja **Saksamaa** on teatanud juhtumitest, kus inimkaubanduse ohvrid on muutnud oma staatust. See näitab, et seda staatust muudetakse väga harva. Soome⁸⁹ teatas ajavahemiku 2011–2014 kohta ühest muutmisest pererändel põhinevaks staatuseks ja 16 muutmisest töötaja staatuseks. Prantsusmaal toimus valdav enamik teatatud muutmistest pererändel põhinevaks staatuseks (2010. aastal 24, 2011. aastal 12, 2012. aastal 23, 2013. aastal 31 ja 2014. aastal 36). Saksamaa⁹⁰ teatas kuuest staatuse muutmisest pererändel põhinevaks staatuseks 2012. aastal vähem kui kolmest staatuse muutmisest perekonnal ja haridusel põhinevaks staatuseks 2014. aastal.

ELi õiguses sätestatud nõude kohaselt on kõikides liikmesriikides^{91,92} võimalik **inimkaubanduse ohvritel**, kes teevad uurimisel koostööd, saada selle alusel elamis luba. Kõikides liikmesriikides (**AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK**) on olemas seaduslikud võimalused selle staatuse muutmiseks muuks staatuseks ja vastupidi.

★ **Inimkaubanduse ohvri staatuse muutmise muuks staatuseks:** 23 liikmesriiki (**AT, BE, BG, CZ, CY, DE, EE, EL, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LV, NL, PL, SE, SI, SK**) lubavad muuta inimkaubanduse ohvri staatust. Kõige sagedamini on liikmesriikides seaduslikud võimalused selle staatuse muutmiseks **pererändel** põhinevaks staatuseks (83% ehk 19 liikmesriiki 23st: BE, BG, CZ, DE, EE, EL, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LV, NL, PL, SE, SI, SK), **haridusel** põhinevaks staatuseks (78% ehk 18 liikmesriiki 23st: BE, BG, CZ, DE, EE, EL, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LV, NL, PL, SE, SK), **töötaja** staatuseks (78% ehk 18 liikmesriiki 23st: AT, BE, CZ, DE, EE, EL, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LV, NL, PL, SI, SK) ja **teadustegevusel** põhinevaks staatuseks (74% ehk 17 liikmesriiki 23st: BE, BG, CZ, DE, EE, EL, FI, FR, HR, HU, IE, LT, LV, NL, PL, SI, SK).

★ **Muu staatuse muutmise inimkaubanduse ohvri staatuseks:** 20 liikmesriigis (**AT, BE, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK**) on olemas seaduslikud võimalused oma staatuse muutmiseks inimkaubanduse ohvri staatuseks ilma riigist lahkumata. Kõige sagedamini on liikmesriikides seaduslikud võimalused selle staatuse omandamiseks, kui eelnevalt omati

pererändel põhinevat staatust (78% ehk 18 liikmesriiki 23st: BE, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HU, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK), **haridusel** põhinevat staatust (78% ehk 18 liikmesriiki 23st: BE, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HU, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK), **teadustegevusel** põhinevat staatust (78% ehk 18 liikmesriiki 23st: BE, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HU, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK) või **töötaja** staatust (78% ehk 18 liikmesriiki 23st: BE, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK).

Lisaks eespool nimetatud kaitsestaatustele on **Iirimaa** ja **Hispaanias** ka eristaatus koduvägivalla ohvritele ning **Sloveenias** ebaseadusliku töö ohvritele.

Saksamaal on viimastel aastatel lihtsustatud väljasaatmise peatamise korral viibimisloal põhineva staatuse muutmist pererändel, haridusel, teadustegevusel, tööl ja füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemisel põhinevaks staatuseks.

3.1.5 MUU

Osas liikmesriikides on olemas ka seaduslikud võimalused muude rändestaatustega seotud muutmisteks (nt **AT, BE, CY, CZ, ES, HU, LU, PL, SI** ja **UK**). Need staatused on esitatud 2. lisas. Statistika nendest staatusetest muudeks staatuseteks muutmise kohta ja vastupidi ei ole kättesaadav.

3.2 ÕIGUSTE MUUTMINE

Enamiku staatuse muutmiste korral (kui need on liikmesriikides lubatud) toimub teatav õiguste muutmise sel lihtsal põhjusel, et staatuse muutmise heakskiitmise järel kohaldatakse kolmanda riigi kodaniku suhtes kohe uue staatusega seotud õigusi ja varasema staatusega seotud õigused kaotavad kehtivuse.

Nagu eelmises jaos märgitud, on staatuse muutmise taotlemisel oluline, kuigi kindlasti mitte ainus stiimul seotud teise staatusega kaasnevate õiguste ja hüvedega, eriti kui senine staatus on oma olemuselt tähtajaline ja kolmanda riigi kodanikul on oht, et tal palutakse riigist lahkuda, ja/või kui sellega seotud konkreetsed õigused ja hüved on väga piiratud. Nagu eelpool märgitud, on muud stiimulid seotud lihtsalt olukorra tegeliku muutumisega, mille tõttu tuleb staatust muuta.

Kuigi see uuring ei keskendunud nende õiguste täielikule kindlakstegemisele, mis kaasnevad kõikide ELis reguleeritavate ja riiklike staatusetega, mida käesolev uuring hõlmas, on ELi õigusega reguleeritud staatusete puhul võimalik tuvastada kõige olulisemate õiguste ja hüvedega seotud miinimumnõuded. Tabelis 3.2 näidatakse, millised õigused seonduvad millise staatusega, ja analüüsitakse nende õiguste taset, kusjuures kõrgeimal õiguste tasemel on liikmesriigi kodanik (täielikud üksikasjad on esitatud 1. lisas).

⁸⁸ Eurostati andmed: ohvrite (tuvastatud ja oletatavad) arv abi ja kaitse kaupa – direktiivil 2004/81 põhinev elamis luba ja muud antud elamisload.

⁸⁹ Hõlmab ainult peamisi taotlejaid.

⁹⁰ Hõlmab peamisi taotlejaid ja ülalpeetavaid.

⁹¹ V.a Ühendkuningriik.

⁹² Iirimaa ei osale inimkaubanduse ohvrite direktiivi 2004/81/EÜ vastuvõtmisel, kuid osaleb direktiivi 2011/36/EÜ vastuvõtmisel.

Tabel 3.2. Õiguste miinimumnõuded ELi reguleeritud staatuste puhul

Õigus / Staat	Töö	Sotsiaalkindlustus	Haridus	Viibimise kestus	Pikaajaline elamisloa	Õigusabi	Mobiilsus	Perekonna taasühinemine
Perekond	4	1	4	>1 aastat	-	5	-	4
Haridus	1, 3*	5	2	>1 aastat	3	5	2	2
Teadustegevus	2	1	1	>1 aastat	-	5	2	2
Sinine kaart	3	1	1	1-4 aastat	1	5	3	2
Hooajatöötaja	1	3	3	5-9 kuud / 12 kuud	5	5	5	5
Ettevõtjasi seselt üleviidud töötaja	1	3	1	1-3 aastat	-	5	3	2
Varjupaigataotleja	2	5 ⁹³	1, 3**	=	=	1	5	5
Inimkaubanduse ohver	2	5	1	>6 kuud	-	2	-	2

Märkus: 1 – täielikud õigused võrdselt kodanikega (kui on kohaldatav); 2 – täielikud õigused, kuid teatavatel tingimustel; 3 – õigused on olemas, kuid kaasnevad teatavad klauslid (lubavad õigust piirata või mitte kohaldada); 4 – õigused sõltuvad taotleja staatusest; 5 – õigused puuduvad; = – ei ole kohaldatav; – – andmed puuduvad.

* – üliõpilasel on täielik õigus töötada ja tal võib olla õigus tegutseda füüsilisest isikust ettevõtjana; ** – alaealine varjupaigataotleja: täielikud õigused; täiskasvanud varjupaigataotleja: liikmesriik võib anda juurdepääsu kütseharidusele.

Staatused, millega on seotud kõige rohkem õigusi ja hüvesid, on ELi reguleeritust **sinise kaardi** staatus ja **pererändel** põhinev staatus, nagu näidatud eespool tabelis 3.2, ning riiklikul tasandi **töötaja** staatus ja **kõrgelt kvalifitseeritud töötaja** staatus. Nende staatustega seotud peamised hüved (sageli piiramatud) on juurdepääs tööturule, juurdepääs sotsiaalkindlustusele, riigis viibimise suhteliselt pikk kestus ja ELi-sisene mobiilsus. ELi reguleeritud staatustest tundub sinise kaardi direktiiv (2009/50/EÜ) pakuvat kõige rohkem õigusi ja hüvesid, sealhulgas vaba juurdepääs kõrgelt kvalifitseeritud tööle pärast esimest kaht riigis seaduslikult elamise aastat,⁹⁴ pikendamisõigusega elamisloa kestusega ühest kuni nelja aastani ning asjaomase isiku ja tema perekonna piiramatu liikumisõigus⁹⁵ pärast 18 riigis seaduslikult elamise kuud. Sinise kaardi omanikul on ka õigus saada pikaajaline elamisloa soodsamatel tingimustel, kuna tal on võimalik akumuloida eri liikmesriikides

⁹³ Varjupaigataotlejatel on õigus saada miinimumabi toimetuleku tagamiseks vastavalt vastuvõtutingimuste direktiivi (2013/33/EL) artiklile 17.

⁹⁴ Vabatahtlik säte direktiivis.

⁹⁵ Vabatahtlik säte direktiivis.

viibitud ajavahemikud ja kuna ta saab tegelikult EList teatavaks ajaks lahkuda, ilma et seda peetaks riigis viibimise katkemiseks.⁹⁶ Pererändel põhinev staatus võib samuti pakkuda olulisi õigusi seoses töötamise, hariduse ja perekonna taasühinemisega, kuid perekonna taasühinemise direktiivi (2003/86/EÜ) kohaselt tulenevad need siiski täielikult taotleja esitajale antud õigustest.

Riiklikul tasandil tundub, et töötaja rändestaatusega, mis on olemas kõikides liikmesriikides, ja kõrgelt kvalifitseeritud töötaja staatusega, mis on olemas 15 liikmesriigis (**AT, BE, BG, CY, DE, EL, ES, FI, FR, IE, IT, LV, NL, SI, UK**), on seotud kõige rohkem õigusi ja hüvesid, eriti seoses riigis viibimise kestuse, sotsiaalkindlustusele juurdepääsu ja tööturule (piiramatu) juurdepääsuga. Õigust sotsiaalkindlustusele reguleeritakse tegelikult ühe teise ELi õigusaktiga, nimelt ühtse loa direktiiviga (2011/98/EL), mis näeb ette kodanikega võrdväärsete õiguste andmise.

Mõnes liikmesriigis annavad tööga seotud staatused ka teatavad poliitilised õigused: **Soomes, Iirimaa**⁹⁷, **Madalmaades** ja **Rootsis** võimaldab näiteks töötaja staatus (samuti mitu muud staatust) kolmandate riikide kodanikel hääletada kohalikel valimistel. Suhteliselt palju õigusi annab ka füüsilisest isikust töötaja riiklik staatus. Sarnaselt töötaja staatusega antakse füüsilisest isikust ettevõtjatele võrdne juurdepääs kindlustuspõhisele sotsiaalkindlustusele (nt **BE, CZ, ES, HU, IE, SE**).

Mitu muud staatust pakuvad küll suhteliselt palju õigusi, kuid piiravad teisi õigusi, nii et staatuse muutmine võib seetõttu olla atraktiivsem või – kui senise staatuse pikendamine ei ole võimalik – vajalik, juhul kui kolmanda riigi kodanik soovib jääda edasi liikmesriiki. ELi reguleeritud staatustest kehtib see näiteks **haridusel** põhineva staatuse puhul, kuna selle staatuse kestus on seotud läbitava haridus- või koolitusprogrammiga ning lõpeb seega programmi läbimisel (või katkestamisel). Vastavalt **üliõpilaste direktiivile** (2004/114/EÜ) on üliõpilastel õigus töötada ja tegutseda füüsilisest isikust ettevõtjatena, kuid liikmesriikidel on lubatud võtta arvesse oma tööturu olukorda ja kohaldada seega teatavaid tingimusi või teha tööturuteesti. Kuigi neil on lubatud töötada, saab kohaldada maksimaalselt lubatud töötundide arvu selle tagamiseks, et töötamine ei takista õpinguid. Selle hindamisel, kas kolmanda riigi kodanikul on õigus saada pikaajalise elaniku staatust, võib liikmesriik võtta arvesse ainult poole ajast, mis isik elas riigis üliõpilase staatuse alusel.

Nagu on näha ka eespool tabelist 3.2, on ELi reguleeritud staatustest kõige piiratumate õiguste ja

⁹⁶ ELi sinise kaardi omaniku puudumist Euroopa Liidu territooriumilt ei peeta viieaastase seadusliku ja pideva riigis viibimise katkemiseks, kui see aeg on lühem kui 12 järjestikust kuud ega ületa kokku 18 kuud.

⁹⁷ Iirimaa on kõikidel kehtivat elamisloa omavatel kolmandate riikide kodanikel, sealhulgas varjupaigataotlejatel, lubatud hääletada kohalikel valimistel.

hüvedega **varjupaigataotleja** staatus ja **inimkaubanduse ohvri** staatus. Varjupaigataotlejatele antavad õigused, mis on ette nähtud **vastuvõtutingimuste direktiivi** (2013/33/EL)⁹⁸ miinimumnõuetega, hõlmavad juurdepääsu tööturule hiljemalt üheksa kuud pärast taotluse esitamist ning piiratud õigusi tervishoiule ja õigusabile. Samuti on piiratud õigused sotsiaalkindlustusele⁹⁹ või liikuvusele. Uuesti sõnastatud **miinimumnõuete direktiiv** (2011/95/EL) edendab vastuvõtmise korral küll märkimisväärselt pagulase ja täiendava kaitse staatustega seotud õigusi ja hüvesid, sest rahvusvahelise kaitse saajad saavad peaaegu samad õigused nagu kodanikud või vähemalt pikaajalise elamisloaga kolmandate riikide kodanikud, kuid on oluline meeles pidada, et varjupaigataotleja staatus on ajutine ning et suurel osal varjupaigataotlejatest ei lubata kokkuvõttes jääda liikmesriigi territooriumile ja nende suhtes võidakse seega teha tagasisaatmisotsus (2015. aastal 48%, 2014. aastal 57% ja 2013. aastal 67% taotlustest jäeti Eurostati andmetel esimeses astmes rahuldamata¹⁰⁰).

Inimkaubanduse ohvritele antavad õigused, mis on ette nähtud **inimkaubanduse ohvrite direktiivide** (direktiiv 2004/81/EÜ ja direktiiv 2011/36/EL) miinimumnõuetega, on samuti suhteliselt piiratud, kusjuures viibimisloa kestus sõltub sageli sellest, millisel tasemel teeb ohver õiguskaitses- või kohtuasutustega koostööd ja kui kasulikuks seda koostööd peetakse (vt 1. lisa).

3.3 KAASATUD SIDUSRÜHMAD

Isikute ja asutuste kaasamine staatuse muutmise meetmete väljatöötamisse on liikmesriigiti erinev.

Vaid vähestes liikmesriikides (**BE, EE, FR, LV, SK, UK**) on meetmete väljatöötamise eest vastutav üks konkreetne asutus. **Eestis** on see Siseministeerium koos Politsei- ja Piirivalveametiga, **Prantsusmaal** ja **Slovakkias** Siseministeerium, **Belgias** Föderaalne Immigratsiooniamet, **Ühendkuningriigis** Siseministeerium ning **Lätis** Kodakondsus- ja Migratsiooniamet. Konsultatsiooniprotsessidesse võivad aga olla kaasatud ka muud organisatsioonid ja asutused.

Enamikus liikmesriikides on siiski mitu organisatsiooni kaasatud staatuse muutmise meetmete väljatöötamisse (**AT, CY, CZ, ES, FI, HU, IE, IT, LT, LU, NL, PL, SE**). **Mitme osaleja** kaasamisel on need tavaliselt Siseministeerium (**AT, CY, CZ, HU, IT, LT, PL**) või Justiitsministeerium (**IE, NL, SE**) koos erinevate teiste ministeeriumide või asutustega

vastavalt nende pädevusvaldkonnale: näiteks välisasjade eest vastutav ministeerium on kaasatud viisade väljaandmise, majandus-, töö- ja sotsiaalpoliitika eest vastutav ministeerium tööturu vajaduste kindlakstegemise ning hariduse eest vastutav ministeerium üliõpilaste rände küsimustesse (**AT, BG, CY, CZ, IE, IT, LT, PL, NL**). Mõnes liikmesriigis on ka äri sektor aktiivselt kaasatud ametlikku või mitteametlikku konsultatsiooniprotsessi (nt **ES, LU**). **Luksemburgis** esitab füüsilisest isikutest ettevõtjate konsultatiivkomisjon, kuhu kuuluvad eri ministeeriumide esindajad ja kutsekodade eksperdid, teavet ja arvamusi, samas kui Kaubanduskoda annab oma panuse seadusandlike muudatuste protsessi.

Erinevate sidusrühmade koordineerimiseks on mõnes liikmesriigis sisse seatud konkreetset meetmeid. Näiteks **Bulgaarias** loodi 2011. aastal eriline asutus, Migratsioonipoliitika Riiklik Nõukogu (NCMP), kes vastutab rände-, varjupaiga- ja integratsioonivaldkonna riikliku strateegia (NSFMAI) 2011–2010 rakendamise ning asjaomaste osalejate (nt riik, kohalikud omavalitsused, vabauhendused, rahvusvahelised organisatsioonid, sotsiaalpartnerid) koordineerimise eest. **Hispaanias** on loodud mitu töörühma, milles osalevad kõigi kaasatud ministeeriumide esindajad.

3.4 TEAVE STAATUSE MUUTMISE VÕIMALUSTE KOHTA

Kuigi kõik riigid esitavad teavet erinevate rändestaatuste kohta, annavad ainult mõned liikmesriigid (**CZ, DE, EL, ES, FI, IE, NL, PL, SE, SK, UK**) sisserändajatele **konkreetset teavet** oma rändestaatuse muutmiseks vajalike nõuete ja kehtestatud menetluste kohta, kuigi esitatud teabe üksikasjalikkus on liikmesriigiti erinev.

Tšehhi Vabariigi Siseministeeriumil on veebisait, millel esitatakse staatuse muutmise kohta teavet tšehhi ja inglise keeles. Siseministeerium annab sihipärast teavet ka telefoni ja e-posti teel. **Saksamaal** haldab neljakeelset veebiportaali make-it-in-germany.com, kus esitatakse teavet selle kohta, kuidas sisserännata, end riigis sisse seada, õppida, tööd leida ja viisat taotleda. Samuti teavitatakse viibimiseesmärgi muutmise võimalustest teatavate sihtrühmade puhul (nt pärast ülikooli lõpetamist). Ka Föderaalne Siseministeerium, Tööhõiveamet, äriühendused, ülikoolid, kohalikud omavalitsused ja vabauhendused esitavad sihipärast teavet staatuse muutmise kohta sisserändajatele, näiteks hariduse omandamiseks elamisloa saanutele ja **viibimisloa** omanikele. Teavet suunatakse peamiselt nende veebisaitide ja nõustamistalituste kaudu. **Slovakkias** on staatuse muutmise võimalusi käsitlev teave

⁹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2013/33/EL, 26. juuni 2013, millega sätestatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtu nõuded.

⁹⁹ Vastavalt artikli 17 lõikele 2 peavad liikmesriigis tagama, et materiaalsed vastuvõtutingimused võimaldavad taotlejatele piisava elatustaseme, mis tagab neile toimetuleku ja kaitseb nende füüsilist ja vaimset tervist.

¹⁰⁰ Esimeses astmes tehtud rahuldamata jätmise otsuste osakaal kõikidest esimeses astmes tehtud otsustest.

avaldatud IOMi rändeinformatsiooni keskuse (MIC)¹⁰¹ veebisaidil slovaki, inglise ja vene keeles.

Itaalias esitatakse konkreetset teavet staatuse muutmise kohta prefektuuride veebisaitidel ja Itaalia riigipolitsei veebisaidil.

Iirimaa avaldas 2016. aasta jaanuaris ülevaatliku teabe rändestaatuse muutmise menetluste kohta Iiri Naturalisatsiooni- ja Sisserändetalituse veebisaidil. Ka **Madalmaades** on olemas spetsiaalne abivahend, mis juhib kolmandate riikide kodanikke selle protsessi läbimisel.

Rootsi Rändeamet annab lisaks üldist rändesüsteemi käsitlevale teabele oma veebisaidil mitmes keeles teavet kõige populaarsemate staatuste muutmiste kohta. See hõlmab teavet **varjupaigataotlejatele, kelle varjupaigataotlus on jäetud rahuldamata** ning kes taotlevad elamisloa töötamise eesmärgil, ja rahvusvahelistele üliõpilastele, kes soovivad jääda töö otsimiseks edasi Rootsi ja seetõttu muuta oma rändestaatust.

Ühendkuningriigis esitatakse samuti valitsuse veebisaidil teavet rändesüsteemi kohta, sealhulgas antakse ülevaade võimalustest liikuda erinevate viisakategooriate alla, kohustuslikest tingimustest ja taotlemisprotsessist.¹⁰²

Hispaanias esitatakse spetsiaalsel rändeküsimuste veebisaidil teavet staatuse muutmise kohta. Samuti on kättesaadavad allalaaditavad taotlusvormid. Lisaks on loodud veebiportaal ja teabelehed, et esitada praktilist teavet andekate isikute, investeeringute ja ettevõtlusega seotud sisserändajate kategooriate kohta. Vastatakse sellistele korduvatele küsimustele nagu „Kas ma saan taotleda seda elamisloa, kui ma olen praegu Hispaanias?“.

Kuigi enamikus liikmesriikides on teave staatuse muutmise võimaluste kohta piiratud või puudub täielikult, esitavad paljud teavet üldiselt rändestaatuse saamise nõuete ja tingimuste kohta, peamiselt ametlike veebisaitide kaudu. See võib siiski olla kasulik kolmandate riikide kodanikele, kes soovivad üle minna teise loa alla, eriti kui kriteeriumid ei erine esmakordse taotlemise kriteeriumidest (vt punkt 4.2).

4 Vastuvõtukriteeriumid ja õiguslik alus

Selles jaos esitatakse liikmesriigi territooriumilt lahkumata teostatava staatuse muutmise protseduuride õigusliku aluse ülevaade (punkt 4.1) ning loetletakse konkreetsete viibimis- ja elamisloade väljaandmise põhikriteeriumid ja tingimused, mida liikmesriikides kohaldatakse (punkt 4.2). Seejärel

uuritakse juhtumeid, kus staatuse muutmise kriteeriumid erinevad esmakordse taotlemismenetluse omadest ja taotleja peab seega täitma vähem (või ainult täiendavaid) kriteeriume (punkt 4.3). Lõpuks käsitletakse mõnes ELi liikmesriigis kohaldatavaid staatuse muutmiste kvoodilimiite (punkt 4.4) ning liikmeriikide poolt staatuse muutmise hõlbustamiseks tehtavaid lihtsustusi menetlustesse (võrreldes esmakordsete taotlustega) (punkt 4.5).

4.1 ÕIGUSLIK ALUS

Valdavas enamikus liikmesriikides (**AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, HU, IE, IT, LT, LV, LU, NL, PL, SI, SK**) reguleerivad staatuse muutmist siseriiklikud seadused või erinevate siseriiklike seaduste või aktide (tavaliselt sisserändeseadus, varjupaigaseadus, pagulaste seadus, elamisloa seadus või välismaalaste seadus) mitmesugused sätted. Kolmes liikmesriigis (**FR, HR, UK**) ei ole staatuse muutmise protsess õiguslikult reguleeritud, vaid sisaldub poliitikas, suunistes või tavades. **Prantsusmaal puuduvad õigusnormid**, mis sõnaselgelt määratleksid staatuse muutmise põhimõtted ja viisid. Välismaalaste riiki sisenemise ja riigis viibimise koodeksis (CESEDA) on siiski sätestatud tingimused uue elamisloa andmiseks kolmanda riigi kodanikele. **Horvaatias** on rändestaatuste muutmine võimalik kõikide kategooriate vahel. Välismaalaste seaduses ei ole siiski määratletud staatuse muutmist, mida praktikas võimaldatakse üldise haldusmenetluse seadusega. **Ühendkuningriigis** on konkreetsete staatuste (st majanduslikel põhjustel ja üliõpilaste rände kategooriad) vahelised muutmised ette nähtud poliitikadokumentides. Kõikides liikmesriikides reguleerib varjupaiga taotlemist (nt kui taotluse esitab isik, kellele on esialgu antud muu staatus, nagu inimkaubanduse ohvri staatus) rahvusvaheline ja ELi õigus (1951. aasta Genfi konventsioon ja vastuvõtutingimuste direktiiv 2013/33/EL).

Rootsis kohaldatakse mõlema lähenemisviisi kombinatsiooni. Osa staatuse muutmisi on reguleeritud seadusega, kuid osa on sisse seatud kohtupraktika või haldustavaga. **Hispaanias** on enamik muutmisi reguleeritud seadusega, kuid staatuse muutmine inimkaubanduse ohvri ja koduvägivalla ohvri staatuseks on sisse seatud tavaga.

4.2 PEAMISED VASTUVÕTUKRITEERIUMID

Liikmesriigid kohaldavad teatavate kolmandate riikide kodanike vastuvõtuks erinevaid kriteeriume ja tingimusi. Valdav enamik liikmesriike kohaldab tavaliselt samu üldnõudeid nagu esmakordsete taotlejate puhul, nimelt:

★ töend tervisekindlustuse olemasolu kohta;

¹⁰¹ Rahvusvahelise Migratsiooniorganisatsiooni (IOM) rändeinformatsiooni keskuse veebisait SKs asub aadressil: www.mic.iom.sk.

¹⁰² UK valitsuse veebisait on kättesaadav aadressil: www.gov.uk.

- ★ piisavad rahalised vahendid;¹⁰³
- ★ karistusregistri väljavõtte või muu sarnane tõend;
- ★ elukoha olemasolu¹⁰⁴ ja
- ★ riigilõivu tasumine.¹⁰⁵

3. lisa on esitatud nende kriteeriumide ülevaade rändestaatuste kaupa. Liikmesriikides tuvastatud täiendavaid vastuvõtukriteeriume kirjeldatakse allpool iga asjaomase kategooria all.

Perekond

Pererändel põhinev rändestaatus on olemas kõikides liikmesriikides. Enamik neist (**AT, BE, BG, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK, UK**) nõuavad pererändel põhineva staatuse alusel riiki vastuvõtmiseks ühe või mitme ühise kriteeriumi täitmist (vt 3. lisa). Täiendavad kriteeriumid on tuvastatud 19 liikmesriigis (**AT, CY, CZ, DE, EE, EL, ES,¹⁰⁶ FR, HR, HU, IE, IT, LV, LT, LU, NL, PL, SK, UK**) ja need on üldiselt seotud sellega, et isik peab esitama tõendi oma **sugulussuhte** kohta sponsoritega, kes elavad juba asjaomases riigis. **Austrias** ja **Ühendkuningriigis** nõutakse **keeleoskuste tõendit**.

Haridus

Kõikides liikmesriikides on olemas haridusel põhinev rändestaatus. Enamik neist (**AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK, UK**) nõuavad haridusel põhineva staatuse alusel riiki vastuvõtmiseks ühe või mitme ühise kriteeriumi täitmist (vt 3. lisa). Täiendavad kriteeriumid on tuvastatud 22 liikmesriigis (**AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HU, IE, LV, LT, LU, NL, PL, SE, SI, SK, UK**).

Vastavalt üliõpilaste direktiivile (2004/114/EÜ) peab taotleja õppe eesmärgil riiki lubamiseks järgmistele vastuvõtukriteeriumidele:

- ★ ta on vastu võetud kõrgemasse õppeasutusse;
- ★ tal on piisavad vahendid oma elamis-, õppimis- ja tagasisõidukulude katmiseks;
- ★ ta oskab piisavalt seda keelt, milles tema õpingud toimuvad (paindlik tingimus, mis on jäetud liikmesriikide kaalutusõiguse alla), ja

¹⁰³ See erineb liikmesriigiti: mõnes nõutakse taotlejalt panga väljavõtte esitamist, et tõendada teatava summa olemasolu, kuid teistes kohaldatakse üldisemat kohustust mitte kasutada sotsiaalhoolekande vahendeid.

¹⁰⁴ Liikmesriikide nõuded on erinevad: osa nõuab ainult aadressi täpsustamist, kuid teised viivad läbi põhjalikuma kontrolliprotsessi, nt nõuavad aadressi tõendamiseks kommunaalteenuste arve esitamist või kohaliku prefektuuri tõendit registreerimise kinnitamiseks.

¹⁰⁵ See hõlmab taotluse esitamise ja registreerimise lõivu (nende puhul, kelle staatuse muutmise taotluse kohta on tehtud positiivne otsus), juhul kui need mõlemad eksisteerivad (nt IE).

¹⁰⁶ Hispaanias kohaldatakse perekonna taasühinemisel erinevaid kriteeriume olenevalt sponsori elamisloast (st seaduse 14/2013 kohaselt ei nõuta pereliikmetelt elukohta).

- ★ ta on tasunud õppeasutuse nõutavad maksud (paindlik tingimus, mis on jäetud liikmesriikide kaalutusõiguse alla).

Kolm liikmesriiki (**EL, IE, LT**) märkisid, et taotlejad peavad esitama **tõendi** õppeasutuse nõutavate **maksude** eelneva **tasumise kohta**, samas kui **Kreekas, Ungaris, Leedus** ja **Ühendkuningriigis** peavad taotlejad tõendama ka piisavat **keeleoskust**.

Teadustegevus

Teadustegevus on eraldi rändestaatus, mis on olemas kõikides liikmesriikides, v.a Ühendkuningriigis.

Vastavalt teadlaste direktiivile (2005/71/EÜ) peavad liikmesriigid teadlase vastu võtma, kui ta:

- ★ esitab kehtiva passi või samaväärse reisidokumendi;
- ★ esitab teadusasutuse allkirjastatud võõrustamislepingu;
- ★ esitab teadusasutuse poolt välja antud kinnituse rahalise vastutuse kohta ja
- ★ ei kujuta ohtu avalikule korrale, avalikule julgeolekule või rahva tervisele.

Kõik liikmesriigid (**AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK**) nõuavad teadustegevusel põhineva staatuse alusel riiki vastuvõtmiseks ühe või mitme ühise kriteeriumi täitmist (vt 3. lisa).

Lisaks nõuavad neli liikmesriiki (**EL, FR, IE, LT**) asjaomase kõrghariduse **kvalifikatsiooni** esitamist. **Austria** nõuab taotlejatelt teadusasutusega sõlmitud töölepingu esitamist.

ELi sinine kaart¹⁰⁷

Riikide aruannete kohaselt kasutatakse ELi sinisel kaardil põhinevat rändestaatust 22 liikmesriigis (vt punkt 3.1.3).

Vastavalt sinise kaardi direktiivile (2009/50/EÜ) peab kolmanda riigi kodanik esitama liikmesriigis vastuvõtmiseks:

- ★ töölepingu või siduva tööpakkumise, mis näeb ette vähemalt 1,5-kordse asjaomases liikmesriigis makstava keskmise brutopalgaga aastas¹⁰⁸;
- ★ kehtiva reisidokumendi ja kehtiva elamisloa või pikaajalise siseriikliku viisa;

¹⁰⁷ Sinine kaart on heakskiidetud ELi-ülene tööloa (nõukogu direktiiv 2009/50/EÜ), mis võimaldab kõrgelt kvalifitseeritud kolmandate riikide kodanikel töötada ja elada mis tahes Euroopa Liidu riigis, välja arvatud Taanis, Iirimaal ja Ühendkuningriigis, mille suhtes seda õigusakti ei kohaldata.

¹⁰⁸ Liikmesriigid võivad alandada palgakünnise 1,2ni teatavatel kutsealadel, kus vajadus kolmandatest riikidest pärit töötajate järele on eriti suur.

- ★ tõendi ravikindlustuse olemasolu kohta ja
- ★ reguleeritud kutsealade puhul dokumendid, mis tõendavad, et ta vastab õigusnõuetele, ja reguleerimata kutsealade puhul dokumendid, mis tõendavad asjaomast kõrgemat kutsekvalifikatsiooni.

Kõik liikmesriigid (**AT, BE, BG, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK**)¹⁰⁹ nõuavad ELi sinisel kaardil põhineva staatuse alusel riiki vastuvõtmiseks ühe või mitme ühise kriteeriumi täitmist (vt 3. lisa). **Austria, Eesti, Ungari, Poola** (teatavate eranditega) ja **Slovakkia** teevad ka tööturustesti, enne kui lubavad kolmandate riikide kodanikud selle staatuse alusel riiki. **Leedus** on sinise kaardi omanikud vabastatud tööturustestist, kui nende palk on võrdne kolme keskmise aastase brutopalgaga.

Kõrgelt kvalifitseeritud töötajad

Kõrgelt kvalifitseeritud töötaja on riiklikult reguleeritud rändestaatus, mis on olemas 15 liikmesriigis (vt punkt 3.1.3). Kõik need riigid, v.a **Bulgaaria** ja **Sloveenia**, nõuavad kõrgelt kvalifitseeritud töötaja staatuse alusel riiki vastuvõtmiseks ühe või mitme ühise kriteeriumi täitmist (vt 3. lisa). Täiendavad kriteeriumid on tuvastatud 11 liikmesriigis (**AT, BE, CY, DE, EL, ES, FI, IE, LV, NL, UK**). Need kriteeriumid on tihedalt seotud liikmesriigis vastuvõetud tööturupoliitika liigiga: osa nõuavad näiteks kolmanda riigi kodanikult töölepingu olemasolu enne riiki sisenemist (**BE, CY, DE, EL, ES, FI, IE, LV, NL, UK**) või kvalifikatsiooni teatavat taset/liiki (**AT, BE, CY, DE, EL, FI, IE, LV**) ja/või on kehtestanud palgakünnise (**BE, IE, LV, NL**).¹¹⁰ **Ühendkuningriigis** nõutakse taotlejatelt ka inglise keele oskuse olemasolu tasemel, mis võimaldab täita oma töökohustusi.

Töötamine (üldine)

Kõikides liikmesriikides on üks või mitu töötaja rändestaatus. 22 liikmesriiki (**AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SK, UK**) nõuavad töötaja staatuse alusel riiki vastuvõtmiseks ühe või mitme ühise kriteeriumi täitmist (vt 3. lisa). Täiendavad kriteeriumid on tuvastatud 20 liikmesriigis (**AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HU, IE, LV, LU, NL, PL, SI, SK, UK**). Näiteks 17 liikmesriiki (**BE, CY, CZ, EL, ES, FI, FR, HU, IE, LT, LU, LV, NL, PL, SI, SK, UK**) nõuavad taotlejalt **töölepingu** (või **tööpakkumise**)¹¹¹ olemasolu või tööturustesti¹¹² läbimist enne taotlemist.

Füüsilisest isikust ettevõtjad

Füüsilisest isikust ettevõtja rändestaatus võib saada kõikides liikmesriikides, v.a **Leedus, Poolas** (kuigi füüsilisest isikust ettevõtja staatust on võimalik saada ettevõtjate olemasoleva skeemi kaudu) ja **Ühendkuningriigis** (kuigi füüsilisest isikust ettevõtja staatust on võimalik saada Tier 1 viisakategooriate alusel). 18 liikmesriiki (**AT, BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LU, LV, NL, SE, SK**) nõuavad füüsilisest isikust ettevõtja staatuse alusel riiki vastuvõtmiseks ühe või mitme ühise kriteeriumi täitmist (vt 3. lisa). Täiendavad kriteeriumid on tuvastatud 16 liikmesriigis (**AT, BE, BG, CY, CZ, DE, ES, FR, HR, HU, IE, LV, LU, NL, SE, SK**). Kaheksas liikmesriigis (**AT, BE, DE, EE, FR, LU, NL, SE**) peab **füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise projekt** vastama majanduslikele huvidele või piirkonna vajadustele või olema liikmesriigi jaoks tähtis.

Ettevõtjad

Ettevõtja rändestaatus on olemas 17 liikmesriigis. 15 liikmesriiki (**BG, CZ, DE, EE, ES, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LV, PL, SK, UK**) nõuavad ettevõtja staatuse alusel riiki vastuvõtmiseks ühe või mitme ühise kriteeriumi täitmist (vt 3. lisa). Täiendavad kriteeriumid on tuvastatud 15 liikmesriigis (**BG, CZ, DE, EE, ES, FR, HR, HU, IE, IT, LV, LT, PL, SK, UK**). Seitse liikmesriiki (**BG, DE, EE, IE, LV, LT, UK**) nõuavad miinimum**investeeringu** tegemist või riigis asutatava ettevõtte puhul minimaalse **omakapitali** olemasolu.

Hooajatöötajad

Hooajatöötaja rändestaatus on olemas 15 liikmesriigis (vt punkt 3.1.3). 13 liikmesriiki (**CY, CZ, DE, ES, FR, HR, HU, IT, LT, LV, NL, SI, SK**) nõuavad hooajatöötaja staatuse alusel riiki vastuvõtmiseks ühe või mitme ühise kriteeriumi täitmist (vt 3. lisa). Täiendavad kriteeriumid on tuvastatud 15 liikmesriigis (**AT, CY, CZ, DE, EL, ES, FR, HR, HU, IT, LV, LT, NL, SI, SK**). 11 liikmesriiki (**CY, CZ, DE, EL, ES, FR, HU, LV, LT, SI, SK**) nõuavad taotlejalt **töölepingu** või **tööpakkumise** olemasolu enne taotlemist. **Kreekas** (ja samuti **Hispaanias**) peab töödandja, kes soovib palgata hooajatöödeks töötajaid, esitama taotluse, mis sisaldab järgmist:

¹⁰⁹ V.a Küpros, mis on kehtestanud vastuvõtukvoodiks nulli.

¹¹⁰ Lisateave: "Admitting third country nationals for business purposes", ERV uuring, avaldatud 2015. aastal.

¹¹¹ Tšehhi Vabariigis nõutakse vähemalt tulevase lepingu kohta kirjaliku kokkuleppe olemasolu, milles pooled lepivad kokku sõlmida kokkulepitud tähtajaks tööleping või tööalase tegevuse kokkulepe, kui see on nõutav.

¹¹² Eestis ja Poolas nõutakse üldiselt tööturustesti tegemist, kuid kohaldatakse ka teatavaid erandeid.

- ★ tõend iga kolmanda riigi kodaniku kohta lõivu tasumise kinnitamiseks;
- ★ kehtiv tööleping, milles täpsustatakse hooajatöö eesmärk ja millele on allakirjutanud Kreeka territooriumil asutatud tööandja;
- ★ tõendid selle kohta, et kolmanda riigi kodanik vastab riiklike õigusnormide asjaomaste sätete tingimustele selle töö tegemiseks riigis;
- ★ tööandja kinnitus, et ta tagab töötajale asjakohase majutuse.

Ettevõtjasiseselt üleviidud töötajad

Ettevõtjasiseselt üleviidud töötaja rändestaatus on olemas 16¹¹³ liikmesriigis.

Vastavalt ettevõtjasiseselt üleviidud töötajate direktiivile (2014/66/EL) peavad ettevõtjasiseselt üleviidud töötajad olema riiki lubamiseks olnud töötanud enne üleviimist teatava aja oma ettevõtte heaks. Neil peab olema tööleping ja nad peavad esitama tõendi, et neid on võimalik viia pärast ELis töökohustuste lõppemist tagasi kolmandasse riiki. Praktikandid peavad esitama tõendi ülikoolidiplomi kohta ja praktikalepingu.

14 liikmesriiki (**AT, CZ, DE, EL, ES, FR, HR, IE, IT, LT, LV, PL, SK, UK**) nõuavad ettevõtjasiseselt üleviidud töötaja staatuse alusel riiki vastuvõtmiseks ühe või mitme ühise kriteeriumi täitmist (vt 3. lisa). Täiendavad kriteeriumid on tuvastatud 14 liikmesriigis (**AT, CZ, DE, EL, ES, FR, HR, IE, LV, LT, PL, SI, SK, UK**). Kuues liikmesriigis (**CZ, DE, EL, FR, LV, UK**) peab taotleja esitama **töölepingu** või **sponsorluse** tõendi. **Iirimaa** ja **Sloveenias** peavad taotlejad tõendama, et nad on töötanud välisriigi tööandja juures enne üleviimist vähemalt kuus kuud. Üksikasjalik teave on esitatud riikide aruannetes.

Investorid

Investori rändestaatus on olemas 13 liikmesriigis (vt punkt 3.1.3). Üheksa liikmesriiki (**ES, FR, HR, HU, IE, IT, LV, NL, UK**) nõuavad investori staatuse alusel riiki vastuvõtmiseks ühe või mitme ühise kriteeriumi täitmist (vt 3. lisa). Täiendavad kriteeriumid on tuvastatud kümnes liikmesriigis (**BG, CY, EL, ES, FR, HU, IE, LV, NL, UK**). **Hispaania, Prantsusmaa, Ungari, Iirimaa, Läti, Madalmaad** ja **Ühendkuningriik** nõuavad näiteks **investeeringute miinimumkünnist**.

Pikaajaline (D-liiki) viisa¹¹⁴

Pikaajalist (D-liiki) viisat antakse välja 22 liikmesriigis. Seda ei anta välja **Iirimaa** ja **Ühendkuningriigis**. 13 liikmesriiki (**AT, CZ, DE, EE, ES, HR, HU, IT, LV, NL, PL, SI, SK**) nõuavad pikaajalise (D-liiki) viisa alusel riiki vastuvõtmiseks ühe või mitme ühise kriteeriumi täitmist (vt 3. lisa). Täiendavad kriteeriumid on tuvastatud 14 liikmesriigis (**AT, BG, CZ, EE, EL, ES, FR, HU, LV, LT, LU, PL, SI, SK**) – seitse liikmesriiki (**CZ, HU, LT, LU, PL, SI, SK**) nõuavad näiteks taotlejalt pikaajalist viisat väljaandvas riigis kavatsatud viibimise eesmärgi **tõendamist**.

Muud staatused

Hispaanias ja **Iirimaa** antakse lihtsustatud juurdepääs viibimisloale **koduvägivalla ohvritele**, kelle rändestaatus tuleneb või sõltub koduvägivalla toime pannud isiku omast. Taotleja peab koduvägivalla ohvriks olemist tõendama ja need tõendid võivad Iirimaa puhul hõlmata järgmist:

- ★ kohtu antud kaitsemäärus, ohutusmäärus või piiramismäärus;
- ★ arstitõend, mis kinnitab, et vigastused vastavad koduvägivallale;
- ★ politseitõend koduvägivalla juhtumi kohta / riigiasutuse asjaomane kiri või
- ★ koduvägivalla tugiorganisatsiooni toetus kiri.

4.3 STAATUS, MILLE PUHUL VASTUVÖTUKRITEERIUMID ERINEVAD ESMAKORDSE TAOTLUSE OMADEST

Peaaegu pooltes liikmesriikides (**BE, BG, CY, EE, FI, FR, HR, HU, IE, IT, PL, SI**) ei erine staatuse muutmise kriteeriumid esmakordse taotluse omadest, samas kui 13 liikmesriiki (**AT, CZ, DE, EE, EL, ES, LT, LU, LV, NL, SE, SK, UK**) teatasid mõningatest erinevustest teatavate muutmistega seotud kriteeriumides. Mõnes liikmesriigis tähendab see, et taotlejad, kes elavad juba riigi territooriumil, peavad vastama väiksemale arvule kriteeriumidele, samas kui teistes peavad nad vastama täiendavatele kriteeriumidele, mis lisanduvad esmakordsete taotlejate suhtes kohaldatavatele kriteeriumidele.

4.3.1 ÜLIÕPILASE VÕI TEADLASE STAATUSE MUUTMINE

Üliõpilase või teadlase staatuse muuks staatuseks muutmise nõuded erinevad esmakordsete taotlejate suhtes kohaldatavatest nõuetest kuues liikmesriigis ja need sisalduvad seaduses (**AT, LT, NL, SE**) või poliitikadokumentides (**UK**). Kolmes liikmesriigis (**FR, LT, NL, UK**) peavad taotlused üliõpilase staatuse muutmiseks töötaja staatuseks vastama üldiselt väiksemale arvule

¹¹³ Poola peab ettevõtjasiseselt üleviidud töötajate direktiivi veel üle võtma. Riiklikes õigusnormides viidatakse ainult välismaalastele, kelle välisriikide tööandja on saatnud Poola territooriumile. Eestis töötavad ettevõtjasiseselt üleviidud töötajad üldise tööskeemi alusel.

¹¹⁴ Pikaajaline (D-liiki) viisa: viisad rohkem kui kolmeks kuuks riigis viibimiseks on riiklikud viisad, mis antakse välja kooskõlas liikmesriikide õigusnormidega.

kriteeriumidele kui esmakordsed taotlused (st puudub keeleoskuse tõendamise või karistusregistri väljavõtte esitamise nõue). Haridusel põhineva staatuse muutmisel kas töötaja (**ES, FR**) või kõrgelt kvalifitseeritud töötaja (**AT, UK**) staatuseks võib **tööturutesti** nõuded jätta kohaldamata. **Tšehhi Vabariigis** on Tšehhi kõrgkoolide ja ülikoolide lõpetanutel vaba juurdepääs tööturule. Kui nad leiavad töö, võivad nad lihtsalt muuta oma staatuse töö põhinevaks staatuseks. **Hispaanias** ei pea üliõpilase staatusest ettevõtja või kõrgelt kvalifitseeritud töötaja staatuseks muutmist taotlevad isikud esitama karistusregistri väljavõtet. **Ühendkuningriigi** poliitika üliõpilase staatuse pererändel põhinevaks või ettevõtja staatuseks muutmise kohta näeb ette ka leebemad nõuded seoses keeleoskuse tõendamisega.

Mõnikord on üliõpilase staatuse muuks staatuseks muutmise suhtes kehtestatud **täiendavad kriteeriumid** võrreldes esmakordsete taotlustega. **Rootsis** peab taotleja üliõpilase staatuse töötaja staatuseks muutmiseks omama kehtivat elamisluba õpingute eesmärgil, olema läbinud õpingud vähemalt 30 ülikooli ainepunkti ulatuses või osalenud doktoriõppes (vähemalt ühe semestri) ning leidnud töö või saanud töopakumise. **Ühendkuningriigis** kohaldatakse muid täiendavaid kriteeriume nii üliõpilase staatuse muutmiseks töötaja staatuseks (õppekvalifikatsioon peab olema omandatud varasema üliõpilasena riigis viibimise ajal) kui ka ülikooli lõpetanud ettevõtja staatuseks (staatuse muutmist peab toetama kõrgharidusamet või Ühendkuningriigi Kaubandus- ja Investeeringuministeerium). **Hispaanias** kohaldatakse üliõpilaste staatuse füüsilisest isikust ettevõtja üldiseks staatuseks muutmisel täiendavaid kriteeriume: vähemalt kolmeaastane varasem viibimine Hispaanias. Tööturutesti nõue on vahepeal kaotatud. **Iirimaal** võivad rahvusvahelised üliõpilased, kes lõpetavad kraadiga Iiri kõrgharidusametuse, saada kolmanda haridustasandi lõpetanute skeemi kaudu üheks aastaks juurdepääsu siseriiklikule tööturule nõudeta omada tööloa. Selle loa lõppemisel võivad ülikooli lõpetanud isikud minna üle üldisele tööloale, kui nad vastavad selle sisserändeloa saamiseks vajalikele kriteeriumidele. Ülikooli lõpetanud, kes asuvad tööle kõrgelt kvalifitseeritud töökohtade loetelus¹¹⁵ nimetatud töökohal, võivad saada üldise elamisloa ja nende suhtes kohaldatakse madalamat palganõuet (27 000 eurot).¹¹⁶

¹¹⁵ Töökohad, mille puhul valitseb tööjõupuudus seoses kvalifikatsioonide, kogemuste või oskustega, mis on vajalikud majanduse nõuetekohaseks toimimiseks. www.djei.ie/en/What-We-Do/Jobs-Workplace-and-Skills/Employment-Permits/Employment-Permit-Eligibility/Highly-Skilled-Eligible-Occupations-List

¹¹⁶ Üldise tööloa puhul on miinimumpalk 30 000 eurot; www.djei.ie/en/What-We-Do/Jobs-Workplace-and-Skills/Employment-Permits/Permit-Types/General-Employment-Permit.

4.3.2 PERERÄNDEL PÕHINEVA STAATUSE MUUTMINE

Pererändel põhineva staatuse muutmise muuks staatuseks erineb esmakordsetest taotlustest ainult **Hispaanias** ja **Luksemburgis**, kus taotleja, kes on elanud riigis ühe aasta enne pererändel põhineva staatuse töötaja staatuseks muutmise taotlemist, ei peab läbima tööturutesti.

Osa liikmesriike on siiski kehtestanud teatavad nõuded, mille kolmanda riigi kodanik peab täitma, et tal oleks võimalik muuta pererändel põhinevat staatust muuks staatuseks või vastupidi. Näiteks **Tšehhi Vabariik** nõuab pererändel põhineva staatuse muutmiseks kolmeaastast katkestusteta viibimist riigis (v.a lahutuse või sponsori surma korral). Osa liikmesriike võimaldab muuta muud staatust pererändel põhinevaks staatuseks ainult siis, kui isik on kodaniku pereliige (**BE**,¹¹⁷ **CY**¹¹⁸).

4.3.3 TÖÖGA SEOTUD STAATUSTE MUUTMINE

Viis liikmesriiki (**LT, LV, SE, SK, UK**) on **tööga seotud staatuste muuks staatuseks muutmise** puhul kehtestanud erinevad nõuded võrreldes esmakordsete taotlustega. **Ühendkuningriigis** ei nõuta inglise keele oskuse tõendamist, kui **töötaja** staatus muudetakse perekonnal põhinevaks või ettevõtja staatuseks või ettevõtja staatus muudetakse pererändel põhinevaks või kõrgelt kvalifitseeritud töötaja staatuseks. Seda seetõttu, et taotlejad juba vastasid sellele nõudele, kui neile anti esimese kategooria viisa.

Leedus ei pea taotlejad, kes soovivad **muuta kõrgelt kvalifitseeritud töötaja staatuse** töötaja staatuseks, uuesti esitama päritoluriigi karistusregistri väljavõtet ega tõendama oma kvalifikatsiooni või selle tunnustamist. **Läti** elamislubasid käsitlevad riiklikud õigusnormid näevad isikutele, kes taotlevad **füüsilisest isikust ettevõtja või ettevõtja staatuse muutmist** muuks staatuseks, ette ühe täiendava kriteeriumi, nimelt peavad nad esitama tõendi maksude tasumise kohta. Võrreldes esmakordsete taotlejatega ei pea nad siiski esitama:

- ★ karistusregistri väljavõtet;
- ★ täidetud taotlust (v.a kui varem esitatud andmed on muutunud) ega
- ★ elukoha teavet (v.a kui varem esitatud andmed on muutunud).

Iirimaal on võimalik muuta ettevõtjasiseselt üleviidud töötaja staatust haridusel või teadustegevusel

¹¹⁷ Belgia on kehtestanud selle piirangu ainult teatavate kategooriate jaoks: varjupaigataotlejad, kelle varjupaigataotlus on menetluses või jäetud rahuldamata, ja isikud, kelle riigis viibimise seadustamine humanitaarsetel kaalutlustel või muul põhjusel on pooleli või tagasi lükatud.

¹¹⁸ Küproses, kus sponsori suhtes kohaldatakse soodsamaid sätteid, on teatavatel kategooriatel võimalik muuta muu staatus perekonnal põhinevaks staatuseks (perekonna taasühinemise alusel).

põhinevaks staatuseks, kuid see ei ole sõnaselgelt skeemi osa. Iga muutmine oleneb individuaalsetest asjaoludest, mida hindab sisserändeametnik.

4.3.4 PIKAAJALISEL (D-LIIKI) VIISAL PÕHINEVA STAATUSE MUUTMINE

Kaks liikmesriiki (**LT, SE**) kohaldavad isikute suhtes, kes soovivad **muuta pikaajalise (D-liiki) viisa omaniku staatuse** muuks staatuseks, erinevaid kriteeriume. **Leedus** antakse riiklik pikaajaline (D-liiki) viisa tavaliselt üliõpilastele ja (kõrgelt) kvalifitseeritud töötajatele esimeseks riigis elamise aastaks. Selle aja jooksul vahetatakse pikaajaline (D-liiki) viisa tavaliselt elamisloa vastu. **Rootsis** on **viisaomaniku staatuse muutmine** (olenemata viisa liigist) töötaja staatuseks võimalik ainult siis, kui taotlejale on pakutud tööd kutsealal, millel valitseb Rootsis märkimisväärne tööjõupuudus, ja kui ettevõtjal tekiksid probleemid, juhul kui taotleja peab riigist lahkuma, et taotleda elamisluba välisriigis asudes.

4.3.5 VARJUPAIGATAOTLEJA STAATUSE MUUTMINE

Rootsis (vt punkt 2.1) võib **varjupaigataotleja**, kelle taotlus on jäetud rahuldamata, kuid kes soovib muuta oma staatuse töötaja staatuseks, saada teatavatel tingimustel tähtajalise (ja pikendatava) elamisloa töötamise eesmärgil, kui ta on vähemalt neli kuud töötanud ja jätkab töötamist vähemalt ühe aasta. Muus osas kohaldatakse üldtingimusi, mis näevad ette tööloa vajaduse.

4.3.6 MUUDE STAATUSTE MUUTMINE

Kaks liikmesriiki (**DE, LU**) teatasid, et kohaldavad erinevaid kriteeriume seoses **konkreetsete rändestaatuste muutmise**ga töötaja staatuseks. **Saksamaal** nõutakse **viibimisloal põhineva staatuse muutmiseks** töötaja staatuseks vähemalt kutsekoolituskvalifikatsiooni, kusjuures esmakordsed taotlejad võivad olla sellest nõudest vabastatud. Vastavalt **Luksemburgi** sisserändeseadusele ei pea taotlejad, kes soovivad **muuta isiklikel põhjustel põhineva staatuse** töötaja staatuseks, läbima tööturustesti.

Osa liikmesriike (**CZ, DE, LV, LT ja UK**) teatas ka, et mis tahes rändestaatuse muuks staatuseks muutmise suhtes võib kehtestada erinevad kriteeriumid. **Lätis** ja **Leedus** ei pea mis tahes staatuse muuks staatuseks muutmise taotlejad esitama karistusregistri väljavõtet ja neil ei paluta täita taotlusvormi ega esitada oma elukoha tõendit (kui see ei ole muutunud). **Tšehhi Vabariigis** ja **Slovakkias** on kõik taotlejad vabastatud karistusregistri väljavõtte ja arstitõendi esitamise nõudest.

Eestis ei pea kolmandate riikide kodanikud esitama dokumente, mille nad on juba esmakordse taotlemise ajal esitanud, välja arvatud juhul, kui mõni dokument on pärast esmakordset taotlemist muutunud või seda ei ole kunagi nõutud (nt rahvusvahelise kaitse taotlemise korral).

4.4 KVOODILIMIIDID

Kvoodilimiite kohaldatakse teatavate staatuste puhul seitsmes liikmesriigis (**AT, DE, EE, HU, IT, SI, UK**). **Austria** kohaldab kvoodilimiite teatavate staatuste muutmisel **perekonnaliikme** staatuseks. **Saksamaal** kohaldatakse kvoodilimiite sisserändajate suhtes, kes soovivad **muuta pikaajalise (D-liiki) viisa omaniku staatuse** hooajatöötaja staatuseks, olenevalt tööpuudusest riigis. **Eestis** kohaldatakse kvoodilimiite seoses staatuste muutmise **töö ja äritegevusega seotud rändestaatusteks**, eesmärgiga järgida üldist aastakvooti, mis on maksimaalselt 0,1% elanikkonnast (ligikaudu 1300 isikut). **Ungari** kohaldab kvote kolmandatest riikidest pärit **töötajate** suhtes, kelle töö eeldab eelneva loa olemasolu. Kuna kehtestatud kvoodid ületavad siiski suurelt tegelikult väljaantud lubade arvu, ei piira see meede faktiliselt nende kolmandatest riikidest pärit töötajate arvu, kellele antakse luba.

Itaalias kohaldatakse kvoodilimiite **haridusel põhineva staatuse muutmisel** teatavateks tööga seotud staatusteks (töötaja, füüsilisest isikust ettevõtja) ning **füüsilisest isikust ettevõtja staatuse muutmisel** töötaja staatuseks. Staatuse muutmiseks saab siiski loa anda olenemata asjaomase aasta kvootidest siis, kui sisserändaja saab 18aastaseks või kui ta saab Itaalias ülikoolidiplomi või magistrikraadi. **Sloveenia** võib määrata aastased kvoodilimiidid elamislubadele, mis antakse kolmandate riikide kodanikele **muul põhjusel kui** tähtajalised elamisload, mis antakse perekonna taasühinemiseks, akrediteeritud ajakirjanikele, kunstnikele, teadustegevuseks, kõrgelt kvalifitseeritud töö tegemiseks, inimkaubanduse ohvritele ja ebaseadusliku töötamise ohvritele, ning tähtajalised elamisload, mis antakse muudel õigustatud alustel või Sloveenia huvides. **Ühendkuningriigis** kohaldatakse kvoodilimiite **haridusel põhineva staatuse muutmisel** ettevõtja staatuseks (ülikooli lõpetanud ettevõtjate kvoot on 2000; tavaliste ettevõtjate jaoks kvoot puudub). Esmakordsetele taotlejatele Tier 2 üldine (kvalifitseeritud töötajad) alusel kohaldatavat kvooti ei kohaldata taotlejatele, kes muudavad oma staatuse muuks staatuses, viibides riigi territooriumil.

4.5 MENETLUSTE LIHTSUSTAMINE

Lisaks erinevatele punktis 4.3 kirjeldatud kriteeriumidele ja punktis 4.4 kirjeldatud kvoodilimiitidest vabastamisele on mitmes liikmesriigis rakendatud ka menetluste suhtes teatavaid konkreetseid lihtsustusi, et hõlbustada staatuse muutmist (võrreldes esmakordsete taotlejatega).

Enamikus liikmesriikides (**BE, CY, CZ, DE, EE, ES, FR, LT, LU, LV, SE, UK**) on menetlusi lihtsustatud suures osas pragmaatilistel põhjustel, näiteks kulutõhususe suurendamiseks ja halduskoormuse vähendamiseks. Mõnes liikmesriigis (**BE, EE, IE, FR, UK**) on menetlusi siiski lihtsustatud rändepoliitika konkreetsete eesmärkide täitmiseks, püüdes seega eelkõige lihtsustada staatuse muutmist nende kolmandate riikide kodanike jaoks, keda soovitakse ligi meelitada.

15 liikmesriiki (**AT, BE, CY, CZ, DE, EE, ES, FR, IE, LT, LU, LV, NL, PL, SK, UK**) pakuvad mingil kujul lihtsustatud menetlust kolmandate riikide kodanikele, kes soovivad oma staatust muuta. Tavaliselt püütakse lihtsustada juurdepääsu tasustatud tegevusega seotud staatustele, nimelt **töötaja (EE, FR, HU, IE)**, **kõrgelt kvalifitseeritud töötaja (BE, UK)** ja **sinise kaardi (EE, DE, FR)** staatusele. Tabelis 4.14 esitatakse menetluste lihtsustamise ülevaade liikmesriikides.

Tabel 4.14. Menetluste lihtsustamise ülevaade

Menetluste lihtsustamine	Liikmesriigid
Taotluse esitamine veebi kaudu	DE, ES, FR
Lühem menetlemisaeg	BE, DE, FR
Lühem otsuse tegemise tähtaeg	BE, FR
Väiksemad tasud	DE, EE
Leebemad nõuded dokumentidele	AT, BE, BG, CZ, DE, EE, ES, LT, LV, NL, SK
Elatusvahendite tõendamise leebem nõue	AT, IE, UK
Üleminekustaatus ¹¹⁹	CY, EE, ES, LV, PL, SE, SK

Enamik liikmesriike pakub **dokumentidele esitatavate nõuete** leevendamist (**AT, BE, BG, CZ, DE, EE, ES, LT, LV, NL, SK**) staatuse muutmise korral, kusjuures osa neist vabastab taotlejad rohkematest nõuetest kui teised (vt punkt 4.3). Osa riike kohaldavad seda kõikidele taotlejatele (**EE, LV, NL, SK**; vt punkt 4.3.6), kuid teised üksnes konkreetsetele kategooriatele (**BE, LT**). **Slovakkia** peab oluliseks isiku vabastamist karistusregistri väljavõtte esitamisest, kuna seda peetakse kõige probleemsemaks dokumendiks, mida kolmandate riikide kodanikud peavad esitama.

Osa liikmesriike leevendavad teatavate staatuste puhul **minimaalse sissetuleku** nõudeid. **Austrias** on tõendamisele kuuluva **kuupalga** määr madalam nende taotlejate puhul, kes on edukalt lõpetanud õpingud ja kes soovivad muuta oma staatuse kõrgelt kvalifitseeritud töötaja staatuseks. **Iirimaa** nõuab madalamat palgakünnist nendelt, kes muudavad üliõpilase staatuse sellise töötaja staatuseks, kelle kutseala kuulub kõrgelt kvalifitseeritud kutsealade loetelusse, samas kui **Ühendkuningriik** vabastab isikud, kes muudavad oma staatust Tier 2 kõrgelt kvalifitseeritud töötaja kategooriate vahel,

minimaalsest kuusissetuleku nõudest, mis on 945 Inglise naela¹²⁰.

Mitu liikmesriiki esitasid staatuse muutmise taotluse keskmise menetlusaja hinnangu (vt tabel A3.8). Menetlusaeg oli –väheste eranditega – ligikaudu üks kuu. Lühim menetlusaeg tuvastati **Bulgaarias**. **Bulgaarias** on staatuste teadustegevusel põhinevaks staatuseks või sinise kaardi või kõrgelt kvalifitseeritud töötaja staatuseks muutmise menetlusaeg mõni päev kuni üks nädal. **Prantsusmaal** lühendatakse menetlusaega staatuse muutmisel **sinise kaardi** staatuseks (kuni 90 päeva) ja üliõpilase staatuse muutmisel **töötaja** staatuseks. Kiiremini võib menetleda ka üliõpilase staatuse muutmist teadustegevusel põhinevaks staatuseks.

Taotlusi võib esitada veebi kaudu neljas liikmesriigis (**DE, ES, FR ja SE**). Selle teenuse kättesaadavus on siiski erinev ja sõltub konkreetsest piirkonnast / kohalikust omavalitsusest (**DE, FR**) või taotletava uue loa liigist (**SE**). **Eesti** ja **Saksamaa** on vähendanud staatuse muutmise tasusid. Eestis on tasusid vähendatud mõne euro võrra ja Saksamaal on staatuse sinise kaardi staatuseks muutmise tasu vähendatud 10 euro võrra (100 eurolt 90 eurole).

Kolmandate riikide kodanikel lubatakse riiki jääda **üleminekustaatus** alusel, tingimusel et staatuse muutmise taotlus esitatakse enne elamisloa aegumiskuupäeva (**AT, CY, CZ, EE, ES, LV, PL, SE ja SK**). Lisaks on **Eestis** alates 2016. aastast kõikidel tähtajalist elamisloa omavatel kolmandate riikide kodanikel võimalik jääda riiki pärast varasema elamisloa aegumist vähemalt 90 päevaks enne uue rändestaatuse taotlemist või riigist lahkumist.

5 Riikliku poliitika tõhusus, mõju ja tajumine seoses staatuse muutmisega

Selles jaos uuritakse olemasolevaid tõendeid staatuse muutmise poliitika tõhususe ja mõju (punkt 5.1) ja tajumise (punkt 5.2) kohta ning seda, kuidas asjaomane poliitika on aidanud edendada või takistada staatuse muutmist liikmesriikides. Ühtlasi kirjeldatakse selles jaos staatuse muutmise rolli ebaseadusliku olukorra vältimisel (punkt 5.3).

5.1 RIIKLIKU POLIITIKA TÕHUSUS JA MÕJU

Liikmesriikides ei ole süstemaatiliselt hinnatud kolmandate riikide kodanikel oma staatust riigi territooriumil muuta lubava **riikliku poliitika tõhusust ega mõju**.

Kaheksa liikmesriiki (**CZ, DE, ES, FR, LV, NL, S, ja UK**) esitasid tõendeid staatuse muutmise meetmete tõhususe või mõju kohta. **Tšehhi Vabariigis** 2014. aastal tehtud uuring näitas, et nende üliõpilaste seas, kes ei viinud oma õpinguid lõpule, oli levinud tava muuta oma staatus majanduslikel põhjustel

¹¹⁹ Võimalus jääda riiki pärast varasema elamisloa aegumist (üleminekustaatus nendele, kes on esitanud taotluse enne loa aegumist).

¹²⁰ Võrdub ligikaudu 1200 euroga.

sisserändaja staatuseks (või väärkasutada üliõpilase staatust, et kasutada ära üliõpilaste vaba juurdepääsu tööturule). Peale selle ilmnis ärirände uuringutest, et paljud kolmandate riikide kodanikud eelistasid töötamisest füüsilisest isikust ettevõtja lepingu, mitte töölepingu alusel, sest ettevõtja staatusega olid seotud leebemad kriteeriumid. **Prantsusmaal** tõid erasektori kaks uuringut¹²¹, mis käsitlesid peale kolmandate riikide kodanike vastuvõtutingimuste ka staatuse muutmise poliitika mõju, esile **tavade erinevuse** riigis staatuse kindlaksmääramisse kaasatud osaliste vahel. See võib olla mõjutanud seda, millises ulatuses on (või ei ole) kolmandate riikide kodanikel lubatud oma staatust muuta olenevalt prefektuurist, kus sellist muutmist taotleti.

Prantsusmaa riiklikus aruandes rõhutati ka tervikliku teabe puudumist staatuse muutmise menetluste ja asjaomaste õigusnormide kohta. 2015. aasta ärisektori uuringust ilmnis, et parem teave aitaks ettevõtjate arvates ligi meelitada ja hoida asjaomase kvalifikatsiooniga üliõpilasi kolmandatest riikidest.

Märgiti siiski **staatuse muutmise poliitika positiivset mõju** üliõpilase staatuse töötaja staatuseks muutmisele¹²² ning elamisloa pikendamisele ühe aasta võrra nende doktoriõppe üliõpilaste puhul, kes asuvad pärast doktoriõpingute lõpetamist tööle teadlastena. 2013. aastal tehtud uuringus¹²³ järeldati siiski, et staatuse muutmist soodustav poliitika annab **positiivse panuse riigi majandusse, kuna toetab integratsiooni** ja sisenemist Prantsuse ühiskonda, edendab andekate välismaalaste arengut riigis ning majanduslikke sidemeid tähtsava turumajandusega riikidega. **Hispaanias** 2013. aastal kõrgelt kvalifitseeritud töötajate, ettevõtjate ja teadlaste puhul lihtsustatud staatuse muutmise tulemuseks oli samuti staatuse muutmiste arvu kasv.

Saksamaal 2014. aastal tehtud uuring Saksamaal ülikooli lõpetanud välisriikide üliõpilaste tööhõive kohta (*Beschäftigung ausländischer Absolventen deutscher Hochschulen*) andis ülevaate staatuse muutmise meetmete mõjust. Uuringu osana tehtud uurimus haridusel põhineva loa endiste omanike seas tõi esile, et 55% ülikooli lõpetanud välisriikide üliõpilastest olid jäänud pärast oma kõrgharidusprogrammi lõpetamist Saksamaale, neist:

- ★ 31% perekondlikel põhjustel;
- ★ 24% tasustatud tegevuse eesmärgil;
- ★ 20% pikaajalise elaniku elamisloa alusel;
- ★ 19% pärast lõpetamist esitatud elamisloa taotluse tõttu ja

¹²¹ Euraxess France'i aruanne ja Magellani Circle'i "White Paper on international mobility".

¹²² Arvud on märkimisväärselt suurenenud, kahekordistudes ajavahemikul 2013–2014 (5485-lt 10 310-le) ja jätkates suurenemist 2015. aastal (hinnanguliselt 12 921-le).

¹²³ Etudiants étrangers et marche du travail – une comparaison Allemagne, France, Royaume, CGSP, november 2013.

- ★ 6% töö otsimiseks.

2015. avaldatud **Rootsi** aruandes töjõu sisserände kohta analüüsiti juhtumeid, kus varjupaigataotlejad, kelle taotlus oli jäetud rahuldamata, taotlesid oma staatuse muutmist tööga seotud staatusteks. Eelkõige uuriti Rootsi Rändeameti otsustustava, kuna ta oli paljud esitatud taotlused jätnud rahuldamata. Aruandes järeldati, et paljud varjupaigataotlejad tajusid staatuse muutmist **alternatiivse võimalusena jääda riiki** humanitaarsetel kaalutlustel, mitte tööle jäämise võimalusena. Meediaväljaannetes rõhutati sellal asjaolu, et **staatust oli võimalik muuta ainult töötavatel varjupaigataotlejatel**, kelle taotlus oli jäetud rahuldamata, mitte neil, kes tegutsesid füüsilisest isikust ettevõtjatena. Üliõpilaste puhul kritiseeris Rootsi meedia varasemat tava mitte lubada välisriikide üliõpilastel jääda töötamise eesmärgil riiki, kuna see võis põhjustada andekate inimeste lahkumist Rootsi tööturult. **Lätis** järeldati uuringu tulemusena, et staatuse muutmise menetlus oli **liiga bürookraatlik ja liiga kallis** ega erinenud eriti esmakordsete taotlejate suhtes rakendatavast menetlusest. Uuringu andmetel oli olukord hiljuti veidi paranenud ja loa pikendamise taotluse puhul nõutavate dokumentide hulka oli **märkimisväärselt vähendatud**. **Hispaanias** näitas 2012. aasta SWOT-analüüs, et rahvusvahelise üliõpilase staatuse muutmine töötaja staatuseks oli suhteliselt keeruline. Selle põhjuseks oli peamiselt vajadus esitada tõend piisavalt pika varasema viibimise kohta riigis. **Madalmaades** hindas Teadusuuringute ja Dokumentatsiooni Keskus (WODC) 2014. aastal kõrgelt haritud sisserändajate skeemi. Sellest hindamisest selgus, et enamik osalejaid olid skeemiga rahul. Osalejad nimetasid erinevaid põhjuseid (nt skeem aitas jääda edasi Madalmaadesse või Euroopasse, suutlikkus anda oma panus Madalmaade teadmispõhisesse majandusse, võimalus saada Euroopa/rahvusvahelist töökogemust). WODC tegi kindlaks kaks **olulist takistust** kõrgelt kvalifitseeritud sisserändajate skeemis: nõue, et tööandja peab omama tööloa, kui kolmanda riigi kodanik soovib aasta jooksul enda ülalpidamiseks töötada ja ebapiisavad teadmised skeemist välisriikides. Hindamise tulemusena selgus ka, et kuigi loa saanute arv suurenes, jäi skeemis osalejate arv piiratuks. Samuti ilmnis, et skeemi kasutasid eelkõige kõrgelt kvalifitseeritud isikud, kes viibisid juba Madalmaades.

Ühendkuningriigis tegi parlamendiparteide vaheline töörühm rände küsimustes kvalitatiivse uuringu rahvusvaheliste üliõpilaste töövõimaluste kohta pärast õpingute lõpetamist. Aruandes kritiseeriti Tier 1 õpingutejärgse töövõimaluse tühistamist (2012. aastal pärast selle rändevõimaluse kuritarvitamist). Sellega oli Tier 4¹²⁴ üliõpilastele pakutud võimalust jääda

¹²⁴ Tier 4 on ette nähtud punktisüsteemi alusel taotlust esitavatele üliõpilastele. See on üliõpilastele, kes soovivad õppida vähemalt 6 kuud.

kaheks aastaks pärast õpingute lõpetamist Ühendkuningriiki ja otsida tööd. Ühendkuningriigi valitsus on siiski seisukohal, et Ühendkuningriik jätkab suurepärase võimaluste pakkumist ülikooli lõpetanutele, kes soovivad teha pärast õpingute lõpetamist riigis kvalifitseeritud tööd.

5.2 STAATUSE MUUTMISE TAJUMINE RIIKLIKUL TASANDIL

Nagu punktis 1.2.1 märgitud, tundub avalik ja poliitiline arutelu staatuse muutmise üle olevat kõikides liikmesriikides üldiselt piiratud. **Saksamaal** keskendub arutelu peamiselt töøjõu ja oskustöötajate nappusele, mida saaks leevendada selliste kolmandatest riikidest pärit üliõpilaste, sisserändajate ja varjupaigataotlejate abil, kes on läbinud kutsekoolituse. **Varajast integratsiooni peetakse tähtsaks** eelkõige viimase kategooria jaoks, kuna neil võib olla oskusi, mis on nõutavad panuse andmiseks Saksamaa majandusse. Peale selle tunnustavad äriühendused kolmandate riikide kodanikke (ja eelkõige varjupaigataotlejaid) iseloomustavat ettevõtlusvaimu, mis räägib kindlalt integratsioonimeetmete ja **paindlikuma rändepoliitika** kasuks. **Lätis** on **tööandjad** praegu tähelepanu juhtinud (kvalifitseeritud) töøjõu üha kasvava puuduse tõttu staatuse muutmisele töö eesmärgil. Läti valitsuse ja välisinvestorite nõukogu 2015. aastal toimunud 19. tippkohtumise osalejad rõhutasid vajadust **hästi läbimõeldud sisserändepoliitika** järele, mis käsitleb ka kolmandatest riikidest pärit üliõpilaste staatuse muutmist riigis viibimise eesmärgil, mis ei ole praegu enne ülikooli lõpetamist võimalik. **Austrias** toimuvad arutelud edusammude puudumise üle rahvusvaheliste üliõpilaste hoidmisel. Sellega seoses väideti, et ülikooli lõpetamise järel Austriasse jäämise takistused on liiga suured. **Luksemburgis** tajutakse staatuse muutmist üldiselt positiivselt, nagu tõendasid märkuste esitajate reaktsioon sisserändeseaduse väljatöötamisel ning Kaubanduskoja ja Caritas Luxembourg'i väljendatud seisukohad. Kodanikuühiskond kaalus ka võimalust, et **rändestaatuse muutmine on positiivne areng**. **Bulgaarias** on avalik arutelu staatuse muutmise üle küll piiratud, kuid Riiklik Investeeringamisamet (IBA) toetab välismaalaste võimalust töötada ja investeerida riigis. Staatuse muutmist ei ole ameti eesmärkide all konkreetselt märgitud, kuid see peaks olema ameti eesmärkide saavutamisel oluline tegur.

5.3 STAATUSE MUUTMINE JA EBASEADUSLIKU OLUKORRA VÄLTIMINE

Süsteemaatilised ja mõõdetavad tõendid selle kohta küll puuduvad, kuid Rootsi aruandes viidatakse sellele, et **staatuse muutmine võib aidata vältida ebaseaduslikku viibimist Rootsis**. Olemasolev statistika näitab, et ainult väike arv varjupaigataotlejaid, kelle taotlus on jäetud rahuldumata, suudavad edukalt muuta oma staatust ja jääda seega seaduslikult töötajatena riiki. On siiski tõenäoline, et staatuse muutmise võimaluste

puudumisel **satuks** rohkem inimesi **ebaseaduslikku olukorda**. **Austria** aruandes toodi esile, et suhteliselt soosivad eeskirjad staatuse muutmise kohta aitavad praktikas edukalt vältida teatavaid ebaseadusliku riigis viibimise liike. Eriti tähtsaks peeti seda isikute jaoks, kelle riigis viibimise põhjus kadus pärast mitmeaastast riigis elamist. Sellega seoses peeti asjakohaseks piirata isiku elamisluba ainult ühe eesmärgiga ja püüda – sageli edutult – lõpetada pärast mitut aastat tema elamisluba. **Luksemburgi** Majandusministeeriumi väitel võib staatuse muutmine aidata vähendada ebaseaduslikku riigis viibimist näiteks olukorras, kus kolmanda riigi kodanik kaotab töö ja taotleb staatuse muutmist füüsilisest isikust ettevõtja staatuseks. Vabaühenduse CLAE väitel **aitab staatuse muutmise võimalus vältida ebaseaduslikku riigis viibimist** olukorras, kus kolmanda riigi kodanik jääb isiklike asjaolude muutumisel loast ilma. See organisatsioon toetab Sisserändedirektoraadi tava, mida kohaldatakse staatuse muutmise taotluste hindamisel teatava paindlikkusega, tehes otsuseid üksikjuhtumi alusel. Ka **Hispaania** aruandes rõhutatakse töötaja staatusest füüsilisest isikust ettevõtja staatuseks muutmise tähtsust. Riiklikus aruandes esitatud statistika kohaselt suurenes selliste muutmiste arv 2011.–2014. aastal 68%, kuna inimesed asusid majanduskriisi tagajärjel üha rohkem tegutsema füüsilisest isikust ettevõtjate ja/või ettevõtjatena. **Läti** rändeekspertid leiavad samuti, et riigis viibimise eesmärgi muutmise võimalus ilma riigist lahkumata vähendab nende kolmandate riikide kodanike arvu, kes jäävad pärast oma esialgse staatuse aegumist ebaseaduslikult riiki.

6 Probleemid, hea tava ja staatuse muutmisel saadud kogemused

Selles jaos käsitletakse mitme riigi aruandes esile toodud probleeme, takistusi ja head tava seoses staatuse muutmisega kolmandate riikide kodanike poolt, kes viibivad samal ajal liikmesriikide territooriumil.

6.1 RIIGIASUTUSTEL JA TAOTLEJATEL ESINEVAD PROBLEEMID

Bulgaarias on peamiseks probleemiks selliste uuringute puudumine, mis käsitlevad võimalust muuta riigis olles oma staatust. Bulgaaria valitsusasutustele tooks kasu analüüs selle kohta, kuidas nende õigusnorme praktikas kohaldatakse ning kas staatuse muutmise protsessiga seoses esineb mis tahes puudusi ja/või lihtsustamisvõimalusi.

Luksemburgis on kindlaks tehtud staatuse muutmist käsitlevate õigusnormide võimalik väärkohaldamine ja ametiasutustel sellest tulenevad probleemid. Üks näide puudutab üleviidud töötajaid, kelle puhul on elamisluba

lihtne saada¹²⁵ – see võib põhjustada selle rändevõimaluse kuritarvitamist.

Teiseks takistuseks on staatuse **füüsilisest isikust ettevõtja elamisloal põhinevaks staatuseks muutmise** menetluse pikk kestus.¹²⁶

Prantsusmaal peetakse suurimaks probleemiks tavade ühtlustamatust. Prefektuurides tunduvad olevat üldiselt väga erinevad tavad staatuse muutmise taotluste valdkonnas (nt teadlaste puhul nõutakse erinevates prefektuurides tõendamiseks erinevaid dokumente, põhjustades viivitusi menetluses).

Prantsusmaal ja **Poolas** tuvastati staatuse muutmise võimaliku takistusena ka teabe ebapiisav levitamine. Kolmandate riikide kodanikud ei tunne menetlusi ja need menetlused on lisaks üsna keerulised nii ettevõtete kui ka taotlejate jaoks. Prantsusmaa aruandes leiti ka, et vähem kvalifitseeritud kolmandate riikide kodanikel esineb nende viletsa prantsuse keele oskuse ning puudulike IT-oskuste ja IT-le piiratud juurdepääsu tõttu rohkem probleeme juurdepääsul teabele staatuse muutmise võimaluste kohta. **Hispaanias** tuvastati probleem, et rahvusvaheliste üliõpilaste jaoks puudub üleminekustaatus töö otsimiseks enne nende elamisloa aegumist.

Vastavalt seaduse 4251/2013 (kolmandate riikide kodanike sisenemine Kreeka territooriumile ning seal elamine ja sotsiaalne integreerumine) artiklile 7 on **Kreekas** staatuse muutmise keelatud paljude kolmandate riikide kodanike kategooriate puhul (nt investorid, üliõpilased, teadlased, kõrgelt kvalifitseeritud töötajad, vabatahtlikud, sõjaväe- ja muude sarnaste õppeasutuste lõpetajad), kui konkreetsemates õigusnormides ei ole teisiti sätestatud. Sellisel üldisel keelul on negatiivne mõju eelkõige rahvusvahelistele üliõpilastele ja teadlastele, kes teavad juba ette, et neil ei ole võimalik jääda riiki töö või edasise teadustegevuse eesmärgil. See muudab Kreeka kolmandate riikide kodanike selle kategooria jaoks **vähem atraktiivseks sihtmärgiks**.

Kuus liikmesriiki (**AT, FR, LT, LV, PL, SE**) märkisid probleeme seoses tööga seotud staatustega (nt investor, ettevõtja, füüsilisest isikust ettevõtja, kõrgelt kvalifitseeritud töötaja). **Lätis** on probleeme staatuse muutmistega, mille puhul ei ole nõutavad tingimused täidetud (eelmine või järgmine staatus on sisuliselt fiktiivne). Näiteks isikul, kes sai elamisloa investorina, kuid kes ei vasta majandustegevuse miinimumkriteeriumidele, ei ole õigus saada järgmist elamisluba muu staatuse alusel. Probleemid tekivad seoses piirangute kestuse ja õiglusega. **Leedu** ametiasutused registreerisid mitu **ettevõtja või**

töötaja staatusest kõrgelt kvalifitseeritud töötaja staatuseks muutmise kuritarvitamist, mille puhul teatavad kolmandate riikide kodanikud näitasid tööturust vältimiseks ebaausalt, et saavad suuremat palka (nt kolm korda üle keskmise). Neil juhtudel lepiti suurem palk kokku ainult selleks, et kolmanda riigi kodanik saaks ajutise elamisloa, samas kui tegelikult maksti hiljem väiksemat palka. Kuritarvitusi registreeriti ka seoses **töötaja, üliõpilase ja pererändel põhineva staatuse** muutmisega ettevõtja staatuseks, sest ettevõtjatele esitatavad nõuded on leebemad. **Rootsis** tekkis ametiasutustel mõnikord probleeme siis, kui **varjupaigataotleja, kelle taotlus oli jäetud rahuldama**, sai elamisloa töötamise eesmärgil, kuigi ametiasutused olid juba algatanud tagasisaatmismenetluse. Selle tulemusena tuli politseil paluda peatada kõik tagasisaatmismeetmed, niipea kui oli tehtud positiivne otsus. Täiendavaid probleeme täheldati juhtudel, kui ametiasutused kontrollisid, kas taotleja **vastab minimaalsele sissetulekukünnisele**, eriti kui osa palgast maksti boonuspalgana in-kind (nt majutus või toit). Minimaalne palgakünnis oli ka üldiselt probleem, kuna seda oli raske saavutada, näiteks kui isik töötas osalise töötajaga ja/või madalalpalgalises sektoris. Kuna tööloa on seotud konkreetse kutseala ja konkreetse tööandjaga, oli taotlejatel, kellel oli mitu osalise töötajaga töökohta, mille liitmisel saavutati nõutav miinimumpalk, ka oht, et nende taotlus jäetakse rahuldamata, sest ametiasutused võivad arvesse võtta ainult peamist töökohta. **Prantsusmaal** täheldati sageli viivitusi staatuse muutmise taotluste menetlemisel, eriti seoses staatuse muutmise **töötaja, füüsilisest isikust ettevõtja või ettevõtja staatuseks**, mille puhul taotluse menetlemiseks võib kuluda neli kuni kuus kuud. Sarnased probleemid tuvastati ka **Poolas**. Poolas on viivitused üldiselt seotud suutmatusega menetleda juhtumeid, mille arv on alates 2014. aastast märkimisväärselt suurenenud.

Poolas esineb ka teine probleem – kui töötamise eesmärgil elamisluba omav välismaalane vahetab tööandjat (mida juhtub üsna sageli), peab ta iga kord taotlema uut elamisluba, kusjuures menetlust ei ole lihtsustatud (nt ei ole tasu vähendatud). **Austria** teatel oli elaniku staatuse muutmisel probleemiks vanus. Üle 40aastased isikud ei suuda saada minimaalset punktisummat, mida süsteem nõuab punase-valge-punase kaardi¹²⁷ jaoks, isegi pärast tõendite esitamist, et tegemist on kogenud oskustöötajaga, kes oskab saksa keelt.

6.2 HEA TAVA JA SAADUD KOGEMUSED

Mitmes liikmesriigis on kindlaks tehtud hea tava, eriti seoses kolmandate riikide kodanike konkreetsete kategooriate (st üliõpilased, inimkaubanduse ohvrid) õigustega.

¹²⁵ Kolmanda riigi kodanik peab töötama sama ärikontserni heaks ja mõlemad ettevõtted (taotleja-tööandja) peavad sõlmima üleviimislepingu, mis ei sisalda miinimumpalga nõuet.

¹²⁶See võib võtta kolm kuni kuus kuud.

¹²⁷ Punane-valge-punane kaart antakse oskustöötajatele tööjõupuudusega kutsealadel, teistele olulistele töötajatele ning Austrias kõrgharidusasutuse lõpetanud isikutele.

Belgias ja **Hispaanias** kohaldatakse paindlikku staatuse muutmise süsteemi, mis lihtsustab nii üksikisiku (suuremad õigused) kui ka majanduse kasuks eelkõige staatuste muutmist majanduslikeks staatusteks. **Kreekas** pööratakse erilist tähelepanu **inimkaubanduse ja/või inimeste salaja üle piiri toimetamise ohvritele**. Kuigi direktiiv 2004/81 ei sisalda sätteid, mis kohustaksid liikmesriike andma inimkaubanduse ja/või inimeste salaja üle piiri toimetamise ohvritele võimaluse muuta oma riigis viibimise eesmärgi, lisati selline säte Kreeka õigusakti, et suurendada ohvrite kaitset ja sotsiaalset kaasatust.

Üheksas liikmesriigis (**AT, DE, EE, FR, IE, LT, NL, PL, SE**) on üliõpilaste õigusi laiendatud, et pikendada nende riigis viibimist pärast õpingute lõpetamist. **Prantsusmaal** on oma õppekursuse lõpetanud magistrantidele ette nähtud tähtajaline elamisloa, et võimaldada neil otsida tööd. Viimase mõne aasta jooksul on suurenenud nende üliõpilaste arv, kes taotlevad elamisloa muudel alustel, omades samal ajal tähtajalist elamisloa. Seda tava toetasid ka ettevõtted, kuna see hõlbustab kvalifitseeritud üliõpilaste sisenemist Prantsusmaa tööturule. Muu hea tava näited on **üliõpilase staatusest töötaja staatuseks** ja **üliõpilase staatuseks teadlase staatuseks** muutmise menetluse lihtsustamine (teatavates prefektuurides). Ka **Iirimaa** eesmärk on **hoida andekaid sisserändajaid**, eelkõige neid, kes sisenesid riiki rahvusvaheliste üliõpilastena, võimaldades neile juurdepääsu riigi tööturule kõrgkooli lõpetanute skeemi kaudu, mis lubab ülikooli lõpetanutel töötada ühe aasta, kohaldamata tööloa nõuet. Selle loa lõppemisel võivad ülikooli lõpetanud isikud minna üle üldisele tööloale, kui nad vastavad selle sisserändeloa saamiseks vajalikele kriteeriumidele. Ülikooli lõpetanud, kes asuvad tööle kõrgelt kvalifitseeritud töökohtade loetus¹²⁸ nimetatud töökohal, võivad saada üldise elamisloa ja nende suhtes kohaldatakse madalamat palganõuet (27 000 eurot).¹²⁹ See lihtsustus võimaldab ülikooli lõpetanud isikuid hoida, vähendades sellega oskustöötajate nappust. **Eesti** välismaalaste seaduse 2016. aasta muudatus näeb kolmandatest riikidest pärit üliõpilaste, teadlaste ja õppejõudude puhul ette elamisloa aegumise järel Eestis viibimiseks uue seadusliku aluse leidmise tähtaja pikendamise kuni 183 päevani. **Leedus** on välismaalaste õigusliku staatuse seaduse muudatuses sätestatud, et koolituse või õpingud lõpetanud kolmandate riikide kodanikel on lubatud jääda riiki veel kuueks kuuks ja otsida tööd. Samasugused sätted kuuekuulise perioodi kohta on olemas ka **Austrias**. **Madalmaades** nähakse kolmandate riikide kodanikele ette võimalus taotleda

kuni kolm aastat pärast ülikooli lõpetamist või teadustöö lõpuleviimist kohanemise aastat, mis võimaldab otsida õpingute või teadustöö puhul asjassepuutuvat tööd.

Luksemburg teatas **teabe levitamise** heast tavast. Kui Sisserändedirektoraat tuvastab, et **kolmanda riigi kodanikul on võimalik saada soodsamat staatust**, teavitab ta asjaomast isikut sellest võimalusest. Seda tava toetavad vabaühendused, pakkudes sisserändajatele õigusnõu. **Ühendkuningriigi** esile toodud hea tava puudutab hindamist, kas sisserändajate tegevus on olnud kooskõlas nende staatusega seotud nõuetega (nt kontrollides maksuandmeid selle tagamiseks, et sisserändajad ei ole töötanud, kui töötamine ei ole viibimistingimuste kohaselt lubatud, või kontrollides seda, kas üliõpilase staatuse muuks staatuseks muutvad isikud on õpingud lõpetanud ja saanud Ühendkuningriigi kraadi jne), enne kui neil võimaldatakse oma staatust muuta. Selle tava eesmärk on avastada ja vähendada nõuete eiramist sisserändesüsteemis.

7 Järeldused

Rändestaatuste arv ja liik on liikmesriigiti erinev. Osa staatusi reguleeritakse ELi õigusega ja need on seetõttu olemas peaaegu kõikides liikmesriikides (nt perekonnal, haridusel ja teadustegevusel põhinevad staatused), v.a nendes, kes on otsustanud asjaomaseid õigusnorme mitte kohaldada või võtavad neid alles vastu. Teised staatused on riiklikud ning sõltuvad seega liikmesriigi rändepoliitikast ja -süsteemist. Kõikides liikmesriikides on üks või mitu **töötamisega** seotud riiklikku staatust. Teised riiklikud staatused ei pruugi eksisteerida eraldiseisvate staatustena, vaid võivad kuuluda ühe kategooriana üldisema rändevõimaluse alla (nt Rootsis ei eristata kõrgelt kvalifitseeritud töötajaid, hooajatöötajaid ja ettevõtjasiseselt üleviidud töötajaid, kuna kõik need kuuluvad tööalase staatuse alla).

Kõikides liikmesriikides on **vähemalt mõned võimalused** staatuse muutmiseks. Osa võimaldavad staatust muuta peaaegu kõikide kategooriate vahel, kuid teised kohaldavad piiravat lähenemisviisi. Liikmesriikide peamine **stiimul** selliste muutmiste lubamiseks on seotud **majanduslike kaalutlustega**. Peamiselt lähtutakse makromajanduslikest põhjustest, nagu tööjõu ja oskustöötajate nappuse kõrvaldamine ning andekate inimeste meelitamine ja hoidmine. Üsikus liikmesriigid peavad silmas ka **mikromajanduslikke** põhjuseid, mis on seotud nende rändesüsteemi kulutõhususe ja paindlikkuse suurendamisega. Lisaks nendele majanduslikele stiimulitele peavad mõned liikmesriigid silmas ka seda, et sisserändajatele staatuse muutmiseks loa andmine võib edendada nende **integratsiooni** ja takistada kokkuvõttes nende sattumist **ebaseaduslikku olukorda**. Osa liikmesriike leiavad ka, et teatavad staatuse muutmised võivad edendada **arenguga seotud eesmärkide** saavutamist kolmandate riikide

¹²⁸ Töökohad, mille puhul valitseb tööjõupuudus seoses kvalifikatsioonide, kogemuste või oskustega, mis on vajalikud majanduse nõuetekohaseks toimimiseks. www.djei.ie/en/What-We-Do/Jobs-Workplace-and-Skills/Employment-Permits/Employment-Permit-Eligibility/Highly-Skilled-Eligible-Occupations-List

¹²⁹ Üldise tööloa puhul on miinimumpalk 30 000 eurot; www.djei.ie/en/What-We-Do/Jobs-Workplace-and-Skills/Employment-Permits/Permit-Types/General-Employment-Permit.

kodanike päritoluriikides. Mitu liikmesriiki **lihtsustavad** staatuste muutmist kas tõhususe suurendamiseks või kolmandate riikide kodanike teatava kategooria hoidmiseks.

Kolmandate riikide kodanike peamised stiimulid staatuse muutmise taotlemiseks on seotud **senise staatuse** vältimatu **aegumisega** ja (sellega tihedalt seotud) päritoluriiki tagasisaatmise vältimisega, muude staatuste **suuremate õigustega** (paljud neist on sätestatud ELi ühiste nõuetega) ning **nende tegeliku olukorra muutumisega** (nt abiellumine ja seega staatuse muutmise pererändel põhinevaks staatuseks, füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise soov jmt).

Enamikus liikmesriikides **on staatuse muutmise taotlemisel vastuvõtukriteeriumid ja tingimused suuresti sarnased esmakordsete taotlejate suhtes kohaldatavate kriteeriumide ja tingimustega**. 13 liikmesriigis on kehtestatud erinevad kriteeriumid – enamasti on kriteeriume **vähendatud** võrreldes esmakordsete taotlejatega, kuid mõnikord on vastuvõtukriteeriume **suurendatud**, peamiselt seoses staatuse muutmise tasustatud tegevusega seotud staatusteks (**DE, ES, SE, UK**).

Seda, kas ja millises ulatuses avaldavad vähendatud vastuvõtukriteeriumid ja lihtsustatud menetlused mõju sellele, kui ulatuslikult taotlevad kolmandate riikide kodanikud staatuse muutmist, ei olnud võimalik kindlaks teha. Iirimaal ja Prantsusmaal on liikmesriikidest kõige suurem staatuste muutmise osakaal kehtivate elamislubade arvu kohta, kuid nende menetlused ei erine esmakordsete taotlejate suhtes kohaldatavatest menetlustest. **Ühendkuningriik** pakub vähendatud kriteeriume ja lihtsustatud menetlusi, kuid tema staatuste muutmise asjaomased osakaalud ei ole eriti kõrged. **Tšehhi Vabariigis**, kus rakendatakse erikriteeriume ja leebemaid nõudeid dokumentide suhtes, on seevastu täheldatud oma rändestaatust muutvate kolmandate riikide kodanike kõrget osakaalu.

Liikmesriikides on kõige sagedamini võimalik seaduslikult **muuta haridusel põhinevat staatust** ja sellised muutmised on ELis ka kõige levinumad. Mitmes liikmesriigis on sellist liiki staatuse muutmise üle peetud arutelusid ja tehtud õigusaktide muudatusi, kusjuures osa keskendus nende üliõpilaste hoidmisele, kes on oma õpingud edukalt lõpetanud ja omavad tööturu vajadustele vastavat kvalifikatsiooni, ja seetõttu on selliste staatuse muutmiste arv suurenenud. Teised püüdsid vähendada selle rändestaatuse kuritarvitamist ja seetõttu on staatuse muutmiste arv vähenenud. Näiteks põhjustas õpingutejärgse võimaluse tühistamine Ühendkuningriigis 2012. aastal staatuse muutmiste arvu vähenemist 44 127-lt 2012. aastal 12 779-le 2013. aastal. Liikmesriigid on kõige sagedamini **lihtsustanud** haridusel põhineva staatuse muutmist

tasustatud tegevusel põhinevaks staatuseks. Need muutmised **suurendavad** tavaliselt tööhõivele juurdepääsu, riigis viibimise kestuse ja perekonna taasühinemise võimalusega seotud **õigusi**.

Liikmesriikidel on kehtestatud mitmesugused riiklikud staatused, mis hõlmavad kolmandate riikide kodanikke, kes viibivad riigis töö ja füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise eesmärgil. **Tasustatud tegevusel** põhineva staatuse muutmise muuks staatuseks on teine kõige sagedasem muutmiste liik haridusel põhineva staatuse muutmise järel. 2014. aastal muutis oma staatust 4% kolmanda riigi kodanikest, kellel oli elamisluba tasustatud tegevuse alusel. Seaduslikud võimalused selliseks muutmiseks võivad majanduskriisi tulemusena muutuda piiratumaks, kuna osa liikmesriike kehtestavad meetmeid oma siseriikliku tööturu kaitseks (nt Bulgaaria ei luba enam staatuste muutmist tasustatud tegevusel põhinevaks staatuseks, samas kui Tšehhi Vabariik kehtestas täiendavad nõuded). **Sinise kaardi, kõrgelt kvalifitseeritud töötaja, teadlase ja töötaja** staatuste puhul on kõige rohkem seaduslikke võimalusi staatuse muutmise taotlemiseks ning need staatused annavad kõige suuremad õigused ja hüved.

Pererändel põhineva staatuse muutmise on küll sageli seaduslikult võimalik, kuid seda staatust muudetakse teistest harvem. Ajavahemikul 2010–2014 muutis igal aastal oma staatust ainult 1% isikutest, kes omasid pererändel põhinevat kehtivat elamisluba. Seda väikest osakaalu võib osaliselt selgitada kõnealuse staatusega võimaldatud riigis viibimise kestuse ning sellest tulenevate õiguste ja hüvede suhtelise pikaajalisusega, kuigi need sõltuvad suuresti sponsori staatusest.

Osa liikmesriike võimaldavad ka **kaitsega seotud olukordadel põhinevate staatuste** – nagu varjupaigataotleja staatus ja inimkaubanduse ohvri ajutine luba – **muutmist**. Üldiselt pakutakse inimkaubanduse ohvritele rohkem seaduslikke võimalusi staatuse muutmiseks kui varjupaigataotlejatele. **Rootsis** tundub olevat üsna ainulaadne olukord, sest varjupaigataotlejatel, kelle taotlus on jäetud rahuldamata, lubatakse teataval tingimustel muuta oma staatust töötamisel põhinevaks staatuseks. **Saksamaal** arutatakse samuti selle üle, kas varjupaigataotlejatel, kelle taotlus on jäetud rahuldamata, tuleks lubada muuta oma staatust töötamisel põhinevaks staatuseks. 2015. aasta augustis kehtestatud elamisloa seaduse muudatusega lihtsustati staatuse muutmist seaduslikult riigis viibimise staatuseks nende hästi integreerunud noorte ja noorukite puhul, kes olid saanud viibimisloa, ning nende isikute puhul, kelle väljasaatmine oli peatatud ja kes olid alaliselt ühiskonda integreerunud.

Üksikud liikmesriigid esitavad teavet staatuse muutmise seotud võimaluste ja nõuete kohta, kuigi

enamik neist esitab – sageli rändeküsimustele pühendatud ametlike veebisaitide kaudu – üksikasjalikke andmeid erinevate rändestaatuste ja asjaomaste vastuvõtumenetluste kohta, mis võib siiski olla kasulik nendele kolmandate riikide kodanikele, kes on staatuse muutmisest huvitatud.

Liikmesriikides ei ole süstemaatiliselt hinnatud kolmandate riikide kodanikel oma staatust riigi territooriumil muuta lubava riikliku poliitika **tõhusust ega mõju**. **Prantsusmaal** ja **Hispaanias** tehtud uuringud näitasid, et staatuse muutmist hõlbustavad õigusaktide muudatused võivad anda **positiivse panuse majandusse** ja toetada **integratsiooni**. **Saksamaal** tehtud uuringust selgus, et 55% välisriikide üliõpilastest jäi pärast kõrgharidusprogrammi läbimist staatuse muutmise tulemusena Saksamaale edasi. **Lätis** ilmnes uuringust, et staatuse muutmise menetlus oli liiga bürokraatlik ja liiga kallis ning erines ainult minimaalselt esmakordsete taotlejate suhtes rakendatavast menetlusest. Ühendkuningriik on tühistanud ühe magistrantidele ette nähtud staatuse muutmise seadusliku võimaluse, et vähendada rändesüsteemi kuritarvitamist. **Avalik arutelu** staatuse muutmise üle on ELis üldiselt **piiratud**.

Mitu liikmesriiki tuvastas riigiasutustel ja taotlejatel esinevaid **probleeme**, mis on seotud eelkõige järgmisega:

- ★ staatuse muutmise uuringute puudumine (**BG, LU**);
- ★ staatuse muutmise väärkasutamine ja kuritarvitamine kas sisserändajate endi või nende sponsorite või tööandjate poolt (**CZ, LT, LU, LV, SE** ja **UK**);
- ★ staatuse muutmise menetluse kaasatud sidusrühmade erinevad tavad (**DE, FR**);
- ★ teabe puudulik levitamine (**BE, FR**) ja
- ★ üleminekuperioodi elamisloa puudumine rahvusvaheliste üliõpilaste jaoks, mis võimaldaks otsida tööd (**ES**).

Mitmes liikmesriigis on kindlaks tehtud **hea tava**, eelkõige seoses järgmisega:

- ★ andekate isikute hoidmine (eelkõige puudutab rahvusvahelisi üliõpilasi, kes on oma õpingud edukalt lõpetanud (**BE, EE, FR, IE, LT, NL, PL** ja **SE**);
- ★ teabe levitamine (**LU**) ja
- ★ staatuse muutmise lihtsustamine nende jaoks, kes on taotlenud kaitset (**DE, SE**).

1. lisa. Õiguste miinimumnõuded ELi ja riiklikult reguleeritud staatuste puhul

Tabel A1.1. Õiguste miinimumnõuded ELi reguleeritud staatuste puhul

Rändestaatus	ELi õigusaktid	Töö	Sotsiaalkindlustus	Haridus	Viibimise kestus	Pikaajaline elamisloa	Õigusabi	Mobiilsus	Perekonna taasühinemine
Perekond	Perekonna taasühinemise direktiiv 2003/86/EÜ ja ühtse loa direktiiv 2011/98/EL (kui kolmanda riigi kodanikul on lubatud töötada)	Direktiiv 2003/86/EÜ: juurdepääs tööle ja füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemisele sarnaselt sponsoriga Direktiiv 2011/98/EL: võrdne kohtlemine kodanikega – töötingimused, sh palk ja vallandamine, tervishoid ja ohutus töökohal ning tööhõivetalituste pakutavad nõustamisteenused	Direktiiv 2011/98/EL: võrdne kohtlemine kodanikega määruses (EÜ) nr 883/2003 määratletud sotsiaalkindlustusharudes ning maksusoodustused	Direktiiv 2003/86/EÜ: juurdepääs haridusele ning kutsenõustamisele, alg- ja täiendkoolitusele ja ümberõppele sarnaselt sponsoriga Direktiiv 2011/98/EL: võrdne kohtlemine kodanikega hariduse ja kutsekoolituse ning kvalifikatsioonide tunnustamise valdkonnas	Direktiiv 2003/86/EÜ: vähemalt üks aasta, pikendatav	Ei ole märgitud	Ei hõlma	Sätted puuduvad	Direktiiv 2003/86/EÜ: jah, kui sponsoril on liikmesriigi väljaantud elamisloa kehtivusega üks aasta või rohkem ja tal on põhjendatud väljajaated saada alaline elamisõigus
Haridus	Üliõpilaste direktiiv 2004/114/EÜ	Üliõpilastel on õigus töötada ja teostada füüsilisest isikust ettevõtjatena majanduslikku tegevust. Liikmesriik võib võtta arvesse tööturu olukorda ja otsustada kohaldada eelneva loa nõuet. Kohaldatakse muid tingimusi.	Ei ole sätestatud	Jah, piiratud vastuvõtu eesmärgiga	Üliõpilased: vähemalt üks aasta (v.a juhul, kui kursus on lühem), pikendatav Kooliõpilased: kuni üks aasta	Direktiiv 2009/109/EÜ, artikkel 4: liikmesriigid võivad võtta arvesse poole elamisajast	Ei hõlma	Lubatud läbida osa oma õpingutest samadel tingimustel teises liikmesriigis.	Jah, vastavalt direktiivile 2003/86/EÜ, kui tal on elamisloa kehtivusega üks aasta või rohkem ja tal on põhjendatud väljajaated saada alaline elamisõigus
Teadustegevus	Teadlaste direktiiv 2005/71/EÜ	Jah, kuid ainult teadustegevus ja õpetamine; võrdne kohtlemine kodanikega töötingimuste valdkonnas, sh palk ja vallandamine	Võrdne kohtlemine kodanikega määruses (EMÜ) nr 1408/71 määratletud sotsiaalkindlustusharudes ning maksusoodustused	Võrdne kohtlemine kodanikega kvalifikatsioonide tunnustamisel	Vähemalt üks aasta (v.a juhul, kui uurimisprojekt on lühem), pikendatav	Ei ole märgitud	Ei hõlma	Lubatud teha osa oma teadustegevusest samadel tingimustel teises liikmesriigis.	Jah, vastavalt direktiivile 2003/86/EÜ, kuid minimaalse elamisperioodi nõudeta.
Sinine kaart	Sinise kaardi direktiiv 2009/50/EÜ ja ühtse loa direktiiv 2011/98/EL	Sinise kaardi direktiiv 2009/50/EÜ: esimesel kahel seaduslikult riigis elamise aastal on juurdepääs tööturule piiratud vastuvõtutingimustele vastavate tegevusaladega. Esimese kahe aasta järel võivad liikmesriigid tagada võrdse kohtlemise kodanikega	Sinise kaardi direktiiv 2009/50/EÜ: Võrdne kohtlemine kodanikega määruses (EMÜ) nr 1408/71 määratletud sotsiaalkindlustusharudes Direktiiv 2011/98/EL: võrdne kohtlemine kodanikega maksusoodustuste valdkonnas	Sinise kaardi direktiiv 2009/50/EÜ: võrdne kohtlemine kodanikega hariduse ja kutsekoolituse ning kvalifikatsioonide tunnustamise valdkonnas	Sinise kaardi direktiiv 2009/50/EÜ: 1–4 aastat, pikendatav	Sinise kaardi direktiiv 2009/50/EÜ: kõlblik	Ei hõlma	Sinise kaardi direktiiv 2009/50/EÜ: võivad asjaomane isik ja tema pereliikmed liikuda kõrgelt	Jah, vastavalt direktiivile 2003/86/EÜ, kuid ilma nõudeta, et isikul peavad olema põhjendatud väljajaated saada alaline elamisõigus, ja minimaalse elamisperioodi nõudeta.

Kokkuvõtte aruanne „Rändestaatuse ja riigis viibimise eesmärgi muutmise: ELi liikmesriikide lähenemisviiside ülevaade“

Rändestaatus	ELi õigusaktid	Töö	Sotsiaalkindlustus	Haridus	Viibimise kestus	Pikaajaline elamisluba	Õigusabi	Mobiilsus	Perekonna taasühinemine
		juurdepääsul kõrgelt kvalifitseeritud tööle. Direktiiv 2011/98/EL: võrdne kohtlemine kodanikega – töötingimused, sh palk ja vallandamine, tervishoid ja ohutus töökohal ning tööhõivetalituste pakutavad nõustamisteenused						kvalifitseeritud töö tegemiseks samadel tingimustel teise liikmeriiki	
Hooajatöötaja	Hooajatöötajate direktiiv 2014/36/EL	Võrdne kohtlemine kodanikega – töötamise tingimused, sealhulgas minimaalne tööga, ning töötingimused, palk ja koondamine, töötunnid, puhkus ja pühad, tervishoiu- ja ohutusnõuded töökohal	Võrdne kohtlemine kodanikega määruse (EÜ) nr 883/2004 artiklis 3 määratletud sotsiaalkindlustusharudes ning maksusoodustuste valdkonnas. Liikmesriik võib välistada peretoetused ja töötuhüvitised	Võrdne kohtlemine kodanikega hariduse ja kutsekoolituse ning kvalifikatsioonide tunnustamise valdkonnas. Liikmesriik võib piirata hariduse ja kutsekoolituse otseselt konkreetse tööga seotud valdkonnaga	5–9 kuud /12kuuline periood	Direktiiv 2009/109/EÜ, artikkel 3: ei ole kõlblik	Ei hõlma	Sätted puuduvad	Sätted puuduvad
Ettevõtjasiseselt üleviidud töötaja	Ettevõtjasiseselt üleviidud töötajate direktiiv 2014/66/EL	Võrdne kohtlemine kodanikega – töötamise tingimused, sealhulgas töötingimused, palk, töötunnid, puhkus ja pühad, tervishoiu- ja ohutusnõuded töökohal, mittediskrimineerimine.	Võrdne kohtlemine kodanikega määruse (EÜ) nr 883/2004 artiklis 3 määratletud sotsiaalkindlustusharudes. Liikmesriik võib välistada peretoetused, kui ettevõtjasiseselt üleviidud töötaja lubatakse riiki perioodiks, mis ei ületa üheksat kuud.	Võrdne kohtlemine kodanikega kvalifikatsioonide tunnustamisel.	Vähemalt üks aasta või üleviimise kestus, kui see on lühem, ja kuni 3 aastat	Ei ole märgitud	Ei hõlma	Ettevõtjasiseselt üleviidud töötaja võib siseneda ühte või mitmesse liikmesriiki ning seal viibida ja töötada samadel tingimustel.	Jah, vastavalt direktiivile 2003/86/EÜ, ilma minimaalse elamisperioodi nõudeta ja ilma nõudeta, et isikul peavad olema põhjendatud väljajaated saada alaline elamisõigus.
Varjupaigataotleja	Vastuvõtutingimuste direktiiv 2013/33/EL	Juurdepääs tööturule hiljemalt 9 kuu pärast rahvusvahelise kaitse taotluse esitamise kuupäevast, siseriiklikus õiguses ettenähtud tingimustel.	Ei, kuid õigus materiaalsele vastuvõtutingimustele, taotlejate piisav elatustase ja eelkõige haavatavate isikute tervishoid. Need sätted võivad sõltuda piisavate elatusvahendite puudumisest või nõuda taotlejatelt kulude täielikku või osalist katmist.	Alaerialtel on õigus saada juurdepääs haridussüsteemile kodanikega sarnastel tingimustel. See võib olla piiratud riikliku haridussüsteemiga. Kui selline juurdepääs ei ole võimalik, tuleb teha muud haridusalased korraldused. Liikmesriik võib anda taotlejatele juurdepääsu kutsekoolitusele.	Seni kuni taotlus on menetlemisel või hindamisel	Direktiiv 2009/109/EÜ, artikkel 3: ei ole kõlblik	Liikmesriik peab esitama teabe üksuste kohta, mis annavad konkreetset õigusabi ja pakuvad nõustamist.	Sätted puuduvad	Sätted puuduvad

Kokkuvõttev aruanne „Rändestaatuse ja riigis viibimise eesmärgi muutmine: ELi liikmesriikide lähenemisviiside ülevaade“

Rändestaatus	ELi õigusaktid	Töö	Sotsiaalkindlustus	Haridus	Viibimise kestus	Pikaajaline elamisluba	Õigusabi	Mobiilsus	Perekonna taasühinemine
Inimkaubanduse ohver	Inimkaubanduse ohvrite direktiiv 2004/81/EÜ ja direktiiv 2011/36/EL	Direktiiv 2004/81/EÜ: elamisloa omanikele tuleb anda juurdepääs tööturule, kuid vastavalt siseriikliku õigusega kehtestatud eeskirjadele ja tingimustele.	Juurdepääs sotsiaalkindlustusele puudub, kuid: direktiiv 2004/81/EÜ: elatustase, mis võimaldab tagada toimetuleku, juurdepääs erakorralisele arstiabi ja hoolitsemise kõige haavatavamate isikute erivajaduste eest, juurdepääs skeemidele, mille eesmärk on tagada tagasipöördumine normaalse ühiskonnaelu juurde. Direktiiv 2011/36/EL: liikmesriik peab pakkuma ohvritele abi ja toetust enne kriminaalmenetlust, selle aja ja pärast seda: elatustase, mis võimaldab tagada ohvrite toimetuleku, eluase, materiaalne abi, vajalik arstiravi.	Direktiiv 2004/81/EÜ: alaealised elamisloa omanikud peavad saama juurdepääsu haridussüsteemile kodanikega samadel tingimustel, kuid see võib olla piiratud riikliku haridussüsteemiga. Täiskasvanud elamisloa omanikele tuleb anda luba juurdepääsuks haridusele ja kutsekoolitusele, kuid vastavalt siseriikliku õigusega kehtestatud eeskirjadele ja tingimustele.	Direktiiv 2004/81/EÜ: vähemalt kuus kuud, pikendatav	Ei ole märgitud	Direktiiv 2004/81/EÜ: suulise ja kirjaliku tõlke teenused; võib anda tasuta õigusabi, kui see on ette nähtud, siseriiklikus õiguses sätestatud tingimustel. Pärast elamisloa väljaandmist võib liikmesriik anda kolmanda riigi kodanikule, kellel puuduvad piisavad vahendid ja on erivajadused, vajalikku arsti- või muud abi. Direktiiv 2011/36/EL: liikmesriik peab pakkuma õigusnõustamist, seaduslikku esindamist (tasuta, kui ohvril puuduvad piisavad rahalised vahendid), nõustamist ja teavet, suulise ja kirjaliku tõlke teenuseid.	Sätted puuduvad	Jah, vastavalt direktiivile 2003/86/EÜ, kui sponsoril on liikmesriigi väljaantud elamisluba kehtivusega üks aasta või rohkem ja tal on põhjendatud väljavaated saada alaline elamisõigus

Tabel A1.2. Õiguste miinimumnõuded ELi õigusega reguleeritud riiklike staatuste puhul

Rändekategooria	ELi õigusaktid	Töö	Sotsiaalkindlustus	Haridus	Perekonna taasühinemine
Kõrgelt kvalifitseeritud töötaja	Riiklik staatus ja ühtse loa direktiiv 2011/98/EL	Direktiiv 2011/98/EL: võrdne kohtlemine kodanikega – töötingimused, sh palk ja vallandamine, tervishoid ja ohutus töökohal ning tööhõivetalituste pakutavad nõustamisteenused	Direktiiv 2011/98/EL: võrdne kohtlemine kodanikega määruses (EÜ) nr 883/2003 määratletud sotsiaalkindlustusharudes ning maksusoodustused	Direktiiv 2011/98/EL: võrdne kohtlemine kodanikega hariduse ja kutsekoolituse ning kvalifikatsioonide tunnustamise valdkonnas	Jah, vastavalt direktiivile 2003/86/EÜ, kui tal on elamisluba kehtivusega üks aasta või rohkem ja tal on põhjendatud väljavaated saada alaline elamisõigus
Töötaja	Riiklik staatus ja ühtse loa direktiiv 2011/98/EL	Direktiiv 2011/98/EL: võrdne kohtlemine kodanikega – töötingimused, sh palk ja vallandamine, tervishoid ja ohutus töökohal ning tööhõivetalituste pakutavad nõustamisteenused	Direktiiv 2011/98/EL: võrdne kohtlemine kodanikega määruses (EÜ) nr 883/2003 määratletud sotsiaalkindlustusharudes ning maksusoodustused	Direktiiv 2011/98/EL: võrdne kohtlemine kodanikega hariduse ja kutsekoolituse ning kvalifikatsioonide tunnustamise valdkonnas	Jah, vastavalt direktiivile 2003/86/EÜ, kui tal on elamisluba kehtivusega üks aasta või rohkem ja tal on põhjendatud väljavaated saada alaline elamisõigus
Füüsilisest isikust ettevõtja	Riiklik staatus				Jah, vastavalt direktiivile 2003/86/EÜ, kui tal on elamisluba kehtivusega üks aasta või rohkem ja tal on põhjendatud väljavaated saada alaline elamisõigus
Ettevõtja	Riiklik staatus				Jah, vastavalt direktiivile 2003/86/EÜ, kui tal on elamisluba kehtivusega üks aasta või rohkem ja tal on põhjendatud väljavaated saada alaline elamisõigus
Investor	Riiklik staatus				Jah, vastavalt direktiivile 2003/86/EÜ, kui tal on elamisluba kehtivusega üks aasta või rohkem ja tal on põhjendatud väljavaated saada alaline elamisõigus
Pikaajalise (D-liiki) viisa omanik	Riiklik staatus				Jah, vastavalt direktiivile 2003/86/EÜ, kui tal on elamisluba kehtivusega üks aasta või rohkem ja tal on põhjendatud väljavaated saada alaline elamisõigus

2. lisa. Seaduslikud võimalused staatuse muutmiseks

Tabel A2.1. Seaduslikud võimalused staatuse muutmiseks riigist lahkumata

Staatuseks Staatusest	Perekond	Haridus	Teadus- tegevus	Sinine kaart	Kõrgelt kvalifits. töötaja	Töötaja ¹³⁰	Füüsilisest isikust ettevõtja	Ettevõtja	Hooaja- töötaja	Ettevõtja- siseselt üleviidud töötaja	Investor	Pikaajalise (D-liiki) viisa omanik	Inimkaubandu se ohver	Muu (täpsustada)
Perekond (see staatus on 24 liikmesriigis)		(21) AT, BE, BG, CZ, DE, EE, EL, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK	(21) AT, BE, BG, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK	(17) AT, BE, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, LU, LV, NL, PL, SI, SK	(9) AT, BE, DE, ES, FI, FR, IE, LV, NL,	(21) AT, BE, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK	(18) AT, BE, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LU, LV, NL, SE, SI, SK	(12) BG, CZ, DE, EE, ES, FR, HU, IE, LT, LV, PL, SK	(6) AT, CZ, HR, LV, SI, SK	(8) AT, CZ, EL, HR, LT, LV, PL, SK	(9) BG, CY, EL, ES, FR, HU, IE, LV, NL	(2) LT, LV	(18) BE, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HU, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK	(10) AT*, BE**, CY*, CZ*, DE*, EL*, ES, LU*, PL*, SI*
Haridus (24) ¹³¹	(23) AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LV, NL, PL, SE, SI, SK, UK		(20) AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, LT, LV, NL, PL, SE, SI, SK	(18) AT, BE, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, LT, LV, NL, PL, SE, SI, SK	(12) AT, BE, CY, DE, ES, FI, FR, IE, LV, NL, SI, UK (piirangutega)	(23) AT, BE, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK, UK (piirangutega)	(17) AT, BE, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LV, NL, SE, SI, SK	(13) BG, CZ, DE, EE, ES, FR, HU, IE, LT, LV, PL, SK, UK (erirahas- tamisega)	(7) AT, CY, CZ, HR, LV, SI, SK	(7) AT, CZ, HR, LT, LV, PL, SK	(10) BG, CY, ES, FR, HR, HU, IE, LV, NL, UK	(2) LT, LV	(18) BE, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HU, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK	(8) BE**, CY*, CZ*, DE*, EL*, ES, PL*, SI*
Teadustegevus (23)	(23) AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK	(20) AT, BE, BG, CZ, DE, EE, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK	Puudub: UK	(14) AT, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, LU, LV, NL, SE, SI	(11) AT, BE, CY, DE, ES, FI, FR, IE, LV, NL, SI	(20) AT, BE, CY, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, IE, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK	(18) AT, BE, CY, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, IE, LU, LV, NL, SE, SI, SK	(12) BG, CZ, DE, EE, ES, FR, HU, IE, LT, LV, PL, SK	(6) AT, CZ, HR, LV, SI, SK	(7) AT, CZ, HR, LT, LV, PL, SK	(9) BG, CY, ES, FR, HR, HU, IE, LV, NL	(2) LT, LV	(18) BE, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HU, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK	(9) BE**, CY*, CZ*, DE*, EL*, ES, LU*, PL*, SI*
Sinine kaart (22)	(21) AT, BE, BG, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE,	(19) AT, BE, BG, CZ, DE, EE, FI, FR, HR, HU, IT, LT, LU, LV, PL, NL, SE, SI, SK	(19) AT, BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK	Puudub: IE, UK	(9) AT, BE, DE, ES, FI, FR, LV, NL, SI	(18) AT, BE, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK	(16) AT, BE, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, LU, LV, NL, SE, SI, SK	(11) BG, CZ, DE, EE, ES, FR, HU, LT, LV, PL, SK	(6) AT, CZ, HR, LV, SI, SK	(7) AT, CZ, HR, LT, LV, PL, SK	(7) BG, ES, FR, HR, HU, LV, NL	(1) LV	(16) BE, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK	(8) BE**, CZ*, DE*, EL*, ES, LU*, PL*, SI*

¹³⁰ UK Tier 2 Üldine puhul on teatatud staatuse muutmise võimalustest.¹³¹ LVs on ainult ülikooli lõpetanud üliõpilastel õigus muuta oma riigis viibimise eesmärki LVst lahkumata.

Kokkuvõttev aruanne „Rändestaatuse ja riigis viibimise eesmärgi muutmine: ELi liikmesriikide lähenemisviiside ülevaade“

Staatuseks Staatusest	Perekond	Haridus	Teadus- tegevus	Sinine kaart	Kõrgelt kvalifits. töötaja	Töötaja ¹³⁰	Füüsilisest isikust ettevõtja	Ettevõtja	Hooaja- töötaja	Ettevõtja- siseselt üleviidud töötaja	Investor	Pikaajalise (D-liiki) viisa omanik	Inimkaubandu se ohver	Muu (täpsustada)
	SI, SK													
Kõrgelt kvalifits. töötaja (15)	(13) AT, BE, BG, DE, ES, FI, FR, IE, IT, LV, NL, SI, UK	(12) AT, BE, BG, DE, FI, FR, IE, IT, LV, NL, SI, UK	(11) AT, BE, BG, DE, ES, FI, FR, IE, LV, NL, SI	(9) AT, BE, DE, ES, FI, FR, LV, NL, SI	Puudub: CZ, EE, HR, HU, LT, LU, PL, SE, SK	(11) AT, BE, CY, DE, ES, FI, FR, IE, LV, NL, SI	(10) AT, BE, DE, ES, FI, FR, IE, LV, NL, SI	(7) BG, DE, ES, FR, IE, LV, UK	(4) AT, CY, LV, SI	(2) AT, LV	(8) BG, CY, ES, FR, IE, LV, NL, UK	(1) LV	(9) BE, CY, DE, ES, FI, FR, , LV, NL, SI	(5) BE**, CY*, DE*, ES, SI*
Töötaja (24)	(24) AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK, UK	(21) AT, BE, BG, CZ, DE, EE, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK, UK	(21) AT, BE, BG, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, LT, LV, LU, NL, PL, SE, SI, SK	(17) AT, BE, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, LT, LU, LV, NL, PL, SK	(11) AT, BE, CY, DE, ES, FI, FR, IE, LV, NL, SI	(17) AT, BE, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, IE, LU, LV, NL, SE, SI, SK	(13) BG, CZ, DE, EE, ES, FR, HU, IE, LT, LV, PL, SK, UK	(5) CZ, HR, LV, SI, SK	(7) AT, CZ, HR, LT, LV, PL, SK	(10) BG, EL, ES, FR, HR, HU, IE, LV, NL, UK	(2) LT, LV	(18) BE, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, LT, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK	(9) BE**, CY*, CZ*, DE*, EL*, ES, LU*, PL*, SI*	
Füüsilisest isikust ettevõtja (21)	(19) AT, BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LU, LV, NL, SE, SI, SK	(18) AT, BE, BG, CZ, DE, EE, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LU, LV, NL, SE, SI, SK	(18) AT, BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, IE, LU, LV, NL, SE, SI, SK	(16) AT, BE, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, LU, LV, NL, SI, SK	(11) AT, BE, CY, DE, ES, FI, FR, IE, LV, NL, SI	(20) AT, BE, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LU, LV, NL, SE, SI, SK	Puudub: LT, PL, UK	(9) BG, CZ, DE, EE, ES, FR, HU, IE, LV	(6) CZ, CY, HR, LV, SI, SK	(5) AT, CZ, HR, LV, SK	(9) BG, CY, ES, FR, HR, HU, IE, LV, NL	(1) LV	(16) BE, CY, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, LU, LV, NL, SE, SI, SK	(7) BE**, CY*, CZ*, DE*, ES, LU*, SI*
Ettevõtja (17)	(16) BG, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LV, PL, SK, UK	(14) BG, CZ, DE, EE, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LV, PL, SK	(14) BG, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, IE, LT, LV, PL, SK	(10) CZ, DE, EE, ES, FR, HR, HU, LV, PL, SK	(6) DE, ES, FR, IE, LV, UK	(13) CZ, DE, EE, ES, FR, HR, HU, IE, LT, LV, PL, SK, UK	(9) CZ, DE, EE, ES, FR, HR, HU, IE, LV	Puudub: AT, BE, FI, LU, NL, SE, SI	(4) CZ, HR, LV, SK	(6) CZ, HR, LT, LV, PL, SK	(8) BG, ES, FR, HR, HU, IE, LV, UK	(2) LT, LV	(12) CZ, DE, EE, ES, FR, HR, HU, LT, LV, PL, SE, SK	(4) CZ*, DE*, ES, PL*
Hooajatöötaja (15)	(10) CZ, DE, EL, ES, FR, HR, HU, IT, SI, LV	(6) CZ, DE, HR, IT, LV, SI	(6) CZ, DE, HR, HU, LV, SI	(4) CZ, HR, LV, SI	(4) CY, DE, LV, SI	(6) CY, DE, HR, IT, LV, SI	(4) DE, HR, LV, SI	(2) DE, LV	Puudub: BE, BG, EE, FI, IE, LU, PL, SE, UK	(3) CZ, HR, LV	(5) BG, CY, HR, HU, LV	(1) LV	(10) CY, CZ, DE, EL, ES, HR, HU, LV, SI, SK	(5) CY*, CZ*, DE*, EL*, SI*

Kokkuvõttev aruanne „Rändestaatuse ja riigis viibimise eesmärgi muutmine: ELi liikmesriikide lähenemisviiside ülevaade“

Staatuseks Staatusest	Perekond	Haridus	Teadus- tegevus	Sinine kaart	Kõrgelt kvalifits. töötaja	Töötaja ¹³⁰	Füüsilisest isikust ettevõtja	Ettevõtja	Hooaja- töötaja	Ettevõtja- siseselt üleviidud töötaja	Investor	Pikaajalise (D-liiki) viisa omanik	Inimkaubandu se ohver	Muu (täpsustada)
Ettevõtja- siseselt üleviidud töötaja (16)	(15) AT, CZ, DE, EL, ES, FR, HR, IE, IT, LT, LV, PL, SI, SK, UK	(10) AT, CZ, HR, IT, LT, LV, PL, SI, SK, UK	(9) AT, CZ, ES, HR, LT, LV, PL, SI, SK	(8) AT, CZ, ES, HR, LV, PL, ¹³² SI, SK	(5) AT, ES, IE, LV, SI	(10) AT, CZ, HR, ES, IE, LT, LV, PL, SI, SK	(7) AT, CZ, ES, HR, LV, SI, SK	(7) CZ, ES, LT, LV, PL, SK, UK	(4) CZ, HR, LV, SK	Puudub: BE, BG, EE, FI, HU, LU, NL, SE	(4) ES, HR, LV, UK	(2) LT, LV	(9) CZ, DE, ES, HR, LT, LV, PL, SI, SK	(5) CZ*, DE*, EL*, ES, PL*
Investor (13)	(12) BG, CY, EL, ES, FR, HR, HU, IE, IT, LV, NL, UK	(8) BG, CY, FR, IE, HR, HU, LV, NL	(9) BG, CY, ES, FR, HR, HU, IE, LV, NL	(6) ES, FR, HR, HU, LV, NL	(8) BG, CY, ES, FR, IE, LV, NL, UK	(9) CY, ES, FR, HR, HU, IE, LV, NL, UK	(8) CY, ES, FR, HR, HU, IE, LV, NL	(8) BG, ES, FR, HR, HU, IE, LV, UK	(3) CY, HR, LV	Puudub: AT, BE, CZ, DE, EE, FI, LT, LU, PL, SE, SK	(1) LV	(7) CY, ES, FR, HR, HU, LV, NL	(2) EL*, ES	
Pikaajalise (D- liiki) viisa omanik (22)	(13) BG, DE, EE*, EL, ES, FR, HU, IT, LT, LU, PL, SI, SK	(9) BG, DE, EE*, FR, LT, LU, PL, SI, SK	(11) BG, DE, EE*, FR, HU, LT, LU, LV, PL, SI, SK	(8) DE, EE*, FR, LU, LV, PL, SI, SK ¹³³	(3) DE, FR, SI	(9) DE, EE*, FR, LT, LU, PL, SI, SE, SK	(4) DE, FR, LU, SI, SK	(9) BG, DE, EE*, ES, FR, LT, LV, PL, SK	(3) DE, SI, SK	(4) DE, LT, PL, SK	(5) BG, ES, FR, HU, LV	Puudub: IE, UK	(13) BE, DE, EE, ES, FR, HU, LT, LU, LV, PL, SE, SI, SK	(6) BE**, CZ*, DE*, ES, LU*, PL*
Varjupaiga- taotleja (24)	(11) DE, EE, ES, FI, HU, IT, LT, LV, SI, SE, UK	(5) DE**, EE, LT, LV, NL*, SI	(7) DE**, EE, ES, FI, HU, LT, LV	(4) EE, ES, FI, LV	(4) DE**, ES, FI, LV	(7) DE**, EE, ES, FI, IT, LV, SE	(5) EE, ES, FI, IT, LV	(4) EE, ES, LT, LV	(1) LV	(2) LT, LV	(2) ES, LV	(2) LT, LV	(14) AT, BE, CY, CZ, DE, EE, ES, FI, HU, LT, LU, LV, PL, SE	(5) BE**, CZ*, DE*, ES, SI*
Inimkaubanduse ohver (23)	(19) BE, BG, CZ, DE, EE, EL, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LV, NL, PL, SE, SI, SK	(18) BE, BG, CZ, DE, EE, EL, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LV, NL, PL, SE, SK	(17) BE, BG, CZ, DE, EE, EL, FI, FR, HR, HU, IE, LT, LV, NL, PL, SI, SK	(12) BE, CZ, EE, EL, FI, FR, HR, HU, LV, NL, PL, SI	(8) BE, DE, FI, FR, IE, LV, NL, SI	(18) AT, BE, CZ, DE, EE, EL, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LV, NL, PL, SI, SK	(13) AT, BE, CZ, EE, FI, FR, HR, HU, IE, LV, NL, SI, SK	(12) BG, CZ, EE, FR, HR, HU, IE, LT, LV, PL, SI, SK	(4) CZ, HR, LV, SK	(6) CZ, HR, IE, LT, LV, PL	(9) BG, CY, EL, FR, HR, HU, IE, LV, NL	(3) BE, LT, LV	Puudub: UK	(8) BE**, CY*, CZ*, DE*, EL*, LU*, PL*, SI*
Muu (täpsustada)	(7) AT*, AT**, BE*, CY*, CZ*, DE*, LU*, SI*	(7) AT**, BE*, CZ*, DE*, EL*, LU*, SI*	(7) AT**, BE*, CZ*, DE*, EL*, LU*, SI*	(6) AT**, BE*, CZ*, EL*, LU*, SI*	(4) AT**, BE*, DE*, SI*	(7) AT**, AT**, BE*, CZ*, DE*, EL*, LU*, SI*	(6) AT**, AT**, BE*, CZ*, EL*, LU*, SI*	(1) CZ*	(3) AT**, CZ*, SI*	(2) AT**, CZ*	(2) CY*, EL*	(3) AT**, BE*, CZ*	(8) AT**, BE**, CZ*, DE*, EL*, LU*, PL*, SI*	

Märkus: tabelit tuleb lugeda järgmiselt: staatuse muutmine staatuseks (vasakult paremale).

¹³² Eranditega.

¹³³ Ei kehti, kui viisa anti rahvusvahelistest lepingutest tulenevate Slovakkia kohustuste täitmiseks.

Riigid on tähestikulises järjekorras akronüümide, mitte riikide täielike nimede järgi. Liikmesriigid, kus on suurim arv muutmisi lubatud ühe kategooria kohta (staatusest staatuseks), on tähistatud helekollasega. Muutmised, mis on lubatud 15 või rohkemas liikmesriigis, on tähistatud heleroheliseaga.

Kuigi osa staatusi ei eksisteeri eraldi staatusena (nt ettevõtja BEs ja SEs), võivad kolmandate riikide kodanikud saada elamisloa muude olemasolevate skeemide kaudu (nt Rootsis ja Eestis on kõrgelt kvalifitseeritud töötaja, ettevõtjasiseselt üleviidud töötaja ja hooajatöötaja (SE) töötajate kategooria alamrühmad). Järjepidevuse huvides ei kajastata tabelis sellist teavet.

Muu:

AT*: ajutine elamisluba – sotsiaalteenuste osutaja; AT** – viibimisluba; AT*** – humanitaarsetel kaalutlustel antud staatused

BE*: pensionäri viisa; BE**: humanitaarsetel ja meditsiinilistel kaalutlustel riigis viibimise seadustamise ootel; pensionäri viisa

CZ*: viibimisluba

CY*: külastaja

DE*: viibimisluba (väljasaatmine peatatud); DE**: varjupaigataotlejate puhul ainult erandjuhul liidumaa kõrgeima võimu loal

EE*: teatavatel juhtudel on muutmine võimalik

EL*: humanitaarsetel kaalutlustel

LU*: riigis viibimise luba isiklikel põhjustel, riigis viibimise luba sportlastele, riigis viibimise luba erakorraliselt põhjustel ja riigis viibimise luba arstiabi saajatele

NL*: varjupaigataotlejatele, kes ootavad otsust, ja neile, kes on ammendanud kõik seaduslikud meetmed, võimalused on piiratud riigis viibimise jätkamisega muudel põhjustel peale varjupaiga. Erandjuhtudel, kui Ülikooli Abifond (UAF)¹³⁴ seda otsustab, võivad varjupaigataotlejad kasutada ära kõrgelt kvalifitseeritud sisserändajate skeemi.

PL*: riiklikud kaitsevormid

SI*: Sloveeni päritolu välismaalased, ebaseadusliku töö ohvrid

---

¹³⁴ UAF toetab kõrgelt kvalifitseeritud pagulasi sobiva positsiooni saavutamisel elus. Nad jälgivad nende õpinguid ja leiavad neile nende oskustele vastava töö. www.uaf.nl

Tabel A2.2. Staatuse muutmise seaduslike võimaluste osakaal liikmesriikides iga rändestaatust omavate riikide koguarvust

From \	Family	Education	Research	Blue card	Highly qualified worker	Employee	Self-employed	Business owner	Seasonal worker	ICT	Investor	Long-stay (D-type) visa holder	Victim of trafficking
Family		88%	91%	77%	60%	88%	86%	71%	40%	50%	69%	9%	78%
Education	96%		87%	82%	80%	96%	81%	76%	47%	44%	77%	9%	78%
Research	100%	87%		64%	73%	87%	86%	71%	40%	44%	69%	9%	78%
Blue card	95%	86%	86%		60%	82%	73%	65%	40%	44%	54%	5%	73%
Highly qualified worker	87%	80%	73%	60%		73%	67%	41%	27%	13%	62%	7%	60%
Employee	100%	88%	91%	77%	73%		81%	76%	33%	44%	77%	9%	78%
Self-employed	90%	86%	86%	73%	73%	95%		53%	40%	31%	69%	5%	76%
Business owner	94%	82%	82%	59%	35%	76%	53%		27%	38%	62%	12%	71%
Seasonal worker	67%	40%	40%	27%	27%	40%	27%	13%		20%	38%	7%	67%
ICT	94%	63%	56%	50%	31%	63%	44%	44%	27%		31%	13%	56%
Investor	92%	62%	69%	46%	62%	69%	62%	62%	23%	15%		8%	54%
Long-stay (D-type) visa holder	59%	41%	50%	36%	20%	41%	18%	53%	20%	25%	38%		59%
Asylum	46%	21%	29%	18%	27%	29%	24%	24%	7%	13%	15%	9%	61%
Victim of trafficking	83%	78%	74%	55%	53%	78%	62%	71%	27%	38%	69%	14%	

Märkus: tabelit tuleb lugeda järgmiselt: staatuse muutmine staatuseks (vasakult paremale). Osakaal arvutatakse järgmiselt: seaduslike võimaluse arv jagatakse nende liikmesriikide arvuga, kus see staatus on olemas. Seda tuleb lugeda järgmiselt: 60% liikmesriikidest, kus on pererändel põhinev ja kõrgelt kvalifitseeritud töötaja staatus, võimaldavad pererändel põhineva staatuse muutmist kõrgelt kvalifitseeritud töötaja staatuseks (vt absoluutarvud tabelis A2.1)

EN	ET
From	Staatusest
Family	Perekond
Education	Haridus
Research	Teadustegevus
Blue Card	Sinine kaart
Highly qualified worker	Kõrgelt kvalifitseeritud töötaja
Employee	Töötaja
Self-employed	Füüsilisest isikust ettevõtja
Business owner	Ettevõtja

Seasonal worker	Hooajatöötaja
ICT	Ettevõtjasiseselt üleviidud töötaja
Investor	Investor
Long-stay (D-type) visa holder	Pikaajalise (D-liiki) viisa omanik
Asylum	Varjupaigataotleja
Victim of trafficking	Inimkaubanduse ohver

3. lisa. Ühised vastuvõtukriteeriumid

Tabel A3.1. Ühiste vastuvõtukriteeriumide ülevaade

Staatuse	Ühised kriteeriumid	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	NL	PL	SE	SI	SK	UK ¹³⁵	
Perekond	Tervisekindlustus	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓ ¹³⁶	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓		
	Piisavad rahalised vahendid	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
	Karistusregistri väljavõte	✓	✓		✓	✓				✓	✓						✓	✓	✓	✓					✓	
	Elukoht	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓				✓	✓
	Riigilõiv		✓			✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
Haridus	Tervisekindlustus	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓				
	Piisavad rahalised vahendid	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	Karistusregistri väljavõte	✓	✓		✓	✓			✓		✓ ¹³⁷	✓					✓	✓	✓	✓					✓ ¹³⁸	
	Elukoht	✓	✓	✓	✓	✓		✓				✓		✓		✓	✓	✓	✓		✓ ¹³⁹				✓	
	Riigilõiv		✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓			✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
Teadustegevus	Tervisekindlustus		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓	
	Piisavad rahalised vahendid			✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓				✓	
	Karistusregistri väljavõte	✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	
	Elukoht	✓	✓	✓				✓			✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓					✓	
	Riigilõiv		✓			✓		✓		✓	✓		✓	✓	✓ ¹⁴⁰	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			
Sinine kaart	Tervisekindlustus	✓	✓				✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			
	Piisavad rahalised vahendid	✓	✓			✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓			✓		✓	✓	✓	✓	✓		✓	
	Karistusregistri väljavõte	✓	✓	✓		✓			✓	✓	✓					✓	✓	✓	✓	✓					✓	
	Elukoht	✓	✓			✓		✓			✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓					✓	
	Riigilõiv		✓			✓		✓		✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	
Kõrgelt kvalifitseeritud töötaja	Tervisekindlustus	✓	✓		✓		✓		✓	✓		✓				✓			✓	✓						
	Piisavad rahalised vahendid	✓	✓				✓			✓	✓	✓			✓	✓			✓	✓						✓
	Karistusregistri väljavõte	✓	✓		✓				✓	✓	✓					✓			✓	✓						
	Elukoht	✓	✓		✓							✓				✓			✓	✓						

¹³⁵ UK nõuab praegu välisriigi karistusregistri tõendit ettevõtja (Tier 1 (Ettevõtja)) ja investori (Tier 1 (Investor)) staatuse taotlemisel. Neid staatusi on kasutatud nõude katsetamiseks; muude staatuste taotlejad peavad märkima oma taotluses kehtivad kriminaalkaristused ja Siseministeerium kontrollib seda. UK ei nõua tervisekindlustust, kuid nõuab kõikidelt sisserändajatelt, kes taotlevad viisat kauemaks kui kuus kuud, sisserände tervisetasu maksmist, et katta Riikliku Tervisetalituse kulusid.

¹³⁶ Iirimaa ei ole tervisekindlustus selle staatuse puhul üldine nõue. Kohaldatakse siiski erandit, mille kohaselt nõutakse tervisekindlustust eakate ülalpeetavate sugulaste jaoks.

¹³⁷ Üle 6kuulise viisa puhul.

¹³⁸ V.a keskkooliõpilane.

¹³⁹ Eranditega.

¹⁴⁰ Hõlmab taotluse esitamise ja registreerimise lõivu.

Kokkuvõttev aruanne „Rändestaatuse ja riigis viibimise eesmärgi muutmine: ELi liikmesriikide lähenemisviiside ülevaade“

Staatus	Ühised kriteeriumid	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	NL	PL	SE	SI	SK	UK ¹³⁵	
Töötaja	Riigilõiv		✓							✓	✓				✓ ¹⁴¹	✓			✓	✓					✓	
	Tervisekindlustus	✓	✓		✓		✓	✓				✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓					
	Piisavad rahalised vahendid	✓	✓				✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓			✓	✓
	Karistusregistri väljavõte	✓	✓		✓	✓					✓	✓					✓	✓	✓	✓	✓				✓	
	Elukoht	✓	✓		✓	✓			✓				✓		✓		✓	✓	✓	✓		✓			✓	
Füüsilisest isikust ettevõtja	Riigilõiv		✓			✓		✓		✓	✓		✓	✓	✓ ¹⁴²	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
	Tervisekindlustus	✓	✓			✓	✓	✓				✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓				✓	
	Piisavad rahalised vahendid	✓	✓ ¹⁴³			✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓			✓	
	Karistusregistri väljavõte	✓	✓			✓					✓	✓	✓			✓	✓		✓	✓	✓				✓	
	Elukoht	✓	✓	✓		✓		✓					✓		✓		✓		✓	✓					✓	
Ettevõtja	Riigilõiv		✓			✓		✓		✓			✓	✓	✓ ¹⁴⁴			✓	✓	✓	✓		✓		✓	
	Tervisekindlustus			✓		✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓				✓	
	Piisavad rahalised vahendid			✓		✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓				✓	✓
	Karistusregistri väljavõte					✓				✓		✓			✓		✓		✓	✓	✓				✓	✓
	Elukoht			✓		✓		✓				✓		✓			✓		✓	✓	✓				✓	
Hooajatöötaja	Riigilõiv					✓				✓			✓	✓		✓	✓		✓	✓					✓	
	Tervisekindlustus				✓		✓					✓	✓	✓		✓	✓		✓	✓				✓		
	Piisavad rahalised vahendid						✓					✓	✓	✓		✓	✓		✓	✓					✓	
	Karistusregistri väljavõte				✓	✓				✓									✓	✓					✓	
	Elukoht				✓	✓				✓		✓		✓			✓		✓	✓					✓	
Ettevõtjasiseselt üleviidud töötaja	Riigilõiv					✓				✓			✓		✓ ¹⁴⁵	✓	✓		✓	✓					✓	✓
	Tervisekindlustus	✓					✓		✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓						
	Piisavad rahalised vahendid	✓					✓			✓		✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓					✓	✓
	Karistusregistri väljavõte	✓				✓				✓									✓	✓					✓	
	Elukoht	✓				✓						✓			✓	✓	✓		✓	✓					✓	
Investor	Riigilõiv									✓			✓			✓	✓		✓	✓					✓	✓
	Tervisekindlustus									✓		✓	✓	✓					✓	✓						
	Piisavad rahalised vahendid									✓		✓	✓	✓					✓	✓						✓
	Karistusregistri väljavõte									✓		✓			✓	✓			✓	✓						✓

¹⁴¹ Hõlmab taotluse esitamise ja registreerimise lõivu.

¹⁴² Hõlmab taotluse esitamise ja registreerimise lõivu.

¹⁴³ Belgias peab taotleja küll tõendama piisava sissetuleku olemasolu, kuid õigusnormidega ei ole künnist kehtestatud.

¹⁴⁴ Hõlmab taotluse esitamise ja registreerimise lõivu.

¹⁴⁵ Hõlmab taotluse esitamise ja registreerimise lõivu.

Kokkuvõttev aruanne „Rändestaatuse ja riigis viibimise eesmärgi muutmise: ELi liikmesriikide lähenemisviiside ülevaade“

Staatuse	Ühised kriteeriumid	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	NL	PL	SE	SI	SK	UK ¹³⁵	
	Elukoht											✓		✓		✓			✓							
	Riigilõiv									✓			✓	✓	✓ ¹⁴⁶	✓			✓	✓						✓
Pikaajalise (D-liiki) visa omanik	Tervisekindlustus	✓				✓	✓	✓		✓		✓		✓			✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
	Piisavad rahalised vahendid	✓				✓	✓	✓		✓		✓		✓			✓		✓	✓	✓ ¹⁴⁷	✓	✓	✓	✓	
	Karistusregistri väljavõte					✓				✓			✓			✓				✓	✓ ¹⁴⁸					
	Elukoht/majutus					✓		✓				✓		✓		✓	✓		✓	✓	✓ ¹⁴⁹			✓		
	Riigilõiv					✓		✓		✓			✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓ ¹⁵⁰	✓		✓		

Märkus: helehall tähendab, et seda konkreetset rändestaatust ei eksisteeri liikmesriigis

¹⁴⁶ Hõlmab taotluse esitamise ja registreerimise lõivu.

¹⁴⁷ Eranditega.

¹⁴⁸ Eranditega.

¹⁴⁹ Eranditega.

¹⁵⁰ Eranditega.

4. lisa. Statistika

Tabel A4.1. Kõik kehtivad elamisload põhjuste kaupa 31. detsembri seisuga ja nimetatud põhjustel välja antud elamislubade osakaal elamislubade koguarvust liikmesriigis (2010–2014)

Liikmesriik	Põhjus	Kehtivate elamislubade arv					Osakaal põhjuste kaupa elamislubade koguarvust liikmesriikides, %				
		2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
Austria	Haridus	13 810	15 283	16 955	17 960	19 538	3%	3%	3%	4%	5%
	Perekond	61 577	68 059	75 054	77 124	72 018	13%	14%	15%	17%	17%
	Muu	382 090	387 515	395 161	348 981	329 813	83%	81%	80%	77%	77%
	Pagulane	:	0	:	:	:	:	0%	:	:	:
	Tasustatud tegevus	5630	6240	6001	6345	6554	1%	1%	1%	1%	2%
	Täiendav kaitse	:	0	:	:	:	:	0%	:	:	:
	Kokku	463 107	477 097	493 171	450 410	427 923					
Belgia	Haridus	10 929	10 698	11 023	11 541	12 104	3%	3%	3%	3%	3%
	Perekond	160 286	173 994	178 169	182 672	193 521	49%	51%	52%	54%	55%
	Muu	112 455	111 496	100 478	91 421	86 078	35%	33%	30%	27%	24%
	Pagulane	11 192	14 199	16 634	18 533	23 044	3%	4%	5%	5%	7%
	Tasustatud tegevus	27 596	28 484	28 572	27 956	28 565	8%	8%	8%	8%	8%
	Täiendav kaitse	2516	3420	4813	6944	8343	1%	1%	1%	2%	2%
	Kokku	324 974	342 291	339 689	339 067	351 655					
Bulgaaria	Haridus	4692	4629	4988	4464	3855	33%	33%	30%	24%	10%
	Perekond	4560	4885	5413	5830	13 389	32%	35%	32%	31%	34%
	Muu	4707	3898	5650	7575	21 817	33%	28%	34%	41%	55%
	Pagulane	:	0	0	0	0	:	0%	0%	0%	0%
	Tasustatud tegevus	282	746	694	734	608	2%	5%	4%	4%	2%
	Täiendav kaitse	:	0	0	0	0	:	0%	0%	0%	0%
	Kokku	14 241	14 158	16 745	18 603	39 669					
Horvaatia	Haridus	:	:	:	348	593	:	:	:	3%	5%
	Perekond	:	:	:	8174	8349	:	:	:	67%	73%
	Muu	:	:	:	992	664	:	:	:	8%	6%
	Pagulane	:	:	:	32	15	:	:	:	0%	0%
	Tasustatud tegevus	:	:	:	2680	1816	:	:	:	22%	16%
	Täiendav kaitse	:	:	:	33	11	:	:	:	0%	0%
	Kokku	:	:	:	12 259	11 448					
Küpros	Haridus	16 907	14 923	:	3352	2943	15%	13%	:	6%	6%

Kokkuvõttev aruanne „Rändestaatuse ja riigis viibimise eesmärgi muutmise: ELi liikmesriikide lähenemisviiside ülevaade“

Liikmesriik	Põhjus	Kehtivate elamislubade arv					Osakaal põhjuste kaupa elamislubade koguarvust liikmesriikides, %				
		2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
	Perekond	2888	6819	:	8027	13 118	3%	6%	:	14%	28%
	Muu	19 844	10 682	:	10 222	5469	18%	9%	:	18%	12%
	Pagulane	:	0	:	0	197	:	0%	:	0%	0%
	Tasustatud tegevus	72 309	80 387	:	34 527	24 201	65%	71%	:	62%	51%
	Täiendav kaitse	:	0	:	0	1147	:	0%	:	0%	2%
	Kokku	111 948	112 811	:	56 128	47 075					
Tšehhi Vabariik	Haridus	8330	9807	11 006	13 573	15 596	3%	3%	4%	5%	6%
	Perekond	88 005	90 156	90 423	95 229	96 887	33%	32%	35%	35%	35%
	Muu	74 798	79 642	90 683	103 410	108 222	28%	28%	35%	38%	39%
	Pagulane	:	1637	1137	1507	1498	:	1%	0%	1%	1%
	Tasustatud tegevus	95 663	101 064	67 697	60 514	57 500	36%	36%	26%	22%	20%
	Täiendav kaitse	:	592	634	842	1059	:	0%	0%	0%	0%
	Kokku	266 796	282 898	261 580	275 075	280 762					
Eesti	Haridus	528	602	759	649	1373	0%	0%	0%	0%	1%
	Perekond	5889	6386	6499	6610	7018	3%	3%	3%	3%	4%
	Muu	200 129	195 658	191 528	188 163	183 800	96%	95%	95%	95%	94%
	Pagulane	21	27	39	45	58	0%	0%	0%	0%	0%
	Tasustatud tegevus	2486	3255	3059	2387	2693	1%	2%	2%	1%	1%
	Täiendav kaitse	6	10	11	11	9	0%	0%	0%	0%	0%
	Kokku	209 059	205 938	201 895	197 865	194 951					
Soome	Haridus	7730	2284	2830	9643	9664	6%	2%	2%	15%	11%
	Perekond	55 254	959	1154	33 951	36 459	45%	1%	1%	54%	40%
	Muu	48 567	114 689	118 947	4594	30 553	40%	96%	96%	7%	33%
	Pagulane	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
	Tasustatud tegevus	10 557	1147	1365	15 046	15 251	9%	1%	1%	24%	17%
	Täiendav kaitse	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
	Kokku	122 108	119 079	124 296	63 234	91 927					
Prantsusmaa	Haridus	110 075	143 211	144 549	145 352	145 377	5%	6%	6%	6%	6%
	Perekond	909 824	933 042	961 762	984 234	1 023 458	40%	39%	39%	39%	40%
	Muu	1 079 668	1 080 364	1 117 797	1 156 023	1 169 484	47%	46%	46%	46%	45%
	Pagulane	108 996	113 588	120 613	126 433	133 316	5%	5%	5%	5%	5%
	Tasustatud tegevus	80 681	86 782	91 882	90 602	94 419	4%	4%	4%	4%	4%

Kokkuvõttev aruanne „Rändestaatuse ja riigis viibimise eesmärgi muutmine: ELi liikmesriikide lähenemisviiside ülevaade“

Liikmesriik	Põhjus	Kehtivate elamislubade arv					Osakaal põhjuste kaupa elamislubade koguarvust liikmesriikides, %				
		2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
	Täiendav kaitse	4802	6014	7823	9635	11 135	0%	0%	0%	0%	0%
	Kokku	2 294 046	2 363 001	2 444 426	2 512 279	2 577 189					
Saksamaa	Haridus	118 356	104 820	115 692	126 563	141 063	3%	3%	3%	4%	4%
	Perekond	1 368 389	1 460 107	1 523 286	1 494 354	1 535 898	37%	40%	41%	42%	42%
	Muu	2 066 771	1 931 763	1 886 840	1 681 905	1 666 002	55%	52%	50%	47%	46%
	Pagulane	95 209	95 822	100 406	106 779	143 623	3%	3%	3%	3%	4%
	Tasustatud tegevus	69 792	73 731	84 985	90 455	102 104	2%	2%	2%	3%	3%
	Täiendav kaitse	25 414	25 911	34 397	42 888	35 117	1%	1%	1%	1%	1%
	Kokku	3 743 931	3 692 154	3 745 606	3 542 944	3 623 807					
Kreeka	Haridus	6422	7210	7199	7595	:	1%	1%	1%	1%	:
	Perekond	237 341	258 971	230 920	243 317	:	45%	47%	48%	48%	:
	Muu	92 907	93 689	136 795	159 778	:	18%	17%	28%	31%	:
	Pagulane	:	0	0	0	:	:	0%	0%	0%	:
	Tasustatud tegevus	187 545	189 734	110 405	99 079	:	36%	35%	23%	19%	:
	Täiendav kaitse	:	0	0	0	:	:	0%	0%	0%	:
	Kokku	524 215	549 604	485 319	509 769	:					
Ungari	Haridus	8346	8352	8454	4045	10 522	9%	9%	11%	6%	26%
	Perekond	18 113	18 862	17 044	17 225	9102	20%	21%	22%	26%	23%
	Muu	47 006	45 825	35 236	39 903	20 350	52%	51%	46%	60%	51%
	Pagulane	1806	1521	1528	0	0	2%	2%	2%	0%	0%
	Tasustatud tegevus	15 818	15 512	14 246	5206	111	17%	17%	18%	8%	0%
	Täiendav kaitse	0	369	715	0	0	0%	0%	1%	0%	0%
	Kokku	91 089	90 441	77 223	66 379	40 085					
Iirimaa	Haridus	36 798	35 493	35 028	38 959	41 225	28%	28%	29%	36%	39%
	Perekond	20 085	21 906	22 836	22 451	23 134	15%	17%	19%	21%	22%
	Muu	39 513	38 724	39 929	28 708	24 213	30%	30%	33%	27%	23%
	Pagulane	3119	2241	1963	971	876	2%	2%	2%	1%	1%
	Tasustatud tegevus	33 682	29 693	20 461	16 256	15 831	25%	23%	17%	15%	15%
	Täiendav kaitse	35	47	64	90	290	0%	0%	0%	0%	0%
	Kokku	133 232	128 104	120 281	107 435	105 569					
Itaalia	Haridus	39 803	49 014	50 876	52 304	53 053	1%	1%	1%	1%	1%
	Perekond	1 594 841	1 400 385	1 486 457	1 971 972	2 030 432	45%	38%	39%	51%	51%

Kokkuvõttev aruanne „Rändestaatuse ja riigis viibimise eesmärgi muutmine: ELi liikmesriikide lähenemisviiside ülevaade“

Liikmesriik	Põhjus	Kehtivate elamislubade arv					Osakaal põhjuste kaupa elamislubade koguarvust liikmesriikides, %				
		2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
	Muu	61 635	83 409	81 597	80 124	85 959	2%	2%	2%	2%	2%
	Pagulane	16 885	18 573	20 932	18 147	20 196	0%	1%	1%	0%	1%
	Tasustatud tegevus	1 783 561	2 065 527	2 109 046	1 732 543	1 720 354	51%	57%	56%	45%	44%
	Täiendav kaitse	28 861	21 393	25 705	30 407	33 265	1%	1%	1%	1%	1%
	Kokku	3 525 586	3 638 301	3 774 613	3 885 497	3 943 259					
Läti	Haridus	483	705	1096	1443	1948	0%	0%	0%	0%	1%
	Perekond	11 939	12 752	14 054	16 899	20 505	3%	3%	4%	5%	6%
	Muu	358 432	349 874	335 268	324 021	312 157	96%	96%	95%	94%	93%
	Pagulane	25	83	43	52	54	0%	0%	0%	0%	0%
	Tasustatud tegevus	1291	1315	1519	1780	2053	0%	0%	0%	1%	1%
	Täiendav kaitse	38	0	66	80	88	0%	0%	0%	0%	0%
	Kokku	372 208	364 729	352 046	344 275	336 805					
Leedu	Haridus	1088	952	996	1255	1454	4%	3%	3%	4%	4%
	Perekond	5102	1848	5127	5254	5938	18%	6%	17%	17%	17%
	Muu	18 888	25 836	18 639	18 312	18 249	68%	88%	62%	58%	51%
	Pagulane	44	39	43	47	57	0%	0%	0%	0%	0%
	Tasustatud tegevus	2616	637	5061	6704	9959	9%	2%	17%	21%	28%
	Täiendav kaitse	76	81	102	122	135	0%	0%	0%	0%	0%
	Kokku	27 814	29 393	29 968	31 694	35 792					
Luksemburg	Haridus	246	439	415	446	489	1%	2%	1%	1%	2%
	Perekond	13 635	15 157	16 332	16 441	17 635	59%	59%	59%	55%	55%
	Muu	2921	3952	5583	7215	7650	13%	15%	20%	24%	24%
	Pagulane	386	567	752	937	1125	2%	2%	3%	3%	4%
	Tasustatud tegevus	5737	5600	4828	4834	4937	25%	22%	17%	16%	16%
	Täiendav kaitse	0	0	0	0	0	0%	0%	0%	0%	0%
	Kokku	22 925	25 715	27 910	29 873	31 836					
Malta	Haridus	367	382	425	1779	2911	7%	7%	6%	18%	21%
	Perekond	531	464	334	3112	3501	11%	8%	5%	32%	25%
	Muu	2004	2306	3113	1795	2798	40%	40%	47%	18%	20%
	Pagulane	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
	Tasustatud tegevus	2065	2631	2757	3130	4588	42%	45%	42%	32%	33%
	Täiendav kaitse	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:

Kokkuvõttev aruanne „Rändestaatuse ja riigis viibimise eesmärgi muutmine: ELi liikmesriikide lähenemisviiside ülevaade“

Liikmesriik	Põhjus	Kehtivate elamislubade arv					Osakaal põhjuste kaupa elamislubade koguarvust liikmesriikides, %				
		2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
	Kokku	4967	5783	6629	9816	13 798					
Madalmaad	Haridus	17 841	17 960	18 340	21 220	:	5%	6%	6%	6%	:
	Perekond	159 551	164 392	150 408	144 184	:	43%	51%	50%	41%	:
	Muu	133 495	72 268	63 045	101 258	:	36%	22%	21%	29%	:
	Pagulane	:	0	0	0	:	:	0%	0%	0%	:
	Tasustatud tegevus	26 176	28 782	31 264	32 820	:	7%	9%	10%	9%	:
	Täiendav kaitse	33 459	37 886	36 884	51 062	:	9%	12%	12%	15%	:
	Kokku	370 522	321 288	299 941	350 544	:					
Poola	Haridus	12 901	8080	13 478	22 094	30 701	10%	6%	6%	7%	8%
	Perekond	61 464	27 608	43 007	30 431	34 781	47%	19%	19%	10%	10%
	Muu	23 614	42 910	34 155	129 252	144 710	18%	30%	15%	41%	40%
	Pagulane	988	1323	850	1232	1452	1%	1%	0%	0%	0%
	Tasustatud tegevus	27 090	62 229	133 162	130 421	150 233	21%	43%	59%	41%	41%
	Täiendav kaitse	4829	2726	2369	2906	2775	4%	2%	1%	1%	1%
	Kokku	130 886	144 876	227 021	316 336	364 652					
Portugal	Haridus	5687	6373	9938	11 330	10 039	2%	2%	3%	4%	3%
	Perekond	19 955	18 840	27 380	37 024	49 191	6%	6%	9%	12%	17%
	Muu	298 825	290 240	262 686	220 060	193 692	87%	88%	83%	73%	66%
	Pagulane	184	241	318	332	253	0%	0%	0%	0%	0%
	Tasustatud tegevus	17 571	13 404	15 888	31 616	41 001	5%	4%	5%	11%	14%
	Täiendav kaitse	161	227	322	440	577	0%	0%	0%	0%	0%
	Kokku	342 383	329 325	316 532	300 802	294 753					
Rumeenia	Haridus	11 808	12 368	11 090	11 755	11 620	20%	20%	21%	21%	20%
	Perekond	27 526	28 369	23 888	24 020	26 441	46%	47%	45%	43%	46%
	Muu	13 412	13 155	12 754	13 270	11 855	22%	22%	24%	24%	21%
	Pagulane	147	212	697	970	1252	0%	0%	1%	2%	2%
	Tasustatud tegevus	7485	6592	5009	4814	5415	12%	11%	9%	9%	9%
	Täiendav kaitse	24	34	210	690	934	0%	0%	0%	1%	2%
	Kokku	60 402	60 730	53 648	55 519	57 517					
Slovakkia	Haridus	735	900	1039	1556	2294	3%	4%	4%	6%	8%
	Perekond	5959	7122	8991	9056	10 276	25%	30%	36%	36%	36%
	Muu	9396	7531	8061	6387	7656	40%	32%	32%	26%	27%

Kokkuvõttev aruanne „Rändestaatuse ja riigis viibimise eesmärgi muutmine: ELi liikmesriikide lähenemisviiside ülevaade“

Liikmesriik	Põhjus	Kehtivate elamislubade arv					Osakaal põhjuste kaupa elamislubade koguarvust liikmesriikides, %				
		2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
Liikmesriik	Pagulane	115	104	150	147	155	0%	0%	1%	1%	1%
	Tasustatud tegevus	7202	7543	6290	7487	7989	31%	32%	25%	30%	28%
	Täiendav kaitse	183	225	301	231	241	1%	1%	1%	1%	1%
	Kokku	23 590	23 425	24 832	24 864	28 611					
Sloveenia	Haridus	1290	1722	1678	1892	1220	2%	2%	2%	2%	1%
	Perekond	12 095	13 018	11 346	13 237	12 808	14%	15%	14%	13%	14%
	Muu	41 893	46 927	48 625	66 967	68 481	49%	53%	60%	68%	73%
	Pagulane	70	80	95	117	148	0%	0%	0%	0%	0%
	Tasustatud tegevus	30 417	26 573	19 723	16 327	11 322	35%	30%	24%	17%	12%
	Täiendav kaitse	22	63	66	72	78	0%	0%	0%	0%	0%
	Kokku	85 787	88 383	81 533	98 612	94 057					
Hispaania	Haridus	44 582	49 359	40 455	42 228	46 461	2%	2%	1%	2%	2%
	Perekond	817 022	924 811	974 195	979 951	965 354	30%	33%	35%	36%	37%
	Muu	1 311 475	1 335 500	1 367 298	1 379 202	1 347 920	49%	48%	49%	51%	52%
	Pagulane	5787	6783	7310	7323	8405	0%	0%	0%	0%	0%
	Tasustatud tegevus	503 622	480 307	410 743	296 440	245 532	19%	17%	15%	11%	9%
	Täiendav kaitse	0	0	0	0	0	0%	0%	0%	0%	0%
	Kokku	2 682 488	2 796 760	2 800 001	2 705 144	2 613 672					
Rootsi	Haridus	26 549	19 474	16 261	12 592	14 135	9%	6%	5%	4%	4%
	Perekond	160 871	171 084	183 630	18 123	204 886	52%	53%	55%	54%	53%
	Muu	18 330	17 711	15 174	14 855	8934	6%	6%	5%	4%	2%
	Pagulane	12 633	14 848	19 055	26 599	37 479	4%	5%	6%	8%	10%
	Tasustatud tegevus	14 522	20 620	25 930	25 496	26 229	5%	6%	8%	7%	7%
	Täiendav kaitse	79 090	76 538	73 119	80 730	96 711	25%	24%	22%	23%	25%
	Kokku	311 995	320 275	333 169	349 395	388 374					
Ühendkuningriik	Haridus	:	:	540 463	538 701	513 294	:	:	33%	35%	34%
	Perekond	:	:	501 705	492 478	503 225	:	:	31%	32%	33%
	Muu	:	:	115 834	122 371	121 073	:	:	7%	8%	8%
	Pagulane	:	:	26 840	22 856	26 366	:	:	2%	1%	2%
	Tasustatud tegevus	:	:	444 829	370 845	344 667	:	:	27%	24%	23%
	Täiendav kaitse	:	:	651	407	382	:	:	0%	0%	0%
	Kokku	:	:	1 630 322	1 547 658	1 509 007					

Kokkuvõttev aruanne „Rändestaatuse ja riigis viibimise eesmärgi muutmine: ELi liikmesriikide lähenemisviiside ülevaade“

Liikmesriik	Põhjus	Kehtivate elamislubade arv					Osakaal põhjuste kaupa elamislubade koguarvust liikmesriikides, %				
		2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
EL 28	Haridus	506 303	525 116	1 065 087	1 104 639	1 093 472	3%	3%	6%	6%	6%
	Perekond	5 733 979	5 708 397	6 460 944	7 112 380	6 917 324	35%	33%	34%	39%	39%
	Muu	6 824 909	6 877 082	7 046 070	6 544 737	5 977 599	41%	40%	37%	35%	34%
	Pagulane	256 068	269 503	316 576	333 059	399 569	2%	2%	2%	2%	2%
	Tasustatud tegevus	3 043 055	3 347 973	3 649 431	3 117 044	2 923 932	18%	20%	19%	17%	16%
	Täiendav kaitse	179 516	175 536	188 252	227 590	192 297	1%	1%	1%	1%	1%
	Kokku	16 543 830	17 127 735	18 954 151	18 439 449	17 753 707					

Allikas: Eurostat (migr_resvalid), 21. märtsi 2016 andmed

 Tabel A4.2. Rahvusvahelise kaitse taotlejate arv ja osakaal (2010–2015)

Liikmesriik	Taotluste arv						Taotluste osakaal EL 28 koguarvust, %					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
EL 28	259 400	309 040	335 290	431 090	626 960	1 321 600						
Austria	11 045	14 420	17 415	17 500	28 035	88 160	4,3%	4,7%	5,2%	4,1%	4,5%	6,7%
Belgia	26 080	31 910	28 075	21 030	22 710	44 660	10,1%	10,3%	8,4%	4,9%	3,6%	3,4%
Bulgaaria	1025	890	1385	7145	11 080	20 365	0,4%	0,3%	0,4%	1,7%	1,8%	1,5%
Horvaatia	:	:	:	1075	450	210	:	:	:	0,2%	0,1%	0,0%
Küpros	2875	1770	1635	1255	1745	2265	1,1%	0,6%	0,5%	0,3%	0,3%	0,2%
Tšehhi Vabariik	775	750	740	695	1145	1515	0,3%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,1%
Eesti	35	65	75	95	155	230	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Soome	3085	2915	3095	3210	3620	32 345	1,2%	0,9%	0,9%	0,7%	0,6%	2,4%
Prantsusmaa	52 725	57 330	61 440	66 265	64 310	75 750	20,3%	18,6%	18,3%	15,4%	10,3%	5,7%
Saksamaa	48 475	53 235	77 485	126 705	202 645	476 510	18,7%	17,2%	23,1%	29,4%	32,3%	36,1%
Kreeka	10 275	9310	9575	8225	9430	13 205	4,0%	3,0%	2,9%	1,9%	1,5%	1,0%
Ungari	2095	1690	2155	18 895	42 775	177 135	0,8%	0,5%	0,6%	4,4%	6,8%	13,4%
Iirimaa	1935	1290	955	945	1450	3275	0,7%	0,4%	0,3%	0,2%	0,2%	0,2%
Itaalia	10 000	40 315	17 335	26 620	64 625	84 085	3,9%	13,0%	5,2%	6,2%	10,3%	6,4%
Läti	65	340	205	195	375	330	0,0%	0,1%	0,1%	0,0%	0,1%	0,0%
Leedu	495	525	645	400	440	315	0,2%	0,2%	0,2%	0,1%	0,1%	0,0%
Luksemburg	780	2150	2050	1070	1150	2505	0,3%	0,7%	0,6%	0,2%	0,2%	0,2%
Malta	175	1890	2080	2245	1350	1845	0,1%	0,6%	0,6%	0,5%	0,2%	0,1%
Madalmaad	15 100	14 590	13 095	13 060	24 495	44 970	5,8%	4,7%	3,9%	3,0%	3,9%	3,4%

Kokkuvõttev aruanne „Rändestaatuse ja riigis viibimise eesmärgi muutmine: ELi liikmesriikide lähenemisviiside ülevaade“

Liikmesriik	Taotluste arv						Taotluste osakaal EL 28 koguarvust, %					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Poola	6540	6885	10 750	15 240	8020	12 190	2,5%	2,2%	3,2%	3,5%	1,3%	0,9%
Portugal	155	275	295	500	440	895	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
Rumeenia	885	1720	2510	1495	1545	1260	0,3%	0,6%	0,7%	0,3%	0,2%	0,1%
Slovakkia	540	490	730	440	330	330	0,2%	0,2%	0,2%	0,1%	0,1%	0,0%
Sloveenia	240	355	295	270	385	275	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,0%
Spain	2,740	3,420	2,565	4,485	5,615	14,780	1,1%	1,1%	0,8%	1,0%	0,9%	1,1%
Rootsi	31 850	29 650	43 855	54 270	81 180	162 450	12,3%	9,6%	13,1%	12,6%	12,9%	12,3%
Ühendkuningriik	24 335	26 915	28 800	30 585	32 785	38 800	9,4%	8,7%	8,6%	7,1%	5,2%	2,9%

Allikas: Eurostat (migr_asyappctza), 22. märtsi 2016 andmed

Tabel A4.3. Väljaantud ELi siniste kaartide arv ja osakaal (2012–2014)

Liikmesriik	Arve			Osakaal ELi koguarvust, %		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
EL kokku	3664	12 964	13 852			
Austria	124	108	128	3,4%	0,8%	0,9%
Belgia	0	5	19	0,0%	0,0%	0,1%
Bulgaaria	15	14	21	0,4%	0,1%	0,2%
Horvaatia	:	10	7	:	0,1%	0,1%
Küpros	0	0	0	0,0%	0,0%	0,0%
Tšehhi Vabariik	62	72	104	1,7%	0,6%	0,8%
Eesti	16	12	15	0,4%	0,1%	0,1%
Soome	2	5	3	0,1%	0,0%	0,0%
Prantsusmaa	126	371	597	3,4%	2,9%	4,3%
Saksamaa	2584	11 580	12 108	70,5%	89,3%	87,4%
Kreeka	0	:	:	0,0%	:	:
Ungari	1	4	5	0,0%	0,0%	0,0%
Itaalia	6	87	165	0,2%	0,7%	1,2%
Läti	17	10	32	0,5%	0,1%	0,2%
Leedu	:	26	92	:	0,2%	0,7%
Luksemburg	183	236	262	5,0%	1,8%	1,9%
Malta	0	4	2	0,0%	0,0%	0,0%
Madalmaad	1	3	0	0,0%	0,0%	0,0%
Poola	2	16	46	0,1%	0,1%	0,3%
Portugal	2	4	3	0,1%	0,0%	0,0%
Rumeenia	46	71	190	1,3%	0,5%	1,4%
Sloveenia	9	3	8	0,2%	0,0%	0,1%
Slovakkia	7	8	6	0,2%	0,1%	0,0%
Hispaania	461	313	39	12,6%	2,4%	0,3%
Rootsi	0	2	0	0,0%	0,0%	0,0%

Allikas: Eurostat (migr_resbc1), 22. märtsi 2016 andmed

Tabel A4.4. Väljaantud kvalifitseeritud ja kõrgelt kvalifitseeritud riiklikud tööload (2010–2015)

Liikmesriik	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Märkused
Austria	610	826	1077	1177	1081		
Belgia	7884	8291	8643	8638	8353		
Bulgaaria	Ei ole kohaldatav	2	15	25	45		
Horvaatia	290	808	1195	1089	454		
Küpros	1915	1713	1804	1296	1461		
Saksamaa	Andmed puuduvad	Andmed puuduvad	50 409	42 180	43 531		Hõlmatud kategooriad: load kvalifitseeritud töötajatele, kvalifitseeritud isikud, kelle väljasaatmine on peatatud, kvalifitseeritud töötajad, kes otsivad tööd, füüsilisest isikust ettevõtjad, professionaalid, riigis viibimise load DE ülikoolide lõpetanutele ja kõrgelt kvalifitseeritud isikutele
Eesti	941	1430	835	863	1237		Töö eesmärgil välja antud elamislubade andmed, hõlmab järgmisi sisserändajate kategooriaid: töötajad, kõrgelt kvalifitseeritud töötajad, ettevõtjasiseselt üleviidud töötajad, sinise kaardi omanikud, teadlased
Soome	Ei ole kohaldatav	883	747	991	1153		
Iirimaa	7714	5200	4007	3863	5495	7253	Väljaantud tööload
Läti	115	97	106	82	122		
Leedu	1808	3327	4627	5036	5382		Üksnes oskustöötajad
Luksemburg	128	186	45	2	Ei ole kohaldatav (seda luba enam ei eksisteeri)		
Poola	14 962	16 609	16 268	13 726	18 023	32 147	Andmed hõlmavad juhtivtöötajatele, nõunikele, ekspertidele ja oskustöötajatele väljaantud töölubade arvu. See ei hõlma välismaalasi, kes ei vaja tööloba, nii et need andmed on alahinnatud
Ühendkuningriik	68 190	66 432	68 104	79 982	90 697		Tier 2 (tööpakkumise saanud kvalifitseeritud sisserändajatele ettenähtud viisakategooria) viisasad antakse kvalifitseeritud töötajatele. See hõlmab alamkategooriaid Tier 2 Üldine, Tier 2 Vaimulikud, Tier 2 Sportlased ja ettevõtjasiseselt üleviidud töötajad. Väljaspool riiki välja antud viisade andmed. Andmed hõlmavad peamisi taotlejaid ja ülalpeetavaid

Allikas: riikide aruanded

FR ei kajastu selles tabelis, kuigi erinevad elamisload antakse välja (kõrgelt) kvalifitseeritud töötajatele (ELi sinine kaart, töötaja, ajutine töötaja, oskused ja talendid, lähetuses töötaja ja teadlane-uurija). Loomulikult on raske määrata kvalifikatsioonide taset teatavate kategooriate puhul, mis vastavad erinevatele kriteeriumidele, kuna erinevaid elamislubasid ei anta välja selle ainulaadse põhjuse alusel ja AGDREF (välisriikide kodanike taotluste haldamine Prantsusmaal (Application de gestion des dossiers des ressortissants étrangers en France) süsteem ei muuda seda kriteeriumi elamisloa taotluse registreerimisel kohustuslikuks.

Tabel A4.5. Inimkaubanduse ohvrite (tuvastatud ja eeldatavad) koguarv abi ja kaitse kaupa: direktiivil 2004/81 põhinev elamisluba ja muud antud elamisload (2010–2012)

Liikmesriik	2010	2011	2012
Belgia	110	73	110
Horvaatia	1	1	2
Küpros	52	40	37
Tšehhi Vabariik	13	1	15
Eesti	Andmed puuduvad	0	0
Soome	0	2	22
Prantsusmaa	139	184	196
Saksamaa	36	19	23
Kreeka	88	75	74
Ungari	0	0	0
Iirimaa	52	42	17
Itaalia	Andmed puuduvad	Andmed puuduvad	1038
Läti	0	0	0
Leedu	0	0	0
Luksemburg	0	0	0
Malta	0	0	0
Madalmaad	372	417	400
Poola	0	5	17
Slovakkia	0	0	0
Sloveenia	1	2	2
Hispaania*		22	96

Allikas: Eurostat (2015), Inimkaubandus, tabel A12: ohvrite (tuvastatud ja oletatavad) arv abi ja kaitse kaupa: direktiivil 2004/81 põhinev elamisluba ja muud antud elamisload

ES*: riiklikud andmed

FR: need arvud hõlmavad nendele ohvritele antud esmakordseid ja pikendatud elamislube. NB! FR Siseministeeriumi andmed erinevad veidi

Tabel A4.6. Rändestaatuse muutmiste arv põhjuste kaupa (2010–2014)

		Staatuseks	AT	BE	BG	HR	CY	CZ	EE	FI	FR	DE	EL	HU	IE	IT	LV	LT	LU	MT	NL	PL	PT	RO	SI	SK	ES	SE	UK	
2010	Kokku		287	422	:	:	:	4763	236	2156	67 626	22 504	32 003	1616	6786	3563	661	212	103	410	:	13 718	38 755	673	625	196	469 014	498	52 434	
	Perekond	Kõik	6	1	:	:	:	671	133	282	29 165	2886	9548	298	128	975	523	48	23	70	:	1605	0	68	73	26	16 092	92	2049	
		H	0	0	:	:	:	73	0	15	98	166	121	34	45	61	3	10	9	3	:	543	0	17	18	5	86	7	109	
		TT	2	1	:	:	:	170	20	54	630	207	890	221	41	695	15	29	10	11	:	1042	0	31	54	14	4427	48	111	
		M	4	0	:	:	:	428	113	213	28 437	2513	8537	43	42	219	505	9	4	56	:	20	0	20	1	7	11 579	37	1829	
	Haridus	Kõik	178	403	:	:	:	647	37	845	14 017	9884	636	526	1803	126	5	57	2	32	:	2710	388	281	134	22	2529	224	45 035	
		P	62	8	:	:	:	175	9	164	4468	4608	61	17	874	51	3	29	2	0	:	541	0	211	84	7	1217	115	5224	
		TT	98	42	:	:	:	440	27	265	8824	4951	329	260	333	46	1	25	0	0	:	777	388	62	48	10	1287	107	38 878	
		M	18	353	:	:	:	32	1	416	725	325	246	249	596	29	1	3	0	32	:	1392	0	8	2	5	25	2	933	
	Tasustatud tegevus	Kõik	62	15	:	:	:	2540	44	319	8508	3828	18 279	165	3196	577	89	99	66	179	:	428	37 299	173	371	98	413 867	172	5166	
		P	15	1	:	:	:	1026	37	165	6216	1540	1705	95	582	332	41	89	61	2	:	254	0	139	273	78	5049	126	3561	
		H	42	0	:	:	:	19	3	38	339	2014	69	13	242	25	1	8	4	0	:	138	0	11	16	1	22	44	1120	
		M	5	14	:	:	:	1495	4	116	1953	274	16 505	57	2372	220	47	2	1	177	:	36	37 299	23	82	19	408 796	2	485	
	Muu	Kõik	41	3	:	:	:	905	22	710	15 396	5906	3540	627	1659	1885	44	8	12	129	:	8975	1068	151	47	50	36 526	10	184	
		P	36	1	:	:	:	496	10	236	13 280	5659	263	75	563	991	37	5	10	20	:	2877	0	108	6	28	28 674	10	76	
		H	1	0	:	:	:	283	2	99	299	103	1137	378	356	51	5	1	0	10	:	2105	0	4	2	11	10	0	48	
		TT	4	2	:	:	:	126	10	375	1817	144	2140	174	740	843	2	2	2	99	:	3993	1068	39	39	11	7842	0	60	
	2011	Kokku		541	:	:	:	3760	170	4734	81 310	32 069	17 537	1336	4979	5353	753	115	335	373	:	17 317	37 128	600	653	190	141 357	685	62 946	
		Perekond	Kõik	254	:	:	:	0	814	65	234	41 018	3459	6452	240	58	317	560	47	155	52	:	2059	0	69	99	27	16 827	120	2652
			H	1	:	:	:	0	60	4	39	119	232	129	21	12	43	6	13	14	0	:	643	0	11	23	3	99	6	53
TT			4	:	:	:	0	67	11	177	651	307	281	181	15	157	23	26	22	12	:	516	0	39	73	19	4187	73	165	
M			249	:	:	:	0	687	50	18	40 248	2920	6042	38	31	117	531	8	119	40	:	900	0	19	3	5	12 541	41	2434	
Haridus		Kõik	183	:	:	:	0	241	35	2049	14 803	15 170	826	428	1752	1065	33	42	2	23	:	2349	466	241	165	40	3461	238	54 069	
		P	61	:	:	:	0	156	12	421	4379	6533	52	15	941	210	23	6	2	0	:	1453	0	185	86	13	1770	125	5459	
		TT	107	:	:	:	0	59	21	1606	9431	8198	339	194	376	825	3	35	0	6	:	34	466	46	78	22	1651	107	46 894	
		M	15	:	:	:	0	26	2	22	993	439	435	219	435	30	7	1	0	17	:	862	0	10	1	5	40	6	1716	
Tasustatud tegevus		Kõik	58	:	:	:	0	2611	49	538	9576	5398	6043	174	1724	338	100	25	140	137	:	10 222	35 771	159	319	77	93 585	302	6093	
		P	11	:	:	:	0	509	38	396	6774	2366	978	93	377	211	42	18	42	1	:	3681	0	125	196	63	5320	254	3884	
		H	40	:	:	:	0	3	5	116	334	2645	84	21	186	15	1	3	11	2	:	5722	0	2	11	3	18	42	1499	
	M	7	:	:	:	0	2099	6	26	2468	387	4981	60	1161	112	57	4	87	134	:	819	35 771	32	112	11	88 247	6	710		
Muu	Kõik	46	:	:	:	0	94	21	1913	15 913	8042	4216	494	1445	3633	60	1	38	161	:	2687	891	131	70	46	27 484	25	132		

Kokkuvõttev aruanne „Rändestaatuse ja riigis viibimise eesmärgi muutmine: ELi liikmesriikide lähenemisviiside ülevaade“

	Staatuseks	AT	BE	BG	HR	CY	CZ	EE	FI	FR	DE	EL	HU	IE	IT	LV	LT	LU	MT	NL	PL	PT	RO	SI	SK	ES	SE	UK	
	P	45	:	:	:	0	80	9	234	13 918	7624	231	58	490	929	51	1	25	16	:	40	0	78	7	34	21 926	22	36	
	H	0	:	:	:	0	10	3	76	260	147	1610	294	223	36	3	0	0	33	:	2374	0	3	0	3	25	1	59	
	TT	1	:	:	:	0	4	9	1603	1735	271	2375	142	732	2668	6	0	13	112	:	273	891	50	63	9	5533	2	37	
	Kokku	595	:	0	:	:	10 870	189	3129	86 651	27 695	54 001	1208	4782	6791	654	57	941	480	:	16 764	26 162	487	614	121	148 478	2143	51 944	
2012	Perekond	Kõik	220	:	0	:	0	1253	66	506	44 771	3826	12 189	245	45	955	489	12	434	25	:	3676	0	32	75	21	23 053	1036	1136
		H	3	:	0	:	0	16	7	19	109	184	159	23	9	18	6	3	12	0	:	1637	0	6	21	2	87	13	20
		TT	6	:	0	:	0	230	10	135	580	261	553	173	10	646	24	7	15	3	:	2007	0	12	48	4	4701	109	108
		M	211	:	0	:	0	1007	49	352	44 082	3381	11 477	49	26	291	459	2	407	22	:	32	0	14	6	15	18 265	914	1008
	Haridus	Kõik	167	:	0	:	0	458	39	1500	16 935	10 206	872	403	1863	71	40	39	5	21	:	7392	10	160	194	14	3342	211	44 127
		P	69	:	0	:	0	75	14	236	4901	3901	64	12	980	38	22	1	4	0	:	3864	0	99	122	5	1716	80	4312
		TT	90	:	0	:	0	253	24	1173	11 086	5876	258	174	356	20	8	36	1	4	:	1042	10	42	71	7	1561	127	38 505
		M	8	:	0	:	0	130	1	91	948	429	550	217	527	13	10	2	0	17	:	2486	0	19	1	2	65	4	1310
	Tasustatud tegevus	Kõik	64	:	0	:	0	8440	62	395	10 739	7175	36 732	142	1616	1089	84	5	475	261	:	3094	25 513	69	246	41	108 061	866	5641
		P	13	:	0	:	0	838	50	251	7633	1531	3029	66	310	171	28	3	54	6	:	358	0	61	158	18	4353	325	3528
		H	46	:	0	:	0	38	7	104	339	2122	108	15	218	9	0	1	11	2	:	398	0	0	6	0	12	54	1677
		M	5	:	0	:	0	7564	5	40	2767	3522	33 595	61	1088	909	56	1	410	253	:	2338	25 513	8	82	23	103 696	487	436
	Muud	Kõik	144	:	0	:	0	719	22	728	14 206	6488	4208	418	1258	4676	41	1	27	173	:	2602	639	226	99	45	14 022	30	1040
		P	141	:	0	:	0	119	16	287	12 190	6052	228	35	543	1001	31	1	17	15	:	806	0	107	11	29	10 693	22	982
		H	0	:	0	:	0	487	1	21	381	128	1809	257	203	57	3	0	0	36	:	756	0	29	0	5	7	2	33
		TT	3	:	0	:	0	113	5	420	1635	308	2171	126	512	3618	7	0	10	122	:	1040	639	90	88	11	3322	6	25
	Kokku	145	:	0	352	:	15 056	204	2561	94 347	27 944	23 364	829	3902	3250	1035	:	712	1999	:	7895	26 264	280	559	417	142 359	3239	27 192	
	Perekond	Kõik	2	:	0	68	:	1699	63	313	50 110	4173	6497	136	50	673	555	:	367	591	:	1318	0	36	90	68	16 080	1865	578
		H	0	:	0	5	:	13	1	20	134	204	208	10	19	16	13	:	1	8	:	228	0	15	23	25	122	21	26
		TT	0	:	0	12	:	186	8	120	701	331	215	102	16	615	17	:	20	17	:	595	0	13	66	29	3048	107	95
		M	2	:	0	51	:	1500	54	173	49 275	3638	6074	24	15	42	525	:	346	566	:	495	0	8	1	14	12 910	1737	457
	Haridus	Kõik	87	:	0	50	:	781	45	1532	16 010	11 190	1130	270	1691	154	63	:	6	42	:	2109	493	97	130	64	3383	140	12 779
		P	48	:	0	24	:	94	22	279	4428	3947	67	9	802	45	33	:	6	11	:	559	0	67	81	20	1597	64	5940
		TT	27	:	0	8	:	409	21	1185	10 775	6660	267	102	464	99	14	:	0	10	:	1242	493	25	49	42	1682	61	6235
M		12	:	0	18	:	278	2	68	807	583	796	159	425	10	16	:	0	21	:	308	0	5	0	2	104	15	604	
Tasustatud tegevus	Kõik	45	:	0	75	:	11 371	66	374	12 516	6562	11 693	112	1086	319	104	:	325	363	:	2644	25 505	76	254	239	115 301	1196	7560	
	P	3	:	0	58	:	589	59	257	8936	1601	1658	44	211	99	33	:	29	47	:	774	0	49	138	90	3658	343	4898	
	H	41	:	0	16	:	18	3	83	379	2156	71	17	202	16	3	:	1	4	:	109	0	5	8	7	24	81	2361	
	M	1	:	0	1	:	10 764	4	34	3201	2805	9964	51	673	204	68	:	295	312	:	1761	25 505	22	108	142	111 619	772	301	

Kokkuvõttev aruanne „Rändestaatuse ja riigis viibimise eesmärgi muutmine: ELi liikmesriikide lähenemisviiside ülevaade“

	Staatuseks	AT	BE	BG	HR	CY	CZ	EE	FI	FR	DE	EL	HU	IE	IT	LV	LT	LU	MT	NL	PL	PT	RO	SI	SK	ES	SE	UK
Muu	Kõik	11	:	0	159	:	1205	30	342	15 711	6019	4044	311	1075	2104	313	:	14	1003	:	1824	266	71	85	46	7595	38	6275
	P	4	:	0	143	:	245	23	151	13 434	5563	218	24	517	582	302	:	10	537	:	1106	0	41	4	35	6266	32	6239
	H	5	:	0	7	:	724	0	17	398	124	1595	178	164	56	0	:	0	278	:	272	0	3	0	4	11	1	17
	TT	2	:	0	9	:	236	7	174	1879	332	2231	109	394	1466	11	:	4	188	:	446	266	27	81	7	1318	5	19
Kokku	488	:	944	279	:	13 193	201	2399	90 383	34 968	:	1036	4162	2137	873	88	124	905	3658	6835	20 318	218	374	441	96 767	2806	25 062	
Perekond	Kõik	172	:	293	40	:	2011	66	327	37 158	10 269	:	169	76	658	556	0	49	365	262	1538	0	19	91	79	19 737	1716	409
	H	7	:	10	5	:	7	4	19	157	181	:	18	27	22	20	0	2	49	14	173	0	5	13	22	44	38	2
	TT	4	:	8	12	:	241	19	139	798	407	:	106	20	532	19	0	18	62	243	472	0	9	75	28	2491	90	77
	M	161	:	275	23	:	1763	43	169	36 203	9681	:	45	29	104	517	0	29	254	5	893	0	5	3	29	17 202	1588	330
Haridus	Kõik	214	:	319	28	:	1211	61	1426	19 843	12 150	:	321	2018	210	62	61	8	178	2389	1975	12	89	137	119	3914	176	11 672
	P	78	:	58	16	:	146	23	272	4127	4259	:	9	717	50	29	1	4	53	216	316	0	54	78	30	1648	65	3941
	TT	129	:	1	7	:	665	37	1083	14 892	7377	:	90	925	144	17	55	4	50	2162	1225	12	28	57	82	2141	89	6982
	M	7	:	260	5	:	400	1	71	824	514	:	222	376	16	16	5	0	75	11	434	0	7	2	7	125	22	754
Tasustatud tegevus	Kõik	34	:	147	51	:	8448	65	424	12 468	6216	:	135	909	101	128	20	52	166	747	1859	20 209	51	102	211	66 119	862	5783
	P	7	:	16	42	:	341	56	294	8034	1612	:	71	218	65	52	3	28	50	614	423	0	37	70	93	3106	214	3186
	H	20	:	4	0	:	20	7	101	370	2349	:	13	207	6	3	11	7	8	105	111	0	2	4	9	16	86	2116
	M	7	:	127	9	:	8087	2	29	4064	2255	:	51	484	30	73	6	17	108	28	1325	20 209	12	28	109	62 997	562	481
Muu	Kõik	68	:	185	160	:	1523	9	222	20 914	6333	:	411	1159	1168	127	7	15	196	260	1463	97	59	44	32	6997	52	7193
	P	68	:	145	128	:	409	7	107	18 833	5847	:	33	645	470	108	4	13	89	136	887	0	33	9	18	5568	36	7164
	H	0	:	30	16	:	923	0	17	522	135	:	268	152	60	6	1	0	39	10	216	0	2	1	9	15	5	4
	TT	0	:	10	16	:	191	2	98	1559	351	:	110	362	638	13	2	2	68	114	360	97	24	34	5	1414	11	25

Allikas: Eurostat (migr_reschange), 23. märtsi 2016 andmed

Märkus: P – pererände põhjused, H – haridusalased põhjused, TT – tasustatud tegevus, M – muud põhjused

Tabel A4.7. Mitmekordselt oma rändestaatust muutnud isikute arv Prantsusmaal (2010–2014)

Staatuse muutmiste arv	2010		2011		2012		2013		2014	
1	78 897	88,76%	104 017	89,27%	98 106	88,03%	104 331	87,22%	101 263	85,58%
2	8603	9,67%	10 667	9,15%	11 448	10,27%	12 979	10,85%	14 503	12,25%
3	1209	1,36%	1567	1,34%	1612	1,44%	1925	1,60%	2114	1,78%
4	165	0,18%	227	0,19%	235	0,21%	323	0,27%	383	0,32%
5	13	0,01%	26	0,02%	37	0,03%	44	0,03%	45	0,03%
6		0	4	0,003%	4	0,004%	4	0,003%	7	0,006%
7		0		0		0	3	0,003%	1	0,001%
8		0		0		0		0	1	0,001%
Kokku	88 887		116 508		111 442		119 609		118 317	

Allikas: Siseministerium, DGEF / DSED

Järgmiste märkuste eesmärk on juhtida tähelepanu sellele, et tabelis esitatud andmete tõlgendamisel tuleb olla ettevaatlik.

Tabelis arvesse võetud staatuse muutmine hõlmab kõiki AGDREF kategooriaid, sh kategooriat „muud“¹⁵¹ ja neid, mis ei kuulu selle uuringu alla, et tagada järjepidevus muu statistikaga selles aruandes.

Selles tabelis võetakse arvesse staatuse muutmise kümne varasema aasta jooksul (2005–2014). Seetõttu esitatakse selles liigitus igal aastal registreeritud staatuse muutmiste kaupa, olenevalt staatuse muutmiste arvust eelmisel kümnel aastal.

Seega tuleb meeles pidada, et eelmistel aastatel toimunud staatuse muutmiste mitteamestamisel võivad arvud olla alahinnatud.

Lisaks erineb ajavahemikus 2005–2010 iga aasta kohta registreeritud muutmiste arv vahemikus 72 000st ja ligikaudu 91 000, samas kui ajavahemikus 2011–2014 on aastased arvud vahemikus 111 000 ja 120 000. Tabeli loetavuse huvides märgitakse ära ainult ajavahemiku 2010–2014 arvud.

Tabelit tuleb seega lugeda järgmiselt:

2012. aastal kümnel võrdlusaastal registreeritud 111 442 staatuse muutmisest:

98 106 välisriigi kodanikku ehk 88% taotlesid esmakordselt staatuse muutmist;

11 448 välisriigi kodanikku ehk 10,2% taotlesid teist korda staatuse muutmist.

Esmakordsete staatuse muutmiste protsent on konstantne (85–90%); sama kehtib ka teist korda taotletud staatuse muutmiste kohta (ligikaudu 10%). Järgnevad staatuse muutmised praktiliselt puuduvad.

Järeldusi on siiski raske teha, kuna kui võtta arvesse 15–20 aasta andmeid (kümne aasta asemel), siis oleksid need arvud ilmselt teistsugused;

2010. aasta veerus võetakse arvesse staatuse muutmised ajavahemikus 2005–2010, samas kui 2014. aasta veerus võetakse arvesse ajavahemikku 2005–2014, mis avaldab mehaanilist mõju arvutatud protsentidele.

¹⁵¹ Euroopa Kohtu kohtuotsustes tehakse selget vahet rahvusvahelise kaitse taotlejatel ja muud liiki (riikliku) kaitse taotlejatel: kohtuotsus C-542/13: M’Bodj ja kohtuotsus C-562/13: Abdida, kättesaadavad veebisaidil <http://curia.europa.eu>.

On võimalik, et uuringuga hõlmatud kategooriate valiku ja muude kategooriate väljajätmise tulemusena on varju jäänud teatavad staatuse muutmised põhjustel, mida on eelmistel aastatel rohkem või vähem kasutatud.

Samal ajal võib üha üksikasjalikumate põhjuste loomine viimase mõne aasta jooksul suurendanud staatuse muutmiste arvu teatavate kategooriate vahel, eelkõige majanduse valdkonnas, seda enam, et uuringu eesmärk on uurida majanduslikul põhjusel toimuva sisserände alamkategooriaid üsna üksikasjalikult (töötaja / füüsilisest isikust ettevõtja / kunstnik / lähetuses töötaja / ELi sinine kaart jne).

Lisaks ei ole võimalik määrata järjestikuste staatuse muutmiste arvu riigis viibimise põhjuste kaupa (nt üliõpilase staatuse muutmine töötaja staatuseks, töötaja staatuse muutmine isiklikele põhjustele tuginevaks ja perekonnal põhinevaks staatuseks jne).

Tabel A4.8. Staatuse muutmise keskmine menetlusaeg (ajavahemik staatuse muutmise taotlemise ja staatuse muutmise otsuse vahel) riigis viibimise põhjuste kaupa 2014. aastal

Staatuseks Staatusest	Perekond	Haridus	Teadustegevus	Sinine kaart	Kõrgelt kvalifitseeritud töötaja	Töötaja	Füüsilisest isikust ettevõtja	Ettevõtja	Hooajatöötaja	Ettevõtjasiseselt üleviidud töötaja	Investor	D-liiki viisa omanik	Varjupaigataotleja	Inimkaubanduse ohver
Perekond		2: BG 3: FI, LV, PL 4: EE, LT	1: BG 3: ES, FI, LV, PL 4: EE, LT	1: BG 3: FI, LV, PL 4: EE, LT	1: BG 3: ES, FI, IE, LV 4: EE, LT	2: BG 3: IE, LV, PL 4: EE, FI, LT	2: BG 3: LV 4: EE, FI	2: BG 3: ES, LV, PL 4: EE, LT	3: LV	3: LV, PL 4: EE, LT	2: BG 3: ES, LV	3: BG, EE, LV 4: LT	3: BG, LV 4: EE, FI, LT, PL	1: EE 2: BG 3: FI, LV, PL 4: LT
Haridus	2: BG 3: ES, LV, PL 4: EE, FI, LT		1: BG 3: ES, FI, LV, PL 4: EE, LT	1: BG 3: FI, LV, PL 4: EE, LT	1: BG 3: ES, FI, IE, LV 4: EE, LT	2: BG 3: IE, LV, PL 4: EE, FI, LT, SE	2: BG 3: LV 4: EE, FI	2: BG 3: ES, LV, PL 4: EE, LT	3: LV	3: LV, PL 4: EE, LT	2: BG 3: ES, LV	3: BG, EE, LV 4: LT	3: BG, LV 4: EE, FI, LT, PL, SE	1: EE 2: BG 3: FI, LV, PL 4: LT
Teadustegevus	2: BG 3: ES, LV, PL	2: BG 3: FI, LV, PL 4: EE, LT		1: BG 3: FI, LV, PL 4: EE, LT	1: BG 3: ES, FI, IE, LV 4: EE, LT	2: BG 3: IE, LV, PL 4: EE, FI, LT	2: BG 3: ES, LV 4: EE	2: BG 3: ES, LV, PL 4: EE, LT	3: LV	3: LV, PL 4: EE, LT	2: BG 3: ES, LV	3: BG, EE, LV 4: LT	3: BG, LV 4: EE, FI, LT, PL	1: EE 2: BG 3: FI, LV, PL 4: LT
Sinine kaart	2: BG 3: ES, LV, PL 4: EE, FI, LT	2: BG 3: FI, LV, PL 4: EE, LT	1: BG 3: ES, FI, LV, PL 4: EE, LT		1: BG 3: ES, FI, LV 4: EE, LT	2: BG 3: LV, PL 4: EE, FI, LT	2: BG 3: ES, LV 4: EE, FI	2: BG 3: ES, LV, PL 4: EE, LT	3: LV	3: LV, PL 4: EE, LT	2: BG 3: ES, LV	3: BG, EE, LV 4: LT	3: BG, LV 4: EE, FI, LT, PL	1: EE 2: BG 3: FI, LV, PL 4: LT
Kõrgelt kvalifitseeritud töötaja	2: BG 3: ES, LV 4: EE, FI, LT	2: BG 3: FI, LV 4: EE, LT	1: BG 3: ES, LV, FI 4: EE, LT	1: BG 3: FI, LV 4: EE, LT		2: BG 3: IE, LV 4: EE, FI, LT	2: BG 3: ES, LV 4: EE, FI	2: BG 3: ES, LV 4: EE, LT	3: LV	3: LV 4: EE, LT	BG, LV	3: BG, EE, LV 4: LT	3: BG, LV 4: EE, FI, LT	1: EE 2: BG 3: FI, LV 4: LT
Töötaja	2: BG 3: ES, LV, PL 4: EE, FI, LT	2: BG 3: FI, LV, PL 4: EE, LT	1: BG 3: ES, FI, LV, PL 4: EE, LT	1: BG 3: FI, LV, PL 4: EE, LT	1: BG 3: ES, FI, IE, LV 4: EE, LT		2: BG 3: ES, LV 4: EE, FI	2: BG 3: ES, LV, PL 4: EE, LT	3: LV	3: LV, PL 4: EE, LT	2: BG 3: ES, LV	3: BG, EE, LV 4: LT	3: BG, LV 4: EE, FI, LT, PL, SE	1: EE 2: BG 3: FI, LV, PL 4: LT
Füüsilisest isikust ettevõtja	2: BG 3: ES, LV 4: EE, FI	2: BG 3: FI, LV 4: EE	1: BG 3: ES, FI, LV	1: BG 3: FI, LV 4: EE	1: BG 3: ES, FI, LV	2: BG 3: LV 4: EE, FI		2: BG 3: ES, LV 4: EE	3: LV	3: LV 4: EE	2: BG 3: ES, LV	3: BG, EE, LV	3: BG, LV 4: EE, FI	1: EE 2: BG 3: FI, LV

Staatuseks Staatusest	Perekond	Haridus	Teadustegevus	Sinine kaart	Kõrgelt kvalifitseeritud töötaja	Töötaja	Füüsilisest isikust ettevõtja	Ettevõtja	Hooajatöötaja	Ettevõtjasiseselt üleviidud töötaja	Investor	D-liiki viisa omanik	Varjupaigataotleja	Inimkaubanduse ohver
			4: EE		4: EE									
Ettevõtja	2: BG 3: ES, LV, PL 4: EE, LT	2: BG 3: LV, PL 4: EE, LT	1: BG 3: ES, LV, PL 4: EE, LT	1: BG 3: LV, PL 4: EE, LT	1: BG 3: ES, LV 4: EE, LT	2: BG 3: LV, PL 4: EE, LT	2: BG 3: LV 4: EE		3: LV	3: LV, PL 4: EE, LT	2: BG 3: ES, LV	3: BG, EE, LV 4: LT	3: BG, LV 4: EE, LT, PL	1: EE 2: BG 3: LV, PL 4: LT
Hooajatöötaja	3: ES, LV	3: LV	3: ES, LV	3: LV	3: ES, LV	3: LV	3: LV	3: ES, LV		3: LV	3: ES, LV	3: BG, LV	3: BG, LV	3: LV
Ettevõtjasiseselt üleviidud töötaja	3: ES, LV, PL 4: EE, LT	3: LV, PL 4: EE, LT	3: ES, LV, PL 4: EE, LT	3: LV, PL 4: EE, LT	3: ES, IE, LV 4: EE, LT	3: IE, LV, PL 4: EE, LT	3: LV 4: EE	3: ES, LV, PL 4: EE, LT	3: LV		3: ES, LV	3: BG, EE, LV 4: LT	3: BG, LV 4: EE, LT, PL	1: EE 3: LV, PL 4: LT
Investor	2: BG 3: ES, LV	2: BG 3: LV	1: BG 3: ES, LV	1: BG 3: LV	1: BG 3: ES, LV	2: BG 3: LV	2: BG 3: LV	2: BG 3: ES, LV	3: LV	3: LV		3: BG, LV	3: BG, LV	2: BG 3: LV
D-liiki viisa omanik	2: BG 3: ES, LV, PL 4: EE, LT	2: BG 3: LV, PL 4: EE, LT	1: BG 3: LV, PL 4: EE, LT	1: BG 3: LV, PL 4: EE, LT	1: BG 3: LV 4: EE, LT	2: BG 3: LV, PL 4: EE, LT, SE	2: BG 3: LV 4: EE	2: BG 3: ES, LV, PL 4: EE, LT	3: LV	3: LV, PL 4: EE, LT	2: BG 3: ES, LV		3: BG, LV 4: EE, LT, PL, SE	1: EE 2: BG 3: LV, PL 4: LT
Varjupaigataotleja	2: BG 3: ES, LV 4: EE, FI, LT	2: BG 3: FI, LV 4: EE, LT	1: BG 3: ES, FI, LV 4: EE, LT	1: BG 3: FI, LV 4: EE, LT	1: BG 3: ES, FI, LV 4: EE, LT	2: BG 3: LV 4: EE, FI, LT, SE	2: BG 3: LV 4: EE, FI	2: BG 3: ES, LV 4: EE, LT	3: LV	3: LV 4: EE, LT	2: BG 3: ES, LV	3: BG, EE, LV 4: LT		1: EE 2: BG 3: FI, LV, PL 4: LT
Inimkaubanduse ohver	2: BG 3: LV, PL 4: EE, FI, LT	2: BG 3: FI, LV, PL 4: EE, LT	1: BG 3: FI, LV, PL 4: EE, LT	1: BG 3: FI, LV, PL 4: EE, LT	1: BG 3: LV 4: EE, LT	2: BG 3: LV, PL 4: EE, FI, LT	2: BG 3: LV 4: EE, FI	2: BG 3: LV, PL 4: EE, LT	3: LV	3: LV, PL 4: EE, LT	2: BG 3: LV	3: BG, EE, LV 4: LT	3: BG, LV 4: EE, FI, LT, PL	

Allikas: riikide aruanded

Tabelis kasutatud indeksid: 1– mõni päev kuni nädal, 2 – kuni 2 nädalat, 3 – kuni kuu, 4 – üle ühe kuu (mõnes riigis võib selleks tegelikult kuluda märkimisväärselt rohkem aega kui üks kuu – nt Poolas on menetlusaeg mõnedes piirkondades isegi 2–3 kuud)

